

POP Pankki -ryhmä

**TOIMINTAKERTOMUS JA
YHDISTELTY IFRS-TILINPÄÄTÖS**

31.12.2019

POP Pankki

SISÄLLYS

TOIMITUSJOHTAJAN KATSAUS.....	4
POP PANKKI -RYHMÄN TOIMINTAKERTOMUS 2019	6
POP Pankki -ryhmän vuosi 2019 lyhyesti	6
POP Pankki -ryhmä ja POP Pankkien yhteenliittymä.....	7
Toimintaympäristö.....	8
POP Pankki -ryhmän keskeiset tapahtumat	8
POP Pankki -ryhmän tulos ja tase.....	10
Toimintasegmentit	11
POP Pankki -ryhmän riskien ja vakavaraisuuden hallinta sekä riskiasema	13
Tallettajien ja sijoittajien suoja	17
POP Pankkiliitto osk:n hallinto	17
Henkilöstö ja palkitseminen.....	18
Yhteiskuntavastuu	18
Tilikauden jälkeiset tapahtumat.....	20
Vuoden 2020 näkymät	20
Tunnuslukujen laskentakaavat.....	21
POP PANKKI -RYHMÄN TILINPÄÄTÖS 31.12.2019 (IFRS)	23
POP Pankki -ryhmän tuloslaskelma	23
POP Pankki -ryhmän laaja tuloslaskelma.....	24
POP Pankki -ryhmän tase.....	25
Laskelma POP Pankki -ryhmän oman pääoman muutoksista	26
POP Pankki -ryhmän rahavirtalaskelma.....	27
LIITTEET.....	29
TILINPÄÄTÖKSEN LAADINTAA KOSKEVAT LIITETIEDOT	29
LIITE 1 POP Pankki -ryhmä ja IFRS-tilinpäätöksen laajuus	29
LIITE 2 POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksen laatimisperiaatteet	31
LIITE 3 Hallinto- ja ohjausjärjestelmät	45
LIITE 4 Riskienhallinta ja vakavaraisuuden hallinta POP Pankki -ryhmässä.....	51
LIITE 5 POP Pankki -ryhmän toimintasegmentit	71
LIITE 6 Korkotuotot ja -kulut	75
LIITE 7 Palkkiotuotot ja -kulut, netto.....	76
LIITE 8 Sijoitusten nettotuotot	77
LIITE 9 VakuutusKate.....	78
LIITE 10 Liiketoiminnan muut tuotot.....	80
LIITE 11 Henkilöstökulut.....	80
LIITE 12 Liiketoiminnan muut kulut.....	81
LIITE 13 Poistot ja arvonalentumistappiot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	82
LIITE 14 Tuloverot	82
LIITE 15 Rahoitusvarojen ja -velkojen tuloslaskelmaerät arvostusluokittain.....	83

VAROJA KOSKEVAT LIITETIEDOT.....	84
LIITE 16 Rahoitusvarojen ja -velkojen luokittelu	84
LIITE 17 Käyvät arvot arvostusmenetelmän mukaisesti	85
LIITE 18 Rahoitusvarojen arvonalentumistappiot.....	89
LIITE 19 Käteiset varat	92
LIITE 20 Lainat ja saamiset.....	93
LIITE 21 Sijoitusomaisuus	93
LIITE 22 Sijoitukset osakkuusyhtyrityksissä	94
LIITE 23 Aineettomat hyödykkeet	95
LIITE 24 Aineelliset hyödykkeet.....	96
LIITE 25 Muut varat	98
LIITE 26 Laskennalliset verot	98
VELKOJA JA OMAA PÄÄOMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT (VELAT)	101
LIITE 27 Velat luottolaitoksille ja asiakkaille	101
LIITE 28 Vakuutusvelka	101
LIITE 29 Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	102
LIITE 30 Lisäosuuspääoma	102
LIITE 31 Varaukset ja muut velat	103
LIITE 32 Oma pääoma	104
MUUT LIITETIEDOT	107
LIITE 33 Annetut vakuudet.....	107
LIITE 34 Taseen ulkopuoliset sitoumukset	107
LIITE 35 Eläkevelka	107
LIITE 36 Vuokrasopimukset.....	109
LIITE 37 POP Pankki -ryhmän tilinpäätökseen sisältyvät yhteisöt	112
LIITE 38 Lähipiiritiedot	114
LIITE 39 Tilinpäätöspäivän jälkeiset tapahtumat	115
TILINTARKASTUSKERTOMUS	117

Ennätystulos ja uusi strategia

POP Pankki -ryhmä teki yhteenliittymän historian ennätystuloksen. Vuonna 2017 aloittamamme laajamittainen uudistusohjelma alkoi näkyä positiivisesti ryhmän tunnusluvuissa ja suorituskyvyssä. Pystyimme samanaikaisesti kasvattamaan asiakasliiketoimintamme tuottoja ja saavuttamaan jälleen ykköspaikan asiakastyytyväisyydessä.

POP Pankki -ryhmän liiketoiminnan tuotot olivat 131,4 miljoonaa euroa. Tulos ennen veroja kasvoi peräti 14,6 miljoonaa euroa 26,2 miljoonaan euroon. Yhteenliittymän pääomarakenne ja vakavaraisuus säilyivät vahvana. Omat varat olivat 504,6 miljoonaa euroa ja ydinvakavaraisuus (CET1-%) 19,8 prosenttia. Luottokanta kasvoi 4,7 prosenttia ylittäen 3,5 miljardin euron rajapyykin jo alkuvuodesta. Taseen loppusumma oli tilikauden päättyessä 4,5 miljardia euroa.

Pankki- ja vakuutustoiminta kehittyivät tavoitteidemme mukaisesti. Matalasta korkotasosta huolimatta korkokate vahvistui edellisvuodesta 6,0 prosenttia ollen 69,3 miljoonaa euroa. Korkokatteen vahvistumiseen vaikuttivat luotonannon kasvanut volyyymi, uudet digitaaliset tuotteet sekä tehostunut varainhankinta. Nettopalkkiotuotot säilyivät edellisen vuoden tasolla 30,0 miljoonassa eurossa. Sijoitustoiminnassa kulunut vuosi oli ryhmällemme erinomainen. Sijoitusten nettotuotot olivat yhteensä 15,6 miljoonaa euroa, joista arvostusten osuus oli 11,4 miljoonaa euroa.

Kulujen kehitys oli tilikaudella maltillinen, kasvua yhteensä vain 1,8 prosenttia. Tähän vaikuttivat käynnissä olevat mittavat kehityshankkeet, joiden kustannukset tulevat ajoittumaan tuleville vuosille.

Asiakkaita palveltiin 76 konttorissa ja palvelupisteessä sekä POP Pankki -ryhmän verkko- ja mobiilipalvelukanavissa. Pankkiasiakkaita oli vuoden lopussa 252 tuhatta. Erityisesti mainittakoon digitaalinen POP Pikalaina, joka toi asiakkaita myös POP Pankkien konttoriverkoston ulkopuolelta. Laaja kysyntä näkyi odotukset ylittäneessä myynnissä.

POP Pankki -ryhmän digitaalinen vakuutusyhtiö Suomen Vahinkovakuutus Oy ylsi 1,5 miljoonan euron tulokseen tehden samalla uuden 143 tuhannen asiakkaan ennätysten. Yhtiö on vahva edelläkävijä asiakaskäyttäytymisen analysoinnissa, digitaalisessa verkkomainonnassa sekä datan hyödyntämisessä tuotekehityksessä ja hinnoittelussa. Olemme hyödynneet tätä osaamista ryhmän pankkiliiketoimintamme uudistamisessa.

Keväällä 2019 käynnistimme historiamme suurimman investointihankkeen peruspankkijärjestelmämme uudistamiseksi. Hankkeen arvioidaan kestävän kolme vuotta. Sen tavoitteena on rakentaa POP Pankki -ryhmälle saumattomasti toimiva monikanavainen pankki, alentaa IT-järjestelmien ylläpitokuluja sekä vastata tulevaisuuden sääntely- ja tietoturva vaatimuksiin.

Loppuvuodesta saimme valmiiksi POP Pankki -ryhmän strategian vuosille 2020–2022, jonka hallintoneuvosto hyväksyi tammikuun 2020 alussa. Rakensimme hallituksen, johdon ja henkilöstön kanssa huolellisesti yhteistä tilannekuvaa, jossa arvioimme toimintaympäristöä, teknologiaa ja kilpailijoita suhteessa asiakkaidemme odotuksiin. Samalla siirryimme uuteen työskentelytapaan, jossa strategiaa uudistetaan ja toteutetaan jatkuvasti.

Strategiaprosessimme lähtökohtana oli paikallistoiminnan jatkumisen turvaaminen, liiketoiminnan kannattavuuden parantaminen ja uudistusnopeuden säilyttäminen. Uuden strategian myötä keskusyhteisön ohjausvoima kasvaa: yhdistämme valvontakäytäntöjä ja selkeytämme yhteenliittymän sisäistä ohjeistusta. Tarkoituksena on ennakkoiden varmistaa, että pankkien laadullinen ja liiketoiminnallinen kehitys on ryhmän tavoitteiden mukaista.

POP Pankki -ryhmän visiona on olla pankki, joka parhaiten yhdistää henkilökohtaisen ja digitaalisen palvelun, parhaan asiakastyytyväisyyden sekä nopean päätöksenteon. Asetimme tavoitteeksi markkinoita nopeamman kasvun, jonka lisäksi pyrimme järjes-

telmällisesti raivaamaan esteitä kasvun tieltä. POP Pankki -ryhmä jatkaa määrätietoista asiakaskokemuksen kehittämistä pitämällä osaamisensa, tuotetarjonnansa, hinnoittelunsa ja operatiivisen toimintansa asiakkaita houkuttelevana ja kilpailukykyisenä.

Ryhmän pankit käynnistivät pankkifuusioiden suunnittelua. Fuusioiden myötä eri toiminta-alueille voidaan muodostaa entistä vahvempia pankkeja, joilla on paremmat edellytykset luotonannon kasvattamiseen, taseen tehostamiseen ja pankin arjen uudistamiseen.

Tällä hetkellä pankkiliiketoimintaan vaikuttaa useita samanaikaisia muutosvoimia: matala korkotaso, Suomen talouskasvun heikot näkymät ja vaikea ennustettavuus, kiihtyvä muuttoliike ja kaupungistumiskehitys sekä kuluttajakäyttäytymisen nopea muutos kohti digitaalista asiointia. Haluamme aktiivisesti puolustaa paikallista rooliamme elinkeinoelämässä sekä työ- ja asuntomarkkinoiden vahvistamisessa. Tulemme viemään asuntolainaamisen ja asuntokaupan täysin digitaaliseksi ja haluamme olla tässä alan terävintä kärkeä.

POP Pankilla on Pohjoismaiden paras asiakastytyväisyys (EPSI Rating 2019). Suomessa POP Pankki on ollut asiakastytyväisyydessä Suomen paras pankki nyt kahdeksan kertaa. Saavutus pohjautuu pitkäjänteiseen työhön asiakkaiden kanssa ja sen ytimessä on henkilöstömme tavoitettavuus, asiantuntevat neuvot sekä päätöksenteon nopeus.

Haluan lämpimästi kiittää henkilöstöämme sitoutuneesta työpanoksesta sekä uudistusnopeudesta. Kiitos asiakkaillemme ja yhteistyökumppaneillemme POP Pankki -ryhmää kohtaan osoitetusta luottamuksesta.

Pekka Lemettinen

toimitusjohtaja
POP Pankkiliitto

POP Pankki -ryhmän toimintakertomus 2019

POP PANKKI -RYHMÄN VUOSI 2019 LYHYESTI

- Korkokate 69,3 (65,4) miljoonaa euroa (+6,0 %)
- Liiketoiminnan tuotot 131,4 (111,6) miljoonaa euroa (+17,7 %)
- Tulos ennen veroja 26,2 (11,6) miljoonaa euroa (+126,0 %)
- Luottokanta 3 635,5 (3 473,3) miljoonaa euroa (+4,7 %)
- Tase 4 535,5 (4 409,5) miljoonaa euroa (+2,9 %)
- Yhteenliittymän ydinvakavaraisuussuhde (CET1-%) 19,8 (20,5) %
- POP Pankilla Pohjoismaiden paras asiakastytyväisyys (EPSI Rating 2019)
- Vakuutustoiminnan vahinkosuhte 74,3 (70,7) %
- Vakuutusyhtiön asiakasmäärän kasvu 14,8 (19,8) %

KESKEISIÄ TAPAHTUMIA

- POP Pankki -ryhmän uuden peruspankkijärjestelmän määrittelyvaihe käynnistyi
- Digitaalisten palveluiden kehitys jatkuu
- POP Pankkien tuotetarjoomaa laajennettiin
- Vakuutustoiminnan tulos kääntyi positiiviseksi
- POP Pankki -ryhmän uusi strategia valmistui

POP Pankki -ryhmä ja POP Pankkien yhteenliittymä

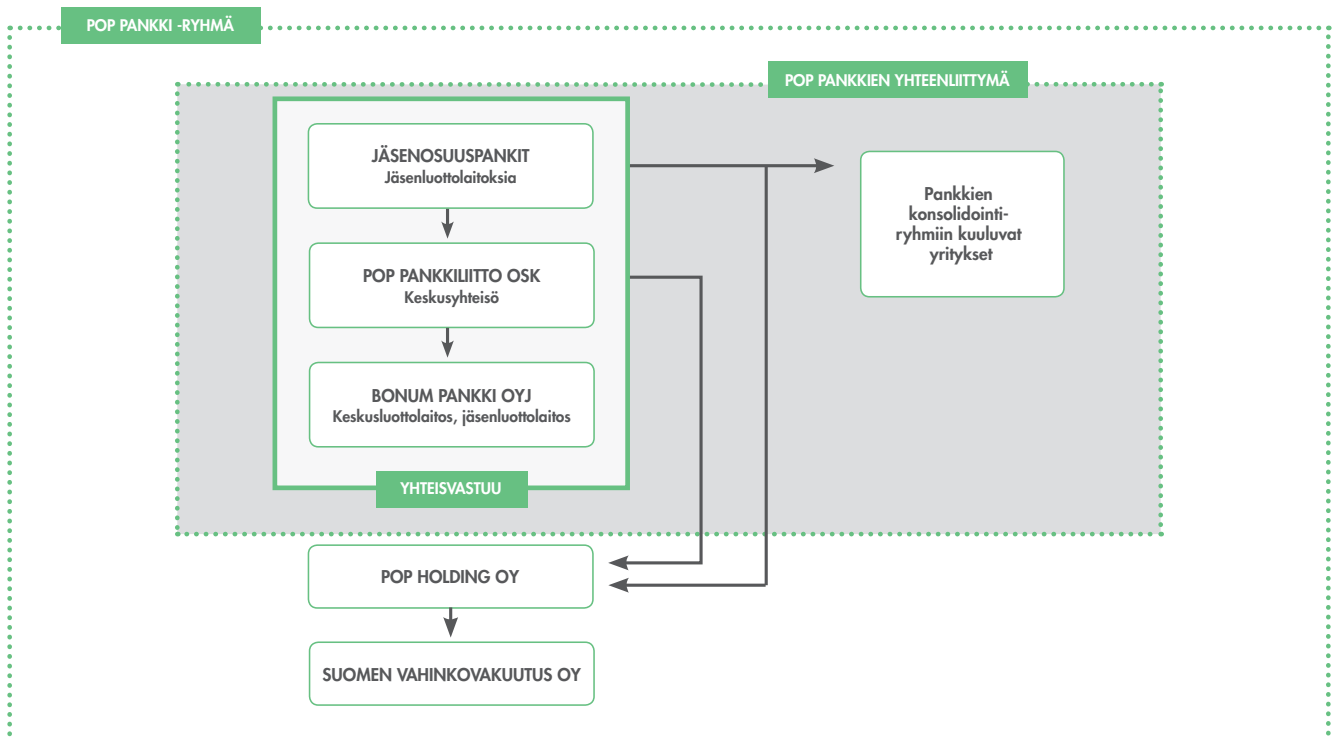
POP Pankki -ryhmä on suomalainen finanssiryhmä, joka tarjoaa vähittäispankkipalveluja henkilöasiakkaille, pienyrityksille, maa- ja metsätalousyrityksille sekä vahinkovakuutuspalveluja henkilöasiakkaille. POP Pankki -ryhmän tavoitteissa korostuu terveen ja kannattavan liiketoiminnan lisäksi asiakaskokemuksen kehittäminen.

POP Pankki -ryhmällä tarkoitetaan vuonna 2015 syntyntä juridista kokonaisuutta, jonka muodostavat POP Pankit ja POP Pankkiliitto osk sekä näiden määräysvallassa olevat yhteisöt. POP Pankki -ryhmän merkittävimmät asiakasliiketoimintaa harjoittavat yhtiöt ovat:

- 26 POP Pankkiliitto osk:n jäsenosuuspankkia, jotka käyttävät markkinointinimeä POP Pankki
- Bonum Pankki Oyj, joka on POP Pankkien keskusluottolaitos ja POP Pankkiliitto osk:n tytäryhtiö
- Suomen Vahinkovakuutus Oy, joka käyttää aputoiminimeä POP Vakuutus

Seuraavassa kuvassa on esitetty POP Pankki -ryhmän rakenne sekä yhteenliittymään ja yhteisvastuun piiriin kuuluvat yhteisöt. Keskusyhteisönä toimiva POP Pankkiliitto osk vastaa POP Pankki -ryhmän ryhmöohjauksesta ja valvonnasta talletuspankkien yhteenliittymästä annetun lain (24.6.2010/599) (jäljempänä Yhteenliittymälaki) mukaisesti.

POP Pankki -ryhmä, POP Pankkien yhteenliittymä ja yhteisvastuu

POP Pankki -ryhmään kuuluu POP Pankkien yhteenliittymään kuuluvien yhteisöjen lisäksi myös POP Holding Oy ja sen kokonaan omistama Suomen Vahinkovakuutus Oy, jotka eivät ole keskinäisen vastuun piirissä.

Yhteenliittymälain mukaan keskusyhteisön on laadittava keskusyhteisön ja sen jäsenluottolaitosten tilinpäätösten tai konsernitilinpäätösten yhdistelmänä tilinpäätös noudattaen kansainvälisiä IFRS-tilinpäätösstandardeja.

Toimintaympäristö

Vuonna 2019 talouden kasvuvauhti hidastui. USA:n ja Kiinan kauppasota hidasti muutenkin jännitteisen maailmankaupan volyymikehitystä, ja myös EU:n vienti USA:han pieneni. Yhdessä Britannian lähestyvän EU-eron kanssa tämä painoi EU:n talouden kehitystä.

Euroopan keskuspankki jatkoi markkinoiden tukemista velkakirjojen osto-ohjelmalla ja alentamalla talletuskorkoa -0,5 %:iin. Odotukset korkojen noususta siirtyivät näin selvästi kauemmas tulevaisuuteen. Sekä lyhyet että pitkät korot olivatkin kesällä ennätyksellisen alhaisia. Alhainen korkotaso ja rahoituksen hyvä saatavuus ovat tukeneet osake- ja kiinteistömarkkinoita.

Suomen viennin näkymiä heikensivät tärkeimpien vientimaiden Saksan ja Ruotsin hidas talouskehitys. Talouskasvun hidastuminen näkyi yritysten odotusten heikkenemisenä ja investointien alhaisena määränä. Ennätyksellisen korkealla tasolla ollut rakentaminen on sekin kääntynyt laskuun. Työmarkkinoilla jännitteet olivat kasvussa ja vuoden lopulla nähtiin joitakin työtaistelutoimenpiteitä. Työllisyysaste parani ja työttömyys aleni, mutta kehitys hidastui vuoden jälkipuolella.

Maatalouden yleistilanne jatkui haastavana, mutta ympäristökysymysten lisääntynyt painoarvo on tukenut metsä- ja biotalouden investointien kasvua.

Maltillinen inflaatio ja alhainen korkotaso ovat kasvattaneet kuluttajien ostovoimaa. Voimakas asuntorakentaminen kasvukeskuksissa ja vuokra-asuntojen tarjonnan kasvu puolestaan ovat pitäneet asuinkustannusten nousua kurissa. Koko maan tasolla asuntojen hintakehitys on tasaantunut, mutta alueellinen hintakehitys on entistä eriytyneempää.

Vuoden aikana kotitalouksien korkea velkaantuneisuus nousi keskeiseksi huolenaiheeksi. Valtiovarainministeriö asetti työryhmän selvittämään asiaa, ja loppuvuonna työryhmä päätyi esittämään velkakattoa yksityishenkilöille sekä rajoituksia taloyhtiölainoille.

POP Pankki -ryhmän keskeiset tapahtumat

POP Pankki -ryhmän uuden peruspankkijärjestelmän määrittelyvaihe käynnistyi

POP Pankki -ryhmä panostaa merkittävästi peruspankkijärjestelmien uudistamiseen yhteistyössä Säästöpankki-ryhmän ja Oma Säästöpankin kanssa. Kolmen pankki-ryhmän yhteinen järjestelmä uudistusprojekti käynnistyi keväällä 2019, ja sen arvioidaan jatkuvan vuoteen 2022 asti. Projektin tavoitteena on uudistaa nykyiset pankkijärjestelmät, mikä mahdollistaa digitaalisten palvelujen tehokkaan kehittämisen tulevaisuudessa.

Järjestelmän toimittaa yhdysvaltalainen Cognizant, jolla on laaja kokemus pankkijärjestelmien implementoinneista eri maissa. Osana peruspankkijärjestelmien uudistusta IT-palvelutoimittaja Samlink Oy:n omistus siirtyi Cognizantille. Osakekaupalla ei ole vaikutusta POP Pankki -ryhmän vuoden 2019 tulokseen, koska osakkeet on luokiteltu käypään arvoon laajan tuloksen erien kautta kirjattaviin osakkeisiin.

Digitaalisten palveluiden kehitys jatkuu

POP Pankki -ryhmä jatkoi digitaalisten palveluiden kehittämistä. POP Mobiiliin tuotiin uusia ominaisuuksia, kuten verkkopalkka, e-laskujen hallinta sekä rahastojen merkintä. Mobiilipalvelut madaltavat rahastosäästämisen kynnystä. Myös muita sähköisen asioinnin konsepteja laajennettiin. Asiakas voi nyt allekirjoittaa osan luottoasiakirjoista sähköisesti. Uusi Verkkohetki-konsepti puolestaan mahdollistaa etäasioinnin tutun asiantuntijan kanssa. Loppuvuodesta 2018 lanseeratun täysin digitaalisen POP Pikalainan myynti on ensimmäisenä vuotena ylittänyt merkittävästi sille asetetut odotukset.

Lisäksi POP Pankki -ryhmä julkaisi syksyllä maksupalveludirektiivin (PSD2) vaatimusten mukaisen kolmansien osapuolien käyttöön soveltuvan kehittäjäportaalin, jossa palveluntarjoajat voivat portaalin kautta testata omia sovelluksiaan pankin tarjoamaa PSD2-testirajapintaa hyödyntäen.

POP Pankkien tuotetarjoamaa laajennettiin

POP Pankit laajensivat rahastotarjontaansa maaliskuussa 11 uudella POP Rahastolla. Uudet rahastot sopivat niin kokeneille sijoittajille kuin kuukausisäästämistä aloitteleville. POP Pankit pystyvät tarjoamaan erittäin kattavan rahastovalikoiman sekä perinteisillä että kehittyvillä markkinoilla. Osana tuoteportfolion kehitystä POP Rahastojen hallinnointi siirrettiin Aktia Rahastoyhtiöstä Sp-Rahastoyhtiöön marraskuussa 2019.

Asumuksen ostajien luototusta helpottamaan POP Takaus muutettiin omavelkaiseksi takaukseksi. Taustalla on viranomaisen asettamat enimmäisluototussuhteen rajoitukset.

Vakuustoitominnan tulos kääntyi positiiviseksi

POP Pankki -ryhmään kuuluvan vakuutusyhtiön Suomen Vahinkovakuutus Oy:n asiakasmäärän kasvu jatkui vahvana. Yhtiöllä oli katsauskauden päättyessä jo 143 tuhatta asiakasta. Vuoden 2012 lopulla toimintansa aloittanut vakuutusyhtiö raportoi ensimmäistä kertaa positiivisen vuosituloksen. Ajoneuvovakuutusten hintakilpailun laantuminen näkyi yhtiössä muun muassa kysynnän ja asiakaspysyvyyden vahvistumisena. Liiketoiminnan vahvan volyymin kasvun ja myyntikanavien uudelleen organisoinnin ansiosta yhtiön liikekulusuhde parani huomattavasti.

POP Pankki -ryhmän uusi strategia valmistui

POP Pankki -ryhmän strategia vuosille 2020–2022 saatiin valmiiksi loppuvuodesta ja se hyväksyttiin hallintoneuvostossa tammikuun 2020 alussa. Uuden strategian myötä keskusyhteisön roolia vahvistetaan sekä yhtenäistetään valvontakäytäntöjä ja selkiytetään yhteenliittymän sisäistä ohjausta. Samalla ryhmässä päätettiin siirtyä uudenlaiseen työskentelytapaan, jossa strategiaa uudistetaan ja toteutetaan jatkuvasti. Tällä pyritään ennakoiden vastaamaan toimintaympäristön ja viranomaisvaatimusten muutoksiin.

Luottoluokitus

S&P Global Ratings (S&P) vahvisti toukokuussa Bonum Pankki Oy:n pitkäaikaisen investointitason (investment grade) luottoluokituksen tasolle BBB ja lyhytaikaisen luottoluokituksen tasolle A-2. Näkymät ovat edelleen vakaat. S&P:n antama vakaa näkymä kuvastaa POP Pankki -ryhmän vahvaa vakavaraisuutta sekä odotuksia yhteenliittymän myötä paranevasta tehokkuudesta.

POP Pankki -ryhmän tulos ja tase

POP PANKKI -RYHMÄN TUNNUSLUVUT

Keskeiset tuloslaskelman erät (1 000 euroa)	1.1.–31.12.2019	1.1.–31.12.2018	1.1.–31.12.2017
Korkokate	69 318	65 391	62 817
Palkkiotuotot ja -kulut netto	30 013	29 790	28 115
Vakuutuskate	10 913	10 433	8 453
Sijoitusten nettotuotot	15 588	1 111	14 559
Henkilöstökulut	-42 843	-41 769	-39 720
Liiketoiminnan muut kulut	-47 927	-48 257	-47 003
Rahoitusvarojen arvonalentumiset	-6 528	-3 195	-4 991
Tulos ennen veroja	26 150	11 569	19 488

Keskeiset tase-erät (1 000 euroa)	31.12.2019	31.12.2018	31.12.2017
Luottokanta	3 635 488	3 473 310	3 325 363
Talletuskanta	3 746 305	3 666 543	3 554 357
Vakuutusvelka	38 606	32 488	29 250
Oma pääoma	508 435	483 788	485 649
Taseen loppusumma	4 535 557	4 409 518	4 275 838

Tunnusluvut	31.12.2019	31.12.2018	31.12.2017
Kulu-tuottosuhde	75,1 %	86,8 %	79,4 %
Kokonaispääoman tuotto, ROA %	0,5 %	0,2 %	0,4 %
Oman pääoman tuotto, ROE %	4,3 %	1,8 %	3,3 %
Omavaraisuusaste, %	11,2 %	11,0 %	11,4 %
Ydinvakavaraisuussuhde, (CET1) %	19,8 %	20,5 %	20,9 %
Vakavaraisuussuhde, (TC) %	19,9 %	20,8 %	21,2 %

POP Pankki -ryhmän tuloskehitys (vertailukausi 1.1.–31.12.2018)

POP Pankki -ryhmän tulos ennen veroja parani yhteensä 14,6 miljoonaa euroa edellisestä tilikaudesta. Tulos ennen veroja oli 26,2 (11,6) miljoonaa euroa ja tilikauden voitto 21,4 (8,9) miljoonaa euroa. Kaikki tuottoerät kasvoivat, kun taas kulujen kasvu säilyi maltillisena.

Korkokate vahvistui 6,0 prosenttia 65,4 miljoonasta eurosta 69,3 miljoonaan euroon. Korkotuottoja kertyi tilikaudella 77,3 (75,7) miljoonaa euroa ja korkokuluja 8,0 (10,3) miljoonaa euroa. Nettopalkkiotuotot olivat edellisvuoden tasolla yhteensä 30,0 (29,8) miljoonaa

euroa. Vakuutuskate parani 4,6 prosenttia ja oli 10,9 (10,4) miljoonaa euroa.

Sijoitusten nettotuotot parantuivat huomattavasti edellisvuodesta ja olivat 15,6 (1,1) miljoonaa euroa. Liiketoiminnan muut tuotot olivat 5,5 (4,9) miljoonaa euroa. Liiketoiminnan tuotot kasvoivat kaiken kaikkiaan 17,7 prosenttia 131,4 (111,6) miljoonaan euroon.

Liiketoiminnan kulujen kasvu oli maltilliset 1,8 prosenttia. Kuluja kertyi yhteensä 98,6 (96,9) miljoonaa euroa, josta henkilöstökulut olivat 42,8 (41,8) miljoonaa euroa. Liiketoiminnan muut kulut jäivät hieman alle edellisvuoden tason päätyen 47,9 (48,3) miljoonaan euroon. Pois-

tot ja arvonalentumistappiot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä olivat 7,9 (6,8) miljoonaa euroa.

Rahoitusvarojen arvonalentumistappioita kirjattiin kuluksi 6,5 (3,2) miljoonaa euroa. Arvonalentumistappiot sisältävät odotettavissa olevien tappioiden nettolisäyksen 3,5 (-1,6) miljoonaa euroa sekä toteutuneet luottotappiot 3,0 (4,7) miljoonaa euroa.

POP Pankki -ryhmän tase (vertailutieto 31.12.2018)

POP Pankki -ryhmän tase kasvoi 2,9 prosenttia ja taseen loppusumma oli tilikauden päättyessä 4 535,5 (4 409,5) miljoonaa euroa. Ryhmän luottokanta kasvoi tilikaudella 4,7 prosenttia 3 635 (3 473,3) miljoonaan euroon. Talletuskannan kasvu oli 2,2 prosenttia ja tilikauden lopussa talletuksia oli yhteensä 3 746 (3 666,5) miljoonaa euroa.

Ryhmän keskusluottolaitoksen Bonum Pankki Oyj:n liikkeelle laskelmien velkakirjojen määrä tilikauden lopussa oli yhteensä 1 14,8 (142,4) miljoonaa euroa. Ryhmän sijoitukset arvopapereihin ja kiinteistöihin olivat 573,1 (707,9) miljoonaa euroa.

POP Pankki -ryhmän oma pääoma oli tilikauden lopussa 508,4 (483,8) miljoonaa euroa ja POP Pankkien osuuspääoma yhteensä 66,7 (64,7) miljoonaa euroa. POP Pankit maksoivat osuuspääomalle korkoja vuodelta 2018 yhteensä 1,2 (1,2) miljoonaa euroa. Jäsenosuuksien lisäksi POP Pankit ovat laskeneet liikkeeseen POP Osuuksia. POP Osuus on osuuskuntalain mukainen sijoitus osuuspankin omaan pääomaan. POP Pankit ovat laskeneet liikkeeseen POP Osuuksia yhteensä 57,3 (55,3) miljoonaa euroa. POP Pankkien kansallisissa tilinpäätöksissä omaan pääomaan luetaan myös lisäosuudet 18,0 (21,4) miljoonaa euroa. IFRS-periaatteiden mukaisesti lisäosuudet luokitellaan vieraaseen pääomaan ja niille maksetut korot jaksotetaan korkokuluihin.

Toimintasegmentit

POP Pankki -ryhmässä liiketoimintaa seurataan kahdella toimintasegmentillä: pankkitoiminta ja vakuutustoiminta.

PANKKITOIMINTA

POP Pankki -ryhmän pankkitoimintasegmentin muodostavat vähittäispankkitoimintaa harjoittavat POP Pankit ja niiden keskusluottolaitoksena toimiva Bonum Pankki Oyj.

POP Pankeilla oli vuoden 2019 lopussa 252,0 (251,0) tuhatta asiakasta. Asiakkaista 85,4 (85,0) prosenttia on yksityisasiakkaita, 8,4 (8,3) prosenttia yrityksiä ja 2,9 (3,4) prosenttia maa- ja metsätalousasiakkaita. Asiakkaista 89,3 (88,5) tuhatta oli vuoden lopussa myös POP Pankkien jäseniä.

POP Pankeille on keskeistä parhaan asiakaskokemuksen tarjoaminen ja sen kehittäminen. POP Pankit ovat olleet koko 2000-luvun puolueettomien asiakastytyväisyystutkimusten ja asiakaspalvelututkimusten parhaimmistoa. Vuoden 2019 tutkimusten mukaan POP Pankilla oli edelleen Pohjoismaiden pankeista tyytyväisimmät asiakkaat (EPSI Rating syyskuun 2019 asiakastytyväisyystutkimukset Pohjoismaissa). POP Pankeilla oli vuoden lopussa 76 konttoria ja palvelupistettä. Lisäksi asiakkaat voivat hoitaa pankkiasioitaan sähköisesti mobiili- ja verkkopankissa sekä verkkoneuvotteluissa.

Pankkitoiminnan tulos (vertailukausi 1.1.–31.12.2018)

Pankkitoiminnan tulos ennen veroja kasvoi 11,5 miljoonaa euroa 23,8 (12,3) miljoonaan euroon. Kulu-tuotosuhde oli 73,1 (84,0) prosenttia. Tulosparannukseen vaikutti merkittävästi sijoitusten tuottojen kasvu edellisvuodesta.

Liiketoiminnan tuotot olivat yhteensä 1 17,4 (101,5) miljoonaa euroa, jossa kasvua 15,7 prosenttia. Korkokate vahvistui ollen 68,9 (65,1) miljoonaa euroa. Palkkiotuottojen ja -kulujen määrä 30,5 (30,4) miljoonaa euroa pysyi edellisvuoden tasolla. Sijoitusten nettotuotot kasvoivat 11,1 miljoonaa euroa 13,2 (2,1) miljoonaan euroon. Liiketoiminnan muut tuotot olivat 4,8 (3,9) miljoonaa euroa.

Liiketoiminnan kulut kasvoivat 1,4 prosenttia ja olivat yhteensä 87,1 (86,0) miljoonaa euroa. Henkilöstökulut olivat 31,3 (30,6) miljoonaa euroa ja liiketoiminnan muut kulut 51,1 (50,9) miljoonaa euroa. Poistot ja arvonalentumistappiot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä olivat 4,8 (4,5) miljoonaa euroa.

Rahoitusvarojen arvonalentumistappioita kirjattiin kuluksi 6,5 (3,2) miljoonaa euroa. Arvonalentumistappiot sisältävät odotettavissa olevien tappioiden nettolisäyksen 3,5 (-1,6) miljoonaa euroa sekä toteutuneet luottotappiot 3,0 (4,7) miljoonaa euroa.

Tilikaudella kirjatut lopulliset luottotappiot ja odotettavissa olevien luottotappioiden lisäys olivat 0,18 (0,09)

prosenttia luottokannasta. Yli 90 päivää erääntyneet saamiset luotto- ja takauskannasta olivat 0,80 (0,89) prosenttia luottokannasta.

Pankkitoiminnan varat ja velat (vertailutieto 31.12.2018)

Pankkitoiminnan varat olivat tilikauden päättyessä yhteensä 4 558,9 (4 444,2) miljoonaa euroa. Pankkitoiminnan luottokanta kasvoi 4,7 prosenttia 3 637,6 (3 475,8) miljoonaan euroon. Luottokanta kasvoi sekä henkilö- että yritysasiakassegmentissä. Tilikauden päättyessä henkilöasiakkaille myönnettyjen luottojen osuus luottokannasta oli 67,1 (67,0) prosenttia, yritysten osuus 17,5 (17,0) prosenttia ja maatalousyrittäjien osuus 15,4 (16,0) prosenttia. Talletukset kasvoivat 2,2 prosenttia ja tilikauden lopussa talletuskanta oli 3 751,7 (3 672,3) miljoonaa euroa.

VAKUUTUSTOIMINTA

Vahinkovakuutussegmentin muodostaa Suomen Vahinkovakuutus Oy, joka tuottaa henkilöasiakkaille suunnattuja vahinkovakuutuksia. Vakuutusyhtiö tarjoaa tavanomaisimmat henkilöasiakkaiden vahinkovakuutukset, joita myydään pääasiassa digitaalisissa kanavissa.

Vakuutustoiminnan kasvu jatkui vahvana. Suomen Vahinkovakuutus Oy sai vuonna 2019 keskimäärin 3,8 (3,9) tuhatta uutta asiakasta kuukaudessa ja tilikauden päättyessä yhtiöllä oli 143,0 (124,6) tuhatta asiakasta. Asiakkaiden suositteluhaluutta mittaavan NPS-tutkimuksen mukaan yhtiö on alansa toimijoiden kärkijoukkoa. Sähköisissä kanavissa toimivalla yhtiöllä on asiakkaita laajasti koko Suomessa.

Valtaosa yhtiön vakuutuksista myönnetään yhtiön omien myyntikanavien kautta. Merkittävimmät jakeluyhteistyökumppanit ovat POP Pankki -ryhmä ja Säästöpankki-ryhmä sekä asiamiehinä toimivat autoliikkeet ja katsastusasemat. Suomen Vahinkovakuutus Oy markkinoi itse tuotteitaan erityisesti verkossa ja ohjaa asiakkaita verkkokauppaansa. Myös pankkikumppanit pääasiassa ohjaavat omia asiakkaitaan yhtiön verkkokauppaan. Autoliikkeet ja katsastusasemat myöntävät yhtiön ajoneuvovakuutuksia asiamiehen roolissa.

Vakuutustoiminta on keskeinen osa POP Pankki -ryhmän digitaalista liiketoimintaa.

Vakuutustoiminnan tulos (vertailukausi 1.1.–31.12.2018)

Vakuutustoiminnan tulos kääntyi positiiviseksi ja oli 1,5 (-0,6) miljoonaa euroa. Ajoneuvovakuutusten hintakilpailun laantumisen näkyi yhtiössä muun muassa kysynnän ja asiakaspysyvyyden vahvistumisena.

Vakuutuskate oli 10,9 (10,4) miljoonaa euroa, jossa kasvua 4,6 prosenttia. Vahinkosuhte nousi 3,6 prosenttiyksikköä 70,7 prosentista 74,3 prosenttiin. Liiketalusuhde oli 26,4 (31,4) prosenttia ja yhdistetty kulusuhde 100,7 (102,1) prosenttia.

Vuonna 2019 Suomen Vahinkovakuutus Oy myi 130,5 (129,0) tuhatta uutta vakuutus sopimusta. Maksutulo oli yhteensä 45,8 (38,9) miljoonaa euroa, josta 82,0 (82,0) prosenttia kertyi vakuutusluokkaryhmistä mootoriajoneuvon vastuu ja maa-ajoneuvot. Tapaturma ja sairaus, palo- ja muu omaisuusvahinko sekä muu ensivakuutus kerryttivät maksutulosta yhteensä 18,0 (18,0) prosentin osuuden. Vakuutusmaksutuotot kasvoivat 19,1 prosenttia 42,5 (35,6) miljoonaan euroon.

Korvauskulut olivat yhteensä 31,6 (25,2) miljoonaa euroa, jossa kasvua edellisestä vuodesta 25,1 prosenttia. Korvauskulut muodostuivat maksetuista korvauksista 27,8 (24,4) miljoonaa euroa ja korvausvastuun muutoksesta 7,7 (2,5) miljoonaa euroa, josta vähennetään korvausvastuun muutoksen jälleenvakuuttajan osuuden lisäys -3,9 (-1,7) miljoonaa euroa. Tilikauden aikana jälleenvakuutuksen omapidätysrajan ylitti yhteensä kolme vahinkoa. Vastuuvelan jälleenvakuutusvaraus oli toimintavuoden lopussa tehty yhteensä kahdeksasta vahingosta.

Henkilöstökulut pienenevät 2,5 prosenttia 6,9 (7,1) miljoonaan euroon. Myös liiketoiminnan muut kulut pienenevät ja olivat 2,2 (2,4) miljoonaa euroa. Poistot ja arvonalentumiset olivat 1,5 (1,4) miljoonaa euroa. Liiketoiminnan kulut olivat yhteensä 11,0 (10,9) miljoonaa euroa.

Vakuutustoiminnan varat ja velat (vertailutieto 31.12.2018)

Vakuutustoimintasegmentin varat olivat tilikauden päättyessä yhteensä 70,9 (61,6) miljoonaa euroa. Vakuutustoiminnan sijoitusomaisuus oli 45,9 (36,4) miljoonaa euroa. Vakuutusvelka kasvoi tilikaudella 18,8 prosenttia 38,6 (32,5) miljoonaan euroon. Vakuutustoiminnan velat olivat yhteensä 43,9 (36,3) miljoonaa euroa.

MUUT TOIMINNOT

Muihin toimintoihin sisältyivät POP Holding Oy, POP Pankkiliitto osk ja muut POP Pankki -ryhmään yhdisteltävät pankki- ja vakuustointasegmentteihin sisältyvät yhteisöt. Muut toiminnot ei ole raportoitava segmentti POP Pankki -ryhmän IFRS-tilinpäätöksessä.

POP Pankki -ryhmän riskien ja vakavaraisuuden hallinta sekä riskiasema

Riskien- ja vakavaraisuuden hallinnan periaatteet

POP Pankki -ryhmän strategia linjaa ryhmän riskinottohalukkuuden, jonka mukaan liiketoimintaa harjoitetaan maltillisella riskitasolla siten, että riskit pystytään täysimääräisesti hallitsemaan. Riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa riskien tunnistaminen ja mittaaminen, valvonta ja että riskit ovat oikeassa suhteessa yhteenliittymän ja yksittäisen jäsenluottolaitoksen riskinkantokykyyn.

POP Pankkiliitto osk yhteenliittymän keskusyhteisönä valvoo Yhteenliittymälain 17 §:n mukaisesti riskienhallintajärjestelmien riittävyyttä ja toimivuutta jäsenluottolaitosten ja yhteenliittymän tasolla ja vastaa ryhmän riskien ja vakavaraisuuden hallinnasta. Keskusyhteisö antaa jäsenluottolaitoksille niiden maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden turvaamiseksi sitovia ohjeita riskien ja vakavaraisuuden hallinnasta, luotettavasta hallinnasta ja sisäisestä valvonnasta. Lisäksi jäsenluottolaitoksille on asetettu yhteisiä liiketoiminnan ohjausrajoja, joilla varmistetaan siitä, että yksittäisen jäsenluottolaitoksen ottamat riskit ovat hyväksyttävissä rajoissa.

Keskusyhteisö valvoo, että jäsenluottolaitokset noudattavat toiminnassaan lakia, asetuksia, viranomaisten antamia ohjeita ja määräyksiä, omia sääntöjään sekä ryhmän sisäisiä sitovia ohjeita. Keskusyhteisön riippumattomat toiminnot muodostuvat riskiasemaa valvovasta riskienvalvontatoiminnasta, säännösten noudattamista valvovasta compliance-toiminnasta ja sisäisestä tarkastuksesta.

Vakavaraisuuden hallinnan tavoitteena on varmistaa POP Pankkien yhteenliittymän pääomien riittävä määrä, laatu ja niiden tehokas käyttö. Pääomilla katetaan yhteenliittymän liiketoimintastrategiasta ja -suunnitelmasta aiheutuvat olennaiset riskit ja turvataan yhteenliittymän häiriötön toiminta odottamattomien tappioiden varalta. Tavoitteen

seen pyritään dokumentoidulla ja systemaattisella vakavaraisuuden hallintaprosessilla, joka kytkeytyy kiinteästi yhteenliittymän ja jäsenluottolaitosten strategiaprosessiin ja liiketoiminnan suunnitteluun sekä johtamiseen.

Riskienhallintaa ja vakavaraisuuden hallintaa on kuvattu tarkemmin tilinpäätöksen liitteessä 4. EU:n vakavaraisuusasetuksen N:o 575/2013 (CRR) edellyttämät riskejä koskevat tiedot esitetään erillisessä Pilari III -raportissa.

PANKKITOIMINNAN RISKIASEMA

Luottoriski

Pankkitoiminnan luottoriskiasema säilyi vakaana ja riskitasoltaan maltillisena. Eräntyneiden saamisten määrät säilyivät maltillisella tasolla. Henkilöasiakkaille myönnettyjen luottojen osuus luottokannasta nousi hieman. Odotettavissa olevien luottotappioiden (ECL, expected credit loss) määrä kasvoi tilikauden aikana.

Yhteenliittymän luottokanta kasvoi tilikaudella 4,7 prosenttia päätyen 3 635,5 (3 473,3) miljoonaan euroon. Pääosa luotonannosta kohdistuu vähäriskiseen kiinteistö- vakuudelliseen henkilöasiakasluototukseen. Henkilöasiakkaille myönnettyjen luottojen osuus luottokannasta oli 67,1 (67,0) prosenttia, yritysten osuus 17,5 (17,0) prosenttia ja maatalousyrittäjien osuus 15,4 (16,0) prosenttia. Asuinkiinteistö- vakuudellisten luottojen osuus luottokannasta oli 65,0 (65,6) prosenttia. POP Pankkien yhteenliittymän yli 90 päivää eräntyneenä olleet saamiset olivat 0,80 (0,89) prosenttia luottokannasta. Yhteenliittymän 30–90 päivää eräntyneenä olleet saamiset olivat vuoden 2019 lopussa 0,42 (0,83) prosenttia luottokannasta.

Luottoihin ja saamisiin kohdistuvat odotettavissa olevat luottotappiot (ECL) taseessa kasvoivat 10,5 prosenttia päätyen 33,8 (30,6) miljoonaan euroon.

POP Pankkien yhteenliittymän toimiala- ja asiakasriskit ovat hajautuneita. Vuoden 2019 lopussa yhteenliittymällä oli yksi asiakaskokonaisuus, jonka kokonaisvastuut ylittivät 10 prosenttia yhteenliittymän omista varoista ja luokitellaan näin ollen suureksi asiakasriskiksi EU:n vakavaraisuusasetuksen 392 artiklan mukaan. Asiakas- kokonaisuus kuuluu POP Pankki -ryhmään.

Luottoriskin seuranta perustuu järjestämättömien saamisten, maksuviivästymien sekä lainanhoitojoustojen jatkuvaan seurantaan sekä luottosalkun laadun seurantaan.

Odotettavissa olevien luottotappioiden (ECL) määrän seuranta on tärkeä osa luottoriskin hallintaprosessia. Ennakoitavissa oleviin ongelmiin luoton hoidossa reagoidaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

Likviditeettiriski

POP Pankki -ryhmän maksuvalmiusasema säilyi tilikauden aikana vahvana. POP Pankkien yhteenliittymän maksuvalmiusvaatimus, eli LCR-tunnusluku (LCR, Liquidity Coverage Ratio) 31.12.2019 oli 114,7 (151) prosenttia, kun vähimmäistaso on 100 %. Yhteenliittymällä oli tilikauden päättyessä LCR- kelpoisia likvidejä varoja ennen arvoneikkauksia 305,4 (364,1) miljoonaa euroa, joista 54,8 (22,3) prosenttia oli käteistä ja keskuspankkisaatavia ja 40,2 (77,7) prosenttia erittäin likvidejä tason 1 arvopapereita. Yhteenliittymän keskusluottolaitos Bonum Pankki Oyj vastaa yhteenliittymän maksuvalmiusvaatimuksen täyttämisestä.

Jäsenluottolaitoksien osalta POP Pankkien yhteenliittymän keskusyhteisö POP Pankkiliitto osk soveltaa Finanssivalvonnalta saatua lupaa päättää, ettei sen jäsenluottolaitoksiin sovelleta EU:n vakavaraisuusasetuksen (EU 575/2013) kuudennessa osassa ja sen nojalla annetuissa Euroopan unionin säädöksissä säädetyt luottolaitoksen maksuvalmiudelle asetettuja vaatimuksia.

Myös POP Pankki -ryhmän rahoitusasema säilyi tilikauden aikana vahvana. Talletusten suhde luottokantaan pysyi korkealla tasolla ja rahoituksen saatavuus pysyi hyvänä. Pysyvän varainhankinnan tunnusluku NSFR (Net Stable Funding Ratio) oli kauden lopussa 121,28 (119,46) tulevan vaateen ollessa 100 % kesällä 2019 vahvistetun asetuksen 2019/876/EU mukaisesti. Vuoden lopussa Bonum Pankki Oyj:llä oli liikkeeseen laskettuna 95 (100) miljoonaa euroa vakuudetonta seniorilainaa 750 miljoonan euron joukkovelkakirjaohjelmasta.

Markkinariski

Pankkitoiminnan markkinariskejä syntyy jäsenluottolaitosten rahoitustaseista, jotka koostuvat anto- ja otollainauksesta, markkinaehtoisesta jälleenrahoituksesta sekä sijoitus- ja likviditeettisalkuista. Markkinariskiasema säilyi tilikauden aikana maltillisena. Pankkitoiminnan merkittävimpinä markkinariski on rahoitustaseeseen korkoriski, jota seurataan ja rajoitetaan sekä nykyarvomenetelmän että tulo-riskimallin kautta. Pankkitoiminnan korkoriski mitattuna +/-yhden prosenttiyksikön koronlaskun vaikutuksena 12 kuukauden korkokatteeseen 31.12.2019 oli -7,0

(-7,4) / +11.8 (+12.0) miljoonaa euroa. Markkinariskiä syntyy myös jäsenluottolaitosten sijoitustoiminnasta, jonka pääasialliset tarkoituksena on rahoitusylijäämän sijoittaminen ja likviditeettireservin ylläpitäminen. Jäsenluottolaitosten liiketoimintaan ei kuulu varsinaista kaupankäyntitoimintaa (trading).

Sijoitustoiminnasta syntyvää markkinariskiä rajoitetaan omaisuusluokkien allokaation kautta sekä omaisuusluokittain, riskilajeittain ja vastapuolittain asetettavilla riskirajoilla. Luotonannossa ei oteta lainkaan valuuttariskiä. Jäsenluottolaitos voi tehdä vain yhteenliittymän riskienvalvontatoiminnon luvalla suoria valuuttamääräisiä sijoituksia. Johdannaisten mahdollinen käyttö on rajoitettu rahoitustaseeseen korkoriskin suojaustarkoitukseen.

Operatiiviset riskit

Operatiivisten riskien toteutumista pyritään minimoimaan henkilöstön jatkuvalla kehittämisellä ja kattavilla toimintaohjeilla, sekä sisäisen valvonnan toimenpiteillä muun muassa eriyttämällä mahdollisuuksien mukaan asioiden valmistelu, päätöksenteko, toimeenpano ja valvonta toisistaan.

Keskusyhteisön compliance valvoo merkittäviä ja kriittisiä ulkoistuksia, ylläpitää niistä rekisteriä ja osallistuu niiden riskien arviointiin. Merkittävimpiin tuotteisiin, palveluihin, toimintoihin, prosesseihin ja järjestelmiin liittyvät operatiiviset riskit tunnistetaan liiketoiminnan tekemässä uuden tuotteen tai palvelun arviointiprosessissa, jonka compliance-toiminto ja riskien valvontatoiminto katselmoivat. Lisäksi jäsenluottolaitokset suorittavat säännöllisesti operatiivisten riskien itsearviointia. Osa operatiivisten riskien aiheuttamista tappioista suojataan vakuutusurvalla. Tietojärjestelmien toimintahäiriöistä aiheutuviin riskeihin on varauduttu jatkuvuussuunnittelulla.

Tietosuojasetuksen edellyttämät prosessit ja toiminnot on otettu käyttöön ja niiden toimintaa seurataan säännöllisesti.

VAKUUTUSTOIMINNAN RISKIT

Tarkastelukaudella merkittävimmät vakuutusriskit ovat liittyneet liiketoiminnan kannattavuuskehitykseen keskittyen erityisesti hinnoittelun ja asiakasvalinnan kehittämiseen sekä liiketoiminnan volyymin riittävään kasvattamiseen kannattavuusnäkökulma huomioiden.

Merkittävimmät operatiiviset riskit liittyvät IT-järjestelmä-

kokonaisuuden rakentamiseen ja vakuutustoiminnan prosessien hallittuun skaalaamiseen ja kehittämiseen myynti-, asiakas- ja korvausvolyymeiden kasvaessa.

Tietoturvariskit ovat verkossa toimivalle yhtiölle merkittäviä, joten niiden hallintaan panostetaan voimakkaasti. Henkilöstöriski on huomattava yhtiön suhteellisen pienen organisaation johdosta, tosin omaa organisaatiota ja kumppanuuksia kehitetään jatkuvasti riskien vähentämiseksi. Vakuutusyhtiön sijoitustoiminnan riskitaso on maltillinen ja keskeisimmät riskit ovat osake-, luotto- ja korkoriski.

Suomen Vahinkovakuutus Oy:n hallitus hyväksyy vuosittain yhtiön riskienhallintasuunnitelman.

KRIISINRATKAISUSUUNNITELMA

Euroopan parlamentin ja unionin direktiivi 2014/59/EU luottolaitoksien ja sijoituspalveluyritysten elvytys- ja kriisinratkaisukehityksestä tuli kansallisesti voimaan 2015. Kriisinratkaisulain toteuttamiseksi on perustettu Rahoitusvakausvirasto (Laki rahoitusvakausvirastosta, 1195/2014), joka toimii Suomen kansallisena kriisinratkaisuviranomaisena osana EU:n yhteistä kriisinratkaisumekanismia.

POP Pankki -ryhmän kriisinratkaisuviranomaisena toimiva Rahoitusvakausvirasto on määritellyt 26.3.2019 POP Pankkien yhteenliittymälle kriisinratkaisusuunnitelman sekä sen pohjalta kriisinratkaisusta annetun lain (1194/2014) 8 luvun 7 §:ssä tarkoitetun omien varojen ja alentamiskelpoisten velkojen vähimmäismäärän (MREL-vaade), joka tulee täyttää 31.12.2019 alkaen.

Päätöksen mukainen MREL-vaade on toistaiseksi 19,8 prosenttia kokonaisriskin määrästä. POP Pankki -ryhmän vaade on täytetty omilla varoilla. Vaade koskee vain yhteenliittymätasoa, mutta Rahoitusvakausvirasto arvioi vaateen asettamista jäsenluottolaitostasolla erikseen vuonna 2020.

VAKAVARAISUUSASEMA

Vuoden 2019 lopussa POP Pankkien yhteenliittymän vakavaraisuus oli hyvällä tasolla. Yhteenliittymän vakavaraisuussuhde oli 19,9 (20,8) prosenttia ja ydinvakavaraisuussuhde (CET1-%) 19,8 (20,5) prosenttia. Tilikauden voittoa ei ole luettu tilikauden omiin varoihin yhteenliittymän noudattaman käytännön mukaisesti.

ti. POP Pankkien yhteenliittymän omat varat 504,6 (507,1) miljoonaa euroa muodostuvat jäsenosuuksista, vanhan osuuskuntalain mukaisista lisäosuuksista, POP Osuuksista, kertyneistä voittovaroista sekä muista vapaista rahastoista. Jäsenpankkien keskeisin väline pääoman lisäämiseksi on ydinpääomaan luettavat POP Osuudet, joita oli laskettu liikkeeseen vuoden 2019 lopussa 57,3 (55,3) miljoonaa euroa.

Yhteenliittymän ensisijainen lisäpääoma ja toissijainen pääoma koostuvat täysimääräisesti vanhan osuuskuntalain mukaisista lisäosuuksista, jotka eivät ole vakavaraisuusasetuksen (EU 575/2013) mukaisia pääomainstrumentteja. Lisäosuuksiin sovelletaan vakavaraisuusasetuksen siirtymäsäännöstä, minkä nojalla niitä voidaan hyödyntää omissa varoissa vain osittain.

Yhteenliittymän vakavaraisuusvaatimus koostuu seuraavista eristä:

- Vakavaraisuusasetuksen mukainen vähimmäisvaade (8 %)
- Finanssivalvonnan asettama harkinnanvarainen lisäpääomavaatimus (1,25 %)
- Luottolaitoslain mukainen kiinteä lisäpääomavaatimus (2,5 %)
- Finanssivalvonnan asettama järjestelmäriskipuskurin lisäpääomavaatimus (1 %)
- Ulkomaisten vastuiden maakohtainen muuttuva lisäpääomavaatimus

Vakavaraisuusvaatimuksista tilikauden aikana tuli voimaan Finanssivalvonnan asettama järjestelmäpuskurin lisäpääomavaatimus 1 prosentin suuruisena 1.7.2019 ja luottolaitostoiminnasta annetun lain (610/2014) 11 luvun 6 § 3 momentin nojalla Finanssivalvonnan asettama harkinnanvarainen lisäpääomavaatimus (Pilari 2) 1,25 prosentin suuruisena 30.9.2019 alkaen. Kaikki lisäpääomavaatimukset on täytettävä täysimääräisesti ydinpääomalla (CET1).

Yhteenliittymään kuuluvat jäsenluottolaitokset on Finanssivalvonnan myöntämän luvan nojalla vapautettu keskusyhteisön päätöksellä sekä omien varojen vaateesta ryhmän sisäisille erille että suurten vastapuolten rajoituksista keskusluottolaitoksen ja jäsenpankkien välisille erille.

VAKAVARAISUUDEN YHTEENVETO

(1 000 euroa)	31.12.2019	31.12.2018
Omat varat		
Ydinpääoma ennen vähennyksiä	520 317	512 130
Vähennykset ydinpääomasta	-19 363	-11 358
Ydinpääoma (CET1) yhteensä	500 954	500 772
Ensisijainen lisäpääoma ennen vähennyksiä	2 163	3 952
Vähennykset ensisijaisesta lisäpääomasta	-	-
Ensisijainen lisäpääoma (AT1)	2 163	3 952
Ensisijainen pääoma (T1 = CET1 + AT1)	503 117	504 724
Toissijainen pääoma ennen vähennyksiä	1 514	2 371
Vähennykset toissijaisesta pääomasta	-	-
Toissijainen pääoma (T2) yhteensä	1 514	2 371
Omat varat yhteensä (TC = T1 + T2)	504 632	507 096
Riskipainotetut erät yhteensä	2 531 685	2 443 632
josta luottoriskin osuus	2 300 929	2 213 845
josta vastuun arvonokaisuriski (CVA)	-	1
josta markkinariskin osuus (valuuttakurssiriski)	24 633	24 470
josta operatiivisen riskin osuus	206 123	205 315
Ydinvakavaraisuussuhde (CET1-%)	19,8 %	20,5 %
Vakavaraisuussuhde ensisijaisilla omilla varoilla (T1-%)	19,9 %	20,7 %
Kokonaisvakavaraisuussuhde (TC-%)	19,9 %	20,8 %
Pääomavaatimus		
Omat varat yhteensä	504 632	507 096
Pääomavaatimus yhteensä *	323 558	256 960
Puskuri pääomavaatimukseen	181 074	250 136
Vähimmäisomavaraisuusaste		
Ensisijainen pääoma (T1)	503 117	504 724
Vastuut yhteensä	4 588 442	4 471 092
Vähimmäisomavaraisuusaste, %	11,0 %	11,3 %

* Pääomavaatimus muodostuu lakisäteisestä vakavaraisuusvaatimuksesta (8 %), Finanssivalvonnan asettamasta harkinnanvaraisesta lisäpääomavaatimuksesta (1,25 %), luottolaitoslain mukaisesta kiinteästä lisäpääomavaatimuksesta (2,5 %), Finanssivalvonnan asettamasta järjestelmäriskipuskurista (1 %) ja ulkomaisten vastuiden maakohtaisista muuttuvista pääomavaatimuksista.

Tallettajan ja sijoittajan suoja

Talletussuojasta säädetään rahoitusvakausviranomaisesta annetussa laissa. Lain mukaan talletussuojasta vastaa Rahoitusvakausvirasto, jonka hallinnoima rahoitusvakausrahasto muodostuu kriisinratkaisurahastosta ja talletussuojarahastosta. Talletussuojarahaston varoista korvataan tallettajan samassa talletuspankissa olevat korvauskelpoiset talletukset, kuitenkin yhteensä enintään 100 000 euroa. Talletussuojarahaston maksut katettiin tilikaudella VTS-Rahaston (vanha talletussuojarahasto) varoista.

Talletuspankkien yhteenliittymän jäsenenä olevia talletuspankkeja pidetään talletussuojan kannalta yhtenä talletuspankkina. Tämän johdosta saman tallettajan talletussuoja kaikista POP Pankkien yhteenliittymän jäsenluottolaitoksissa (POP Pankit ja Bonum Pankki Oyj) olevista talletuksista on yhteensä 100 000 euroa.

Myös sijoittajien korvausrahastoa koskevan lainsäädännön mukaan POP Pankkien yhteenliittymän jäsenluottolaitoksia pidetään sijoittajan suojan kannalta yhtenä pankkina. Korvausrahastosta korvataan enintään 20 000 euroa.

POP Pankkiliitto osk:n hallinto

POP Pankkiliitto osk:n jäseniä ovat 26 jäsenosuuspankkia (POP Pankkia) ja Bonum Pankki Oyj. Jäsenosuuspankit käyttävät sääntöjen mukaista äänivaltaa POP Pankkiliiton osuuskunnan kokouksessa, joka nimittää hallintoneuvoston. Sääntöjen mukaan Bonum Pankki Oyj:llä liiton tytäryhtiönä ei ole äänivaltaa osuuskunnan kokouksessa.

POP Pankkiliitto osk:n hallintoneuvostoon kuuluu sääntöjen mukaan vähintään kolme (3) ja enintään kolmekymmentäneljä (34) osuuskunnan kokouksen valitsemaa jäsentä siten, että jokaisesta jäsenluottolaitoksesta on valittava yksi (1) jäsen, ei kuitenkaan jäsenluottolaitoksesta toimivasta keskusyhteisön tytäryhteisöstä.

Hallintoneuvostoon kuului vuonna 2019 yhteensä 26 jäsentä siten, että jokaisesta jäsenluottolaitoksesta Bonum Pankkia lukuun ottamatta valittiin yksi (1) jäsen. Hallintoneuvoston puheenjohtajaksi ja varapuheenjohtajaksi voidaan valita vain jäsenluottolaitoksen hallituksen tai hallintoneuvoston puheenjohtaja. Hallintoneuvoston puheenjohtajana toimi Hannu Saarimäki (Keuruun Osuuspankin hallituksen puheenjohtaja) ja varapuheenjohta-

jana Harri Takala (Pohjanmaan Osuuspankin hallituksen puheenjohtaja).

POP Pankkiliitto osk:n hallitukseen kuuluu vähintään viisi (5) ja enintään seitsemän (7) hallintoneuvoston valitsemaa jäsentä siten, että kultakin sääntöjen mukaiselta yhteistoiminta-alueelta valitaan vähintään yksi (1) jäsen. Hallituksen jäsenistä enemmistön tulee olla työ- tai toimisuhteessa jäsenluottolaitokseen. Hallituksen jäsenten toimikausi on kolme vuotta luettuna hallintoneuvoston valinnasta päättäneen kokouksen päättymisestä hallintoneuvoston kolmen vuoden kuluttua seuraavan valinnoista päättävän kokouksen päättämiseen. Näistä jäsenistä eroaa vuosittain lähinnä kolmannesta oleva lukumäärä toimikauden mukaan.

Hallitus valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

POP Pankkiliitto osk:n hallituksen jäseninä ovat toimineet seuraavat henkilöt:

Juha Niemelä

toimitusjohtaja, Liedon Osuuspankki
hallituksen jäsen
hallituksen puheenjohtaja

Soile Pusa

toimitusjohtaja, Siilinjärven Osuuspankki
hallituksen jäsen
hallituksen varapuheenjohtaja

Petri Jaakkola

toimitusjohtaja, Lapuan Osuuspankki
hallituksen jäsen

Ari Heikkilä

toimitusjohtaja, Konneveden Osuuspankki
hallituksen jäsen

Marja Pajulahti

toimitusjohtaja, Invalidisäätiö
hallituksen jäsen

Hannu Tuominiemi

toimitusjohtaja, Suupohjan Osuuspankki
hallituksen jäsen

POP Pankkiliitto osk:n toimitusjohtajana toimii **Pekka Lemmetinen**. Toimitusjohtajan sijaisena toimii **Jaakko Pulli**.

POP Pankkiliitto osk:n tilintarkastajana toimii tilintarkastusyhteisö KPMG Oy Ab päävastuullisena tilintarkastajanaan KHT **Tiia Kataja**.

Henkilöstö ja palkitseminen

Henkilöstö

POP Pankki -ryhmään työsuhteessa vuoden 2019 lopussa oli 735 (726) henkilöä, joista pankkitoiminnassa 538 (538) henkilöä, vahinkovakuutustoiminnassa 114 (128) henkilöä ja muissa toiminnoissa 83 (60) henkilöä.

Palkitseminen

Palkitsemisjärjestelmällä tarkoitetaan niitä päätöksiä, sopimuksia, toimintaperiaatteita ja menettelytapoja, joita noudatetaan johdon ja henkilöstön palkitsemisessa.

Palkitseminen jakautuu kiinteään ja muuttuvaan palkanosaan. Kiinteällä palkanosalla tarkoitetaan tiettyyn ajanjaksoon sidottua palkkaa ja muuttuvalla palkanosalla palkkionsaajan suoritukseen tai taloudellisiin tekijöihin sidottua palkkiota. Muuttuva palkanosa käsittää sekä lyhyen että pitkän aikavälin palkitsemisen. Lyhyen aikavälin palkitsemisessa ansaintajakso on kalenterivuosi ja palkkio maksetaan rahana.

POP Pankki -ryhmässä muuttuva palkitseminen on yrityskohtaista. POP Pankki -ryhmässä ei ole käytössä yhtenäistä palkitsemisjärjestelmää. Palkitsemisjärjestelmät ovat kunkin jäsenluottolaitoksen tai yrityksen liiketoimintastrategian, tavoitteiden ja arvojen mukaisia ja vastaavat yrityksen pitkän aikavälin etua. Palkitsemisjärjestelmät ovat sopusoinnussa hyvän ja tehokkaan riskienhallinnan ja riskinkantokyvyn kanssa. Palkitseminen ei kannusta toiminnassa riskinottoon, joka ylittäisi jäsenluottolaitoksen tai yrityksen riskinkantokyvyn perusteella määritellyn tai muuten kestävän riskitason.

Jäsenluottolaitoskohtaiset ja yrityskohtaiset palkitsemisjärjestelmät perustuvat EU-lainsäädäntöön, kansalliseen lainsäädäntöön sekä Finanssivalvonnan määräyksiin ja ohjeisiin.

Yhteiskuntavastuu

POP Pankki -ryhmässä yhteiskuntavastuu pohjautuu osuustoiminnalliseen arvopohjaan, paikallisuuteen sekä liiketoiminnan pitkäjänteisyyteen. Vastuullisuus on kiinteä osa ryhmän strategiaa, asiakaslupausta ja visiota. Vastuullisuus merkitsee kestävän kehityksen periaatteiden noudattamista kaikessa ryhmän toiminnassa, ja se koskettaa jokaisen työntekijän arkea ja päätöksiä.

POP Pankki -ryhmä on täysin suomalainen pankkiryhmä ja sen arvot ovat vastuullisuus, asiakasläheisyys, tuloksellisuus sekä rohkea uudistuminen. POP Pankki maksoi ryhmänä tilikauden tuloksesta vuodelta 2019 veroja yhteensä 4,3 (3,1) miljoonaa euroa. Ryhmän pääyhtiöiden kotipaikat kattavat 28 eri paikkakuntaa, jolloin verot kohdentuvat laajasti asiakastoimialueille. POP Pankki -ryhmä työllistää suoraan ja epäsuorasti yli 700 osaaajaa ympäri Suomen.

POP Pankeilla on aktiivinen rooli toimialueidensa elinkeinoelämässä, työ- ja asuntomarkkinoiden vahvistamisessa. Tämä näkyy ryhmän suhtautumisessa luotonantoon, sijoitustoimintaan ja ympäristöön. Paikallistasolla POP Pankit tukevat urheilu- ja yhdistystoimintaa sekä kulttuuritapahtumia. Lisäksi ryhmä tekee tiivistä yhteistyötä koululaitosten, tiedeyhteisöjen sekä viranomaisten kanssa.

POP Pankki -ryhmän tavoitteena on olla vakavarainen ja toimintatavoissaan tehokas. Sen liiketoiminnan kehitys ja mahdollisuudet ovat riippuvaisia asiakkaiden, henkilöstön ja yhteiskunnan luottamuksesta. Tämän ylläpitämiseksi ryhmän toimintaa ohjaa vahvasti läpinäkyvyyden, aktiivisuuden sekä korkean etiikan periaatteet.

POP Pankki -ryhmässä asiakastyytyväisyys on tärkeimpiä onnistumisen mittareita. Vastuullisuus konkretisoituu keskusyhteisön ja pankkien päivittäisessä työskentelyssä. Pankkiasioinnin sujuvuus ja esteettömyys ohjaavat POP Pankki -ryhmän jatkuvaa kehitystyötä. Laajasti palveleva konttoriverkosto on saanut rinnalleen digitaaliset palvelukanavat, missä asiakkaat eri elämäntilanteissa voivat keskustella POP Pankkien asiantuntijoiden kanssa taloutensa hallinnasta.

Vastuullisuusohjelma

POP Pankki -ryhmä ohjaa yhteiskuntavastuun toimenpiteitä vastuullisuusohjelman avulla. Ryhmän vastuullisuusohjelma pohjautuu ympäristöön, yhteiskuntaan ja hallintoon liittyviin ESG-tekijöihin.

Toimintaympäristön megatrendien sekä olennaisuusanalyysin avulla tunnistetaan POP Pankki -ryhmän keskeiset painopistealueet suhteessa sidosryhmien odotuksiin sekä ryhmämme keskeisiin vaikutusmahdollisuuksiin. Olennaisuusanalyysin kautta saatava tieto ohjaa ryhmän jatkuvasti päivittyvää strategiaprosessia.

POP Pankki -ryhmän vastuullisuusohjelma kiteytyy kolmeen kärkiteemaan: paikallisen elinvoimaisuuden

edistämiseen, asiakkaidemme vaurastumisen tukemiseen sekä lisäarvon tuomiseen yhteiskunnalle ja ympäristölle.

Sidosryhmien osalta ohjelman keskeisimmät osa-alueet ovat:

1. Läpinäkyvä hallinto
2. Rahanpesun ja korruption estäminen
3. Asiakastietojen luottamuksellisuus ja tietoturva
4. Vakavaraisuus ja verojen maksaminen
5. Vastuullinen rahoitus ja luotonanto
6. Vastuullinen sijoitustoiminta
7. Tavoitettavuus ja palvelukanavat
8. Asiakasuskollisuus ja -tyytyväisyys
9. Hyvä johtaminen, henkilöstön osaaminen ja tasa-arvo

POP Pankki -ryhmässä vastuullisuusasiat käsitellään johtoryhmässä ja hallituksessa. Johtoryhmä valmistelee vastuullisuusasioiden esittämisen hallitukselle. Yhteiskuntavastuun operatiivinen johtaminen integroituu osaksi normaalia päivittäistä liiketoimintaa. Yhteiskuntavastuun toteutumista seurataan sekä laadullisin että numeraalisin mittarein. Linjauksia tarkastellaan vuosittain ja niitä sekä periaatteita päivitetään tarvittaessa toiminnan tukemiseksi.

Vastuullinen luotonanto

Vastuullisen luotonannon lähtökohtana on asiakkaan tunteminen ja asiakkaan tilanteen huolellinen selvittäminen. Luotonantoa tarkastellaan kokonaisvaltaisesti tavoitteena pitkäaikaiset asiakassuhteet. Henkilöasiakkailla suurimmat luotonantoon liittyvät kysymykset ovat luoton määrän oikea mitoittaminen sekä asiakkaan velanhoitokyky.

POP Pankki -ryhmässä henkilöasiakkaiden luotonanto pohjautuu asiakkaan taloudelliseen turvallisuuteen, hyvän liiketavan periaatteisiin sekä luotonannon eettisiin ohjeisiin. Luotonannossa huomioidaan Finanssivalvonnan antamat suositukset sekä hyvää luotonantotapaa

koskevat säännökset. Yritysassiakkaiden kohdalla on tärkeää tunnistaa toimintaan tai rahoitettavaan hankkeeseen liittyvät taloudelliset riskit sekä ympäristövaikutukset.

Mahdollisten maksuvaikeuksien ilmetessä POP Pankit pyrkivät varhaiseen reagointiin ja tilanteen kestävään korjaamiseen.

Vastuullinen sijoitustoiminta

POP Pankki -ryhmän vastuullinen sijoitustoiminta pohjautuu näkemykseen siitä, että vastuullisten normien mukaan toimiva yritys on pitkällä aikavälillä kannattavampi ja kilpailukykyisempi kuin verrokkinsa, joka jättää vastuullisuustekijät huomioimatta. Vastuullisen sijoittamisen periaatteita sovelletaan niin asiakkaille tarjottavissa tuotteissa kuin pankkien omassa sijoitustoiminnassa. POP Rahastot sijoittuvat keskiarvoltaan Morning Starin vastuullisuusratingin keskitasolle tai sen yläpuolelle (tarkistettu 21.1.2020, 12 kuukauden tarkastelujakso).

Rahoitustuotteiden ja rahastojen osalta POP Pankki -ryhmä valitsee vain sellaisia vastuullisia yhteistyökumppaneita, joiden sijoitusfilosofia on lähellä ryhmän filosofiaa. Ryhmä suosii YK:n tukemia, vastuullisen sijoittamisen (PRI) periaatteet allekirjoittaneita sekä hiilijalanjälki-tunnusluvun raportoivia toimijoita. Tämän avulla voidaan lisätä ryhmän sijoitustoiminnan ympäristövaikutusten ja hiiliriskin läpinäkyvyyttä.

Lisäksi ryhmän sijoitustoiminnassa sovelletaan ESG-riskien ja -mahdollisuuksien tunnistamista, joka luo paremman pohjan terveille sijoituspäätöksille. Sijoitustoiminnassa pyritään sulkemaan pois sellaiset kohteet, jotka voivat aiheuttaa vaikeasti ennakoitavia riskejä, vahingonkorvausvaatimuksia, epäedullista julkisuutta tai ovat muutoin ristiriidassa ryhmän eettisten periaatteiden kanssa. Tällaisia ovat muun muassa tupakkateollisuus, uhkapelitoiminta tai lapsityövoimaa tuotannossaan käyttävät yritykset.

Ympäristövastuu

Ympäristövastuu korostuu sekä ryhmän omissa ratkaisuisissa että luotonannossa asiakkaille. POP Pankki -ryhmä pyrkii vähentämään ympäristön kuormitusta ja ilmastovaikutuksia kasvattamalla resurssi- ja energiatehokkuutta.

POP Pankki -ryhmä pyrkii suosimaan ympäristöystäväl-

lisiä hankintoja. Se ohjaa omaa henkilöstöään julkisen liikenteen käyttöön sekä korvaamaan työmatkoja video-neuvotteluilla.

Ryhmä kannustaa asiakkaitaan digitaaliseen asiointiin, e-laskuihin, sähköisiin asiakirjoihin ja allekirjoituksiin verkkopankin ja mobiilipalveluiden kautta. Näiden ansiosta se on voinut viime vuosina merkittävästi vähentää ympäristökuormitusta.

Vastuu asiakastiedoista

POP Pankki-ryhmän tuotteiden ja palvelujen kehittämisen lähtökohdaksi on paras mahdollinen asiakaskokemus, palvelujen saavutettavuus sekä oikea-aikaisuus. Tämän mahdollistamiseksi asiakastietoa ja tekoälyyn pohjautuvia ratkaisuja hyödynnetään vastuullisesti ja läpinäkyvästi. Vahvoilla tietosuojan liittyvillä käytännöillä suojataan asiakkaiden, yhteistyökumppaneiden ja henkilöstön henkilötietoja.

POP Pankki -ryhmä laajentaa määrätietoisesti vastuullisuusohjelmaansa ja raportointiaan samanaikaisesti uuden ryhmästrategiansa toimeenpanon yhteydessä.

Tilikauden jälkeiset tapahtumat

POP Pankkiliiton hallituksella ei ole tiedossa sellaisia tilikauden päättymisen jälkeisiä tapahtumia, joilla olisi olennaista vaikutusta POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksessä esitetyn informaation kannalta.

Vuoden 2020 näkymät

POP Pankki -ryhmän tuloskehitys on vahvasti sidoksissa pääomamarkkinoiden kehitykseen, Suomen talouskasvuun ja alueelliseen kehitykseen. Matalana jatkuva korkotaso kertoo huolestuttavia asioita euroalueesta ja luo haastavan toimintaympäristön, jossa epävarmuustekijöiden tunnistaminen on helpompaa kuin niiden todennäköisyyksien ja ajoituksen arviointi.

Tällä hetkellä on useita samanaikaisesti vaikuttavia makrotaloudellisia ja poliittisia tekijöitä, jotka voivat vaikuttaa pankkisektoriin negatiivisesti. Erityisesti poliittiset riskit ovat tällä hetkellä koholla. Näkemyksemme mukaan tämä haaste tulee säilymään joitakin vuosia. POP Pankki -ryhmän kannattavuuteen ja vaihteluihin vaikuttavat eniten markkina-, luotto- ja vakuutusriskit sekä operatiiviset riskit.

POP Pankki -ryhmässä panostetaan palveluprosessien yksinkertaistamiseen ja digitalisointiin myös vuonna 2020. Tämän kehitystyön ytimessä on peruspankkijärjestelmän uudistaminen.

Edellä mainitut riskit ja kokonaiskuva huomioiden arvioimme POP Pankki -ryhmän tuloksen muodostuvan vuonna 2020 pienemmäksi kuin vuonna 2019.

Lisätietoja:

Toimitusjohtaja Pekka Lemettinen, puh. 040 5035411 ja liiketoimintajohtaja Jaakko Pulli, puh. 050 4200925.

Tunnuslukujen laskentakaavat

Liiketoiminnan tuotot yhteensä

Korkokate, palkkiotuotot ja -kulut netto, sijoitusten nettotuotot, vakuutuskate, liiketoiminnan muut tuotot

Liiketoiminnan kulut yhteensä

Henkilöstökulut, liiketoiminnan muut kulut, poistot ja arvonalentumistappiot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä

Kulu-tuottosuhde, %	$\frac{\text{Liiketoiminnan kulut yhteensä}}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}}$	x 100
Oman pääoman tuotto (ROE), %	$\frac{\text{Tilikauden tulos}}{\text{Oma pääoma ja määräysvallattomien osuus (katsauskauden alun ja lopun keskiarvo)}}$	x 100
Koko pääoman tuotto (ROA), %	$\frac{\text{Tilikauden tulos}}{\text{Taseen loppusumma keskimäärin (katsauskauden alun ja lopun keskiarvo)}}$	x 100
Omavaraisuusaste, %	$\frac{\text{Oma pääoma ja määräysvallattomien osuus}}{\text{Taseen loppusumma}}$	x 100
Ydinvakavaraisuussuhde (CET1), %	$\frac{\text{Ydinpääoma (CET1)}}{\text{Riskipainotetut saamiset yhteensä}}$	x 100
Ensisijainen pääomasuhde (T1), %	$\frac{\text{Ensisijainen pääoma (T1)}}{\text{Riskipainotetut saamiset yhteensä}}$	x 100
Vakavaraisuussuhde (TC), %	$\frac{\text{Omat varat yhteensä (TC)}}{\text{Riskipainotetut saamiset yhteensä}}$	x 100

$$\text{Vähimmäisomavaraisuusaste (leverage ratio), \%} = \frac{\text{Ensisijainen pääoma (T1)}}{\text{Vähimmäisomavaraisuusasteen vastuiden kokonaismäärä}} \times 100$$

$$\text{Maksuvalmiusvaatimus (LCR), \%} = \frac{\text{Likvidit varat}}{\text{Likviditeetin ulosvirtaukset - likviditeetin sisäänvirtaukset stressitilanteessa}} \times 100$$

VAKUUTUSTOIMINNAN TUNNUSLUVUT

Liikekulut

Henkilöstökulut, liiketoiminnan muut kulut, poistot ja arvonalentumistappiot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä

$$\text{Vahinkosuhte, \%} = \frac{\text{Korvauskulut (jälleenvakuuttajien osuuden jälkeen)}}{\text{Vakuutusmaksutuotot (jälleenvakuuttajien osuuden jälkeen)}} \times 100$$

$$\text{Liikekulusuhde, \%} = \frac{\text{Liikekulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot (jälleenvakuuttajien osuuden jälkeen)}} \times 100$$

POP PANKKI -RYHMÄN TILINPÄÄTÖS 31.12.2019 (IFRS)

POP Pankki -ryhmän tuloslaskelma

(1 000 euroa)	Liite	1.1.–31.12.2019	1.1.–31.12.2018	Muutos, %
Korkotuotot		77 281	75 695	2,1 %
Korkokulut		-7 963	-10 304	-22,7 %
Korkokate	6	69 318	65 391	6,0 %
Palkkiotuotot ja -kulut netto	7	30 013	29 790	0,7 %
Sijoitusten nettotuotot	8	15 588	1 111	1302,9 %
Vakuutuskate	9	10 913	10 433	4,6 %
Liiketoiminnan muut tuotot	10	5 529	4 918	12,4 %
Liiketoiminnan tuotot yhteensä		131 362	111 643	17,7 %
Henkilöstökulut	11	-42 843	-41 769	2,6 %
Liiketoiminnan muut kulut	12	-47 927	-48 257	-0,7 %
Poistot ja arvonalentumistappiot aineellisesta ja aineettomista hyödykkeistä	13	-7 861	-6 845	14,8 %
Liiketoiminnan kulut yhteensä		-98 631	-96 871	1,8 %
Rahoitusvarojen arvonalentumistappiot	18	-6 528	-3 195	104,3 %
Osuus osakkuusyhtiöiden tuloksesta	22	-53	-9	507,1 %
Tulos ennen veroja		26 150	11 569	126,0 %
Tuloverot	14	-4 775	-2 640	80,8 %
Tilikauden tulos		21 376	8 928	139,4 %
Josta				
POP Pankkien omistajien osuus		21 381	8 949	138,9 %
Määräysvallattomien omistajien osuus		-5	-20	-75,8 %
Yhteensä		21 376	8 928	139,4 %

POP Pankki -ryhmän laaja tuloslaskelma

(1 000 euroa)	1.1.–31.12.2019	1.1.–31.12.2018	Muutos, %
Tilikauden tulos	21 376	8 928	139,4 %
Muut laajan tuloksen erät			
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi			
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleenmäärittämisestä johtuvat voitot/tappiot	-894	-280	219,5 %
Käyvän arvon rahaston muutos			
Oman pääoman ehtoiset instrumentit	250	-891	...
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi			
Käyvän arvon rahaston muutos			
Vieraan pääoman ehtoiset instrumentit	2 975	-2 985	...
Tilikauden laaja tulos	23 707	4 772	396,7 %
Tilikauden laajan tuloksen jakautuminen			
POP Pankkien omistajien osuus katsauskauden laajasta tuloksesta	23 711	4 793	394,7 %
Määräysvallattomien omistajien osuus katsauskauden laajasta tuloksesta	-5	-20	-75,8 %
Yhteensä	23 707	4 772	396,7 %

POP Pankki -ryhmän tase

(1 000 euroa)	Liite	31.12.2019	31.12.2018	Muutos, %
Varat				
Käteiset varat	19	167 428	81 117	106,4 %
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta	20	74 293	74 625	-0,4 %
Lainat ja saamiset asiakkailta	20	3 635 488	3 473 310	4,7 %
Johdannaiset		-	4	...
Sijoitusomaisuus	21	573 058	707 897	-19,0 %
Sijoitukset osakkuusyrietyksissä	22	116	166	-30,1 %
Aineettomat hyödykkeet	23	18 138	11 217	61,7 %
Aineelliset hyödykkeet	24	33 462	30 025	11,4 %
Muut varat	25	30 612	26 680	14,7 %
Verosaamiset	26	2 961	4 478	-33,9 %
Varat yhteensä		4 535 557	4 409 518	2,9 %
Velat				
Velat luottolaitoksille	27	37 542	3 030	1139,2 %
Velat asiakkaille	27	3 746 305	3 666 543	2,2 %
Vakuutusvelka	28	38 606	32 488	18,8 %
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	29	114 829	142 399	-19,4 %
Lisäosuuspääoma	30	18 003	21 416	-15,9 %
Muut velat	31	48 479	38 157	27,1 %
Verovelat	26	23 357	21 698	7,6 %
Velat yhteensä		4 027 122	3 925 730	2,6 %
Oma pääoma				
Osuuspääoma				
Jäsenosuudet		9 422	9 344	0,8 %
POP Osuudet		57 323	55 326	3,6 %
Osuuspääoma yhteensä	32	66 745	64 670	3,2 %
Rahastot	32	160 695	152 105	5,6 %
Kertyneet voittovarot	32	280 566	266 586	5,2 %
POP Pankki-ryhmän omistajien osuus yhteensä		508 006	483 361	5,1 %
Määräysvallattomien omistajien osuus		429	428	0,4 %
Oma pääoma yhteensä		508 435	483 788	5,1 %
Velat ja oma pääoma yhteensä		4 535 557	4 409 518	2,9 %

Laskelma POP Pankki -ryhmän oman pääoman muutoksista

(1 000 euroa)	Osuus- pääoma	Käyvän arvon rahasto	Muut rahastot	Kertyneet voittovarot	Yhteensä	Määräys- vallattomat omistajat	Oma pääoma yhteensä
Oma pääoma 31.12.2018	64 670	-558	152 663	266 586	483 361	428	483 788
IFRS16 Siirtymä	-	-	-	4	4	-	4
Oma pääoma 1.1.2019	64 670	-558	152 663	266 590	483 365	428	483 793
Tilikauden laaja tulos							
Tilikauden tulos	-	-	-	21 381	21 381	-5	21 376
Muut laajan tuloksen erät	-	3 225	-	-894	2 331	-	2 331
Tilikauden laaja tulos yhteensä	-	3 225	-	20 486	23 711	-5	23 707
Liiketoimet omistajien kanssa							
Osuuspääoman lisäys	2 075	-	-	-	2 075	-	2 075
Voitonjako	-	-	-	-1 158	-1 158	-	-1 158
Rahastosiirrot	-	-	4 271	-4 271	-	-	-
Liiketoimet omistajien kanssa yhteensä	2 075	-	4 271	-5 429	916	-	916
Luovutus, osakkeet ja osuudet, käypään arvoon pysyvästi muiden laajan tuloksen erien kautta	-	1 094	-	-1 094	-	-	-
Muut muutokset	-	-	-	13	13	-	19
Oma pääoma 31.12.2019	66 745	3 761	156 934	280 566	508 006	429	508 435

Tilikaudella myytyjen käypään arvoon laajan tuloksen kautta kirjattujen oman pääoman ehtoisten osakkeiden myyntitulo on siirretty käyvän arvon rahastosta kertyneisiin voittovaroihin.

(1 000 euroa)	Osuus- pääoma	Käyvän arvon rahasto	Muut rahastot	Kertyneet voittovarot	Yhteensä	Määräys- vallattomat omistajat	Oma pääoma yhteensä
Oma pääoma 31.12.2017	62 791	8 849	148 930	264 631	485 201	448	485 649
IFRS9 Siirtymä	-	-5 532	-	-1 991	-7 523	-	-7 523
Oma pääoma 1.1.2018	62 791	3 318	148 930	262 640	477 679	448	478 127
Tilikauden laaja tulos							
Tilikauden tulos	-	-	-	8 949	8 949	-20	8 928
Muut laajan tuloksen erät	-	-3 876	-	-280	-4 156	-	-4 156
Tilikauden laaja tulos yhteensä	-	-3 876	-	8 669	4 793	-20	4 772
Liiketoimet omistajien kanssa							
Osuuspääoman lisäys	1 880	-	-	-	1 880	-	1 880
Voitonjako	-	-	-98	-1 120	-1 218	-	-1 218
Rahastosiirrot	-	-	3 831	-3 831	-	-	-
Liiketoimet omistajien kanssa yhteensä	1 880	-	3 733	-4 951	662	-	662
Muut muutokset	-	-	-	228	228	-	228
Oma pääoma 31.12.2018	64 670	-558	152 663	266 586	483 361	428	483 788

POP Pankki -ryhmän rahavirtalaskelma

(1 000 euroa)	1.1.–31.12.2019	1.1.–31.12.2018
Liiketoiminnan rahavirta		
Tilikauden tulos	21 376	8 929
Oikaisut Tilikauden tulokseen	27 751	17 966
Liiketoiminnan varojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-34 302	-122 095
Saamiset luottolaitoksilta	3 237	-3 241
Saamiset asiakkailta	-168 264	-160 252
Sijoitusomaisuus	125 668	1 722
Muut varat	5 057	39 676
Liiketoiminnan velkojen lisäys (+) tai vähennys (-)	112 500	96 797
Velat luottolaitoksille	34 513	-3 934
Velat asiakkaille	79 793	112 866
Varaukset ja muut velat	389	-6 850
Maksetut tuloverot	-2 195	-5 285
Liiketoiminnan rahavirta yhteensä	127 324	1 597
Investointien rahavirta		
Muiden sijoitusten muutokset	2 068	-240
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-12 710	-5 875
Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden myynnit	1 265	1 262
Investointien rahavirta yhteensä	-9 377	-4 853
Rahoituksen rahavirta		
Osuuspääoman nettomuutos	2 075	1 880
Maksetut osuuspääoman korot ja muu voitonjako	-1 163	-1 218
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat, lisäykset	139 750	72 463
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat, vähennykset	-167 449	-39 463
Vuokrasopimusvelan maksut	-1 945	-
Rahoituksen rahavirta yhteensä	-28 732	33 661
Rahavarojen muutos		
Rahavarat tilikauden alussa	104 854	74 449
Rahavarat tilikauden lopussa	194 069	104 854
Rahavarojen nettomuutos	89 215	30 405

(1 000 euroa)	1.1.–31.12.2019	1.1.–31.12.2018
Saadut korot	77 065	80 256
Maksetut korot	7 804	13 148
Saadut osingot	4 534	3 625
Tilikauden tulokseen tehdyt oikaisut		
Erät, joihin ei liity maksutapahtumaa ja muut oikaisut		
Rahoitusvarojen arvonalentumiset	6 528	3 195
Poistot	10 019	8 083
Vakuutusvelan muutos	6 119	3 635
Muut	5 088	3 052
Tilikauden tulokseen tehdyt oikaisut	27 752	17 966
Rahavarat		
Käteiset varat	12 078	81 117
Vaadittaessa maksettavat saamiset luottolaitoksilta	181 991	23 737
Yhteensä	194 069	104 854

Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat 31.12.2018 on siirretty vertailutiedoissa Liiketoiminnan rahavirrasta Rahoituksen rahavirtaan.

Vähimmäisvarantalletus Suomen Pankkiin 31.12.2018 on siirretty vertailutiedoissa käteisistä varoista saamiin luottolaitoksilta. Muutos vaikuttaa rahavarojen ja käteisten varojen määrään rahavirtalaskelmassa.

LIITTEET

TILINPÄÄTÖKSEN LAADINTAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

LIITE 1 POP Pankki -ryhmä ja IFRS-tilinpäätöksen laajuus

POP Pankki -ryhmä (jäljempänä myös Ryhmä) on POP Pankkien ja POP Pankkiliitto osk:n sekä niiden tytäryhteisöjen sekä yhteisessä määräysvallassa olevien yhteisöjen muodostama finanssiryhmä, joka toimii Suomessa. POP Pankit ovat itsenäisiä, alueellisesti ja paikallisesti toimivia osuuspankkeja. POP Pankkiliitto osk toimii Ryhmän keskusyhteisönä. POP Pankki -ryhmän palvelut kattavat henkilöasiakkaiden, pienten yritysten sekä maa- ja metsätalousyrittäjien maksuliike-, kortti-, säästämisen- ja sijoitus-, sekä rahoituspalvelut. Vähittäispankkipalvelujen lisäksi Ryhmä tarjoaa vahinkovakuutuspalveluja henkilöasiakkaille.

POP Pankkiliitto osk:n jäsenluottolaitoksia ovat 26 osuuspankkia sekä jäsenosuuspankkien keskusluottolaitoksena toimiva Bonum Pankki Oyj. POP Pankkien yhteenliittymä on laissa talletuspankkien yhteenliittymästä 599/2010 (jäljempänä Yhteenliittymälaki) määritelty juridinen kokonaisuus, jossa jäsenluottolaitoksilla ja keskusyhteisöllä on vastuu toistensa veloista ja sitoumuksista. POP Pankkien yhteenliittymän muodostavat keskusyhteisö POP Pankkiliitto osk, sen jäsenluottolaitokset, näiden konsolidointiryhmiin kuuluvat yritykset sekä sellaiset luottolaitokset, rahoituslaitokset ja palveluyritykset, joiden äänivallasta yhteenliittymään kuuluvat yhteisöt yhdessä omistavat yli puolet. Jäsenluottolaitosten konsolidointiryhmiin kuuluvat yritykset ovat pääasiassa kiinteistöyhtiöitä.

POP Pankki -ryhmään kuuluu POP Pankkien yhteenliittymään kuuluvien yhteisöjen lisäksi myös muita yhteisöjä.

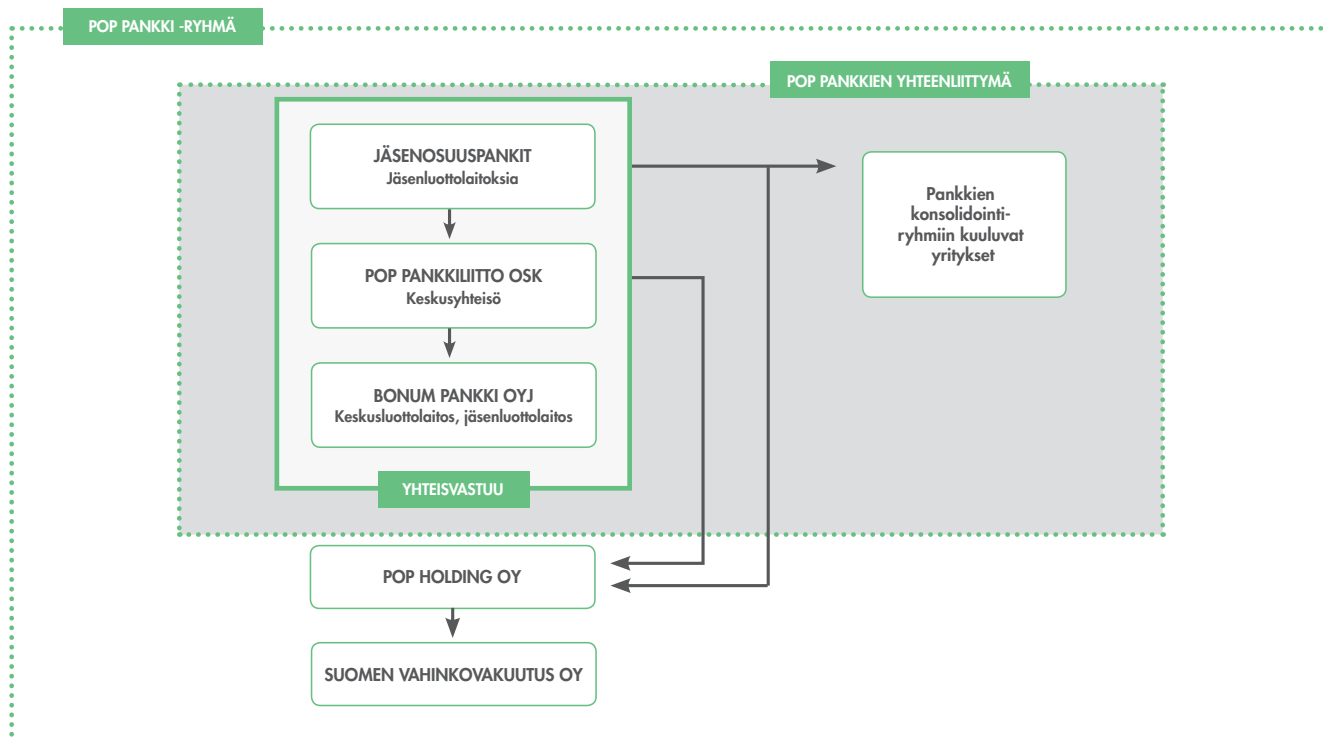
Merkittävimmät POP Pankki -ryhmään sisältyvät yhteenliittymään kuulumattomat yhteisöt ovat POP Holding Oy ja sen kokonaan omistama Suomen Vahinkovakuutus Oy, jotka eivät ole keskinäisen vastuun piirissä.

POP Pankkien yhteenliittymä aloitti toimintansa 31.12.2015. Yhteenliittymälain mukaan keskusyhteisön on laadittava keskusyhteisön ja sen jäsenluottolaitosten tilinpäätösten tai konsernitilinpäätösten yhdistelmänä tilinpäätös noudattaen kansainvälisiä IFRS-tilinpäätösstandardeja.

POP Pankki -ryhmä ei muodosta kirjanpitolain 1336/1997 mukaista konsernia, eikä luottolaitostoiminnasta annetussa laissa 610/2014 määriteltyä konsolidointiryhmää. POP Pankkiliitto osk:lla tai sen jäsenosuuspankeilla ei ole toisiinsa nähden kansainvälisten IFRS-tilinpäätösstandardien mukaista määräysvaltaa, eikä Ryhmälle siten voida määritellä emoyhtiötä. Yhteenliittymälain mukaisesti POP Pankkiliitto osk:n hallitus on määritellyt Ryhmälle sen rakenteeseen soveltuvat tilinpäätösperiaatteet siltä osin, kuin IFRS-tilinpäätösstandardit eivät huomioi Ryhmän rakennetta. Tilinpäätösperiaatteet, jotka sisältävät kuvauksen jäsenosuuspankkien muodostamasta laskentateknisestä emoyhtiöstä, on esitetty liitteessä 2. Laskentatekniseen emoyhtiöön kuuluvat jäsenosuuspankit sekä muut Ryhmän IFRS-tilinpäätökseen yhdistellyt yritykset on lueteltu liitteessä 37.

Seuraavassa kuvassa on esitetty POP Pankki -ryhmän rakenne sekä yhteenliittymään ja yhteisvastuun piiriin kuuluvat yhteisöt.

POP Pankki -ryhmä, POP Pankkien yhteenliittymä ja yhteisvastuu

Keskusyhteisönä toimiva POP Pankkiliitto osk vastaa POP Pankki -ryhmän ryhmäohjauksesta ja valvonnasta, kuten Yhteenliittymälaiissa säädetään. POP Pankkiliitto osk:n kotipaikka on Helsinki ja sen osoite on Hevosenkentä 3, 02600 Espoo. POP Pankkiliitto osk on laatinut Yhteenliittymälain mukaisesti POP Pankki -ryhmän yhdistellyn IFRS-tilinpäätöksen. POP Pankkiliitto osk:n hallitus

on hyväksynyt toimintakertomuksen ja yhdistellyn tilinpäätöksen 13.2.2020. Tilinpäätös annetaan tiedoksi POP Pankkiliiton osuuskunnan kokoukselle 2.4.2020. Jäljennökset POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksestä sekä tilinpäätöstiedotteesta ovat saatavissa keskusyhteisön toimitiloista osoitteesta Hevosenkentä 3, 02600 Espoo tai sähköisesti osoitteessa www.poppankki.fi.

LIITE 2 POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

1. YLEISTÄ

POP Pankki -ryhmän (jäljempänä myös Ryhmä) yhdistelty tilinpäätös on laadittu EU:ssa hyväksytyjä kansainvälisiä IFRS-standardeja (International Financial Reporting Standards) sekä standardeja koskevia tulkintoja (IFRIC) noudattaen. Tilinpäätöksen liitetietojen laadinnassa on huomioitu myös suomalaisen kirjanpito- ja yhteisöläinsäädännön sekä viranomaismääräysten vaatimukset.

POP Pankki -ryhmän velvollisuus laatia tilinpäätös kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaisesti perustuu lakiin talletuspankkien yhteenliittymästä 599/2010 (jäljempänä Yhteenliittymälaki).

POP Pankki -ryhmän yhdistelty tilinpäätös esitetään tuhansina euroina, ellei toisin ole ilmoitettu. Liitetietojen luvut on pyöristetty, joten yksittäisten lukujen yhteenlaskettu summa saattaa poiketa taulukossa tai laskelmassa esitetystä summasta. Muut kuin euromääräiset varat ja velat on muutettu euroiksi tilinpäätöspäivän kurssiin. Arvostuksen yhteydessä syntyneet kurssierot on kirjattu tuloslaskelmaan sijoitusten nettotuottoihin lukuun ottamatta käypään arvoon laajan tuloksen erien kautta kirjattuja rahoitusvaroja, joiden arvostuksen kurssierot on kirjattu laajaan tuloslaskelmaan. Kaikkien POP Pankki -ryhmään kuuluvien yhtiöiden toimintavaluutta on euro.

POP Pankki -ryhmän yhdistelty tilinpäätös on laadittu alkuperäisiin hankintamenoihin perustuen lukuun ottamatta käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavia rahoitusvaroja ja -velkoja, käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavia rahoitusvaroja, käyvän arvonsuojauksen suojauskohteita (suojatun riskin osalta) ja käyvän arvonsuojauksessa käytettyjä suojaavia johdannaisia, jotka on arvostettu käypään arvoon. POP Pankki -ryhmä esittää EU:n vakavaraisuusasetuksen 575/2013 mukaiset Pilari III-vakavaraisuustiedot erillisessä raportissa, joka julkaistaan POP Pankki -ryhmän internet-sivuilla helmikuussa 2020.

2. YHDISTELYPERIAATTEET

2.1 Laskentatekninen emoyhtiö

Yhteenliittymälain mukaan POP Pankki -ryhmän yhdistelty tilinpäätös on laadittava keskusyhteisö POP Pankkiliitto osk:n ja sen jäsenluottolaitosten tilinpäätösten tai konsernitilinpäätösten yhdistelmänä. Yhdistelty tilinpäätös

käsittää myös sellaiset yhteisöt, joissa edellä tarkoitetuilla yhteisöillä yhdessä on määräysvalta.

POP Pankkiliitto osk:illa ja sen jäsenosuuspankeilla ei ole toisiinsa nähden määräysvaltaa, minkä vuoksi POP Pankki -ryhmälle ei voida määrittellä emoyhtiötä. IFRS-tilinpäätöksessä POP Pankki -ryhmälle on muodostettu jäsenosuuspankeista niin kutsuttu laskentatekninen emoyhtiö. Jäsenosuuspankeilla ja keskusyhteisöllä on yksin tai yhdessä määräysvalta muihin Ryhmän IFRS-tilinpäätökseen yhdisteltäviin yhteisöihin. Laskentateknisen emoyhtiön keskinäinen omistus, sisäiset liiketapahtumat, keskinäiset saamiset ja velat sekä sisäinen voitonjako on eliminoitu. Ryhmän omaan pääomaan luettava osuuspääoma muodostuu sellaisista jäsenosuuspankkien osuusmaksuista, joita koskee pankin ehdoton oikeus kieltäytyä lunastamasta.

2.2 Tytär- ja osakkuusyhtiöt ja yhteisjärjestelyt

POP Pankki -ryhmän tilinpäätös sisältää laskentateknisen emoyhtiön ja sen tytäryhtiöiden tilinpäätökset sekä osakkuusyhtykset. Tytäryhtiöiksi katsotaan ne yhtiöt, joissa Ryhmällä on määräysvalta. Ryhmällä on yrityksessä määräysvalta, jos sillä on yritystä koskeva valta ja se altistuu yrityksen muuttuvalle tuotolle tai on oikeutettu sen muuttuvaan tuottoon ja Ryhmä pystyy käyttämään yritystä koskevaa valtaansa ja näin vaikuttamaan saamansa tuoton määrään. Ryhmän määräysvalta perustuu äänivaltaan.

POP Pankki -ryhmän keskinäinen omistus on eliminoitu hankintamenetelmällä. Kaikki ryhmän sisäiset liiketapahtumat, sisäiset saamiset ja velat, sisäiset realisoitumattomat voitot sekä sisäinen voitonjako on eliminoitu Ryhmän yhdistellyssä tilinpäätöksessä.

Osakkuusyhtyrityksiä ovat yritykset, joissa Ryhmällä on huomattava vaikutusvalta yhtiöiden liiketoiminnan ja rahoituksen johtamisessa. Huomattava vaikutusvalta perustuu omistussuuteen. Osakkuusyhtyritykset yhdistellään pääomaosuusmenetelmällä.

Yhteinen toiminto on yhteisjärjestely, jossa kahdella tai useammalla osapuolella on yhteinen määräysvalta ja järjestelyyn liittyviä varoja koskevia oikeuksia ja velkoja koskevia veloitteita. Ryhmän tilinpäätökseen yhdistellään yhteisinä toimintoina keskinäiset kiinteistöyhtiöt. Niiden tuloslaskelmaerät, varat ja velat yhdistellään Ryhmän omistussuuden mukaisesti.

2.3 Määräysvallattomien omistajien osuudet

Määräysvallattomien omistajien osuus POP Pankki -ryhmän omasta pääomasta, tilikauden tuloksesta ja muista laajan tuloksen eristä esitetään erillisinä erinään Ryhmän tuloslaskelmassa, laajassa tuloslaskelmassa ja taseessa. Osuus tilikauden tuloksesta ja laajasta tuloksesta kohdistetaan määräysvallattomille omistajille siinäkin tapauksessa, että se johtaisi siihen, että määräysvallattomien omistajien osuudesta tulisi negatiivinen. Määräysvallattomien omistajien osuus esitetään taseessa osana omaa pääomaa.

3. TILINPÄÄTÖKSEN ESITTÄMISEN MUUTOKSET

POP Pankki -ryhmä esittää jatkossa yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat rahavirtalaskelmalla rahoituksen rahavirrassa.

Segmenttiraportoinnissa toimintasegmenteille kohdistamattomat erät ja ryhmän sisäisten erien eliminoinnit esitetään jatkossa segmenttiokohtaisen taulukon yhteydessä.

4. RAHOITUSINSTRUMENTIT

4.1 Rahoitusinstrumenttien luokittelu ja kirjaaminen taseessa

Luokittelu

Rahoitusvarat luokitellaan alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardin mukaisesti rahoitusvarojen hallinnointiin sovellettavien liiketoimintamallien ja vieraan pääoman ehtoisten instrumenttien rahavirtaominaisuuksien perusteella seuraaviin arvostusluokkiin:

- Jaksotettuun hankintamenoön kirjattavat rahoitusvarat
- Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavat rahoitusvarat
- Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat

Rahoitusvelat luokitellaan alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardin mukaisesti seuraaviin arvostusluokkiin:

- Jaksotettuun hankintamenoön kirjattavat rahoitusvelat
- Käypään arvon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat

Kirjaaminen taseeseen

Alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä kaikki rahoitusvarat ja -velat kirjataan käypään arvoon. Tulosvaikutteisesti käypään arvoon kirjattaviin rahoitusvaroihin ja -velkoihin liittyvät transaktiokulut kirjataan tuloslaskelmaan hankintahetkellä. Muiden rahoitusinstrumenttien transaktiokulut sisällytetään hankintamenoön.

Rahoitusinstrumenttien ostot ja myynnit on kirjattu kaupantekopäivänä. Myönnettyt lainat kirjataan taseeseen sinä päivänä, jona asiakas nostaa lainan. Liikkeeseen lasketut instrumentit kirjataan taseeseen sinä päivänä, jona asiakas tekee merkinnän.

Rahoitusvarat ja -velat netotetaan taseessa, jos POP Pankki -ryhmällä on tarkasteluhetkellä laillisesti toimeenpantavissa oleva kuittausoikeus tavanomaisessa liiketoiminnassa sekä laiminlyönti-, maksukyvyttömyys-, ja konkurssitapauksissa ja sillä on aikomus ja kyky toteuttaa suoritukset nettomääräisesti. POP Pankki -ryhmä ei ole netottanut taseen rahoitusvaroja ja -velkoja.

Kirjaaminen pois taseesta

Rahoitusvarat kirjataan pois taseesta, kun sopimusperusteinen oikeus rahoitusvaroihin kuuluvan erän rahavirtoihin lakkaa tai kun oikeudet on siirretty toiselle osapuolelle niin, että omistukseen liittyvät riskit ja edut on siirretty olennaisilta osin. Taseesta kirjataan pois myös sellainen rahoitusvaroihin kuuluva sopimus, johon perustuvat oikeudet rahavirtoihin siirretään toiselle osapuolelle tai johon liittyy velvollisuus maksaa kyseiset rahavirrat yhdelle tai useammalle vastaanottajalle. Jos rahoitusvarasta saadaan vastike, mutta omistamiseen liittyvät riskit ja edut säilyvät olennaisilta osin, kirjataan omaisuuserä edelleen taseeseen ja saatua vastiketta vastaava rahoitusvelka.

Arvonalentuneet rahoitusvarat kirjataan pois taseesta, kun sopimuksesta ei arvioida kertyvän enää suorituksia ja lopullinen tappio pystytään laskemaan. Taseesta pois kirjaamisen yhteydessä aiemmin kirjattu odotettavissa oleva luottotappio peruutetaan ja kirjataan lopullinen luottotappio. Myöhemmin taseesta pois kirjatusta saamisista saatavat suoritukset kirjataan tuloslaskelmaan rahoitusvarojen arvonalentumistappioiden oikaisuksi.

Rahoitusvelat kirjataan pois taseesta, kun niiden veloitteet on täytetty ja niiden voimassaolo on lakannut. Rahoitusvelan vaihtoa toiseen, huomattavasti alkuperäi-

sestä poikkeavaan rahoitusvelkaan tai rahoitusvelan ehtojen huomattavaa muutosta käsitellään uuden rahoitusvelan kirjaamisena ja alkuperäisen erän kuoletuksena.

4.2 Rahoitusvarojen hallinnoinnin liiketoimintamallit ja arvostaminen

Yhteisön liiketoimintamallilla tarkoitetaan IFRS 9 -standardin mukaan sitä, kuinka yhteisö hallinnoi rahoitusvarojaan rahavirtojen kerryttämiseksi. Toisin sanoen yhteisön liiketoimintamalli ratkaisee, syntyvätkö rahavirrat sopimukseen perustuvien rahavirtojen keräämisestä, rahoitusvarojen myynnistä vai näistä molemmista. Liiketoimintamalli määritetään tasolla, joka kuvastaa sitä, kuinka rahoitusvarojen ryhmiä hallinnoidaan yhdessä tietyn liiketoiminnallisen tavoitteen saavuttamiseksi.

POP Pankki -ryhmässä rahoitusvaroja hallinnoidaan kolmen liiketoimintamallin mukaisesti:

1. Pidettävät rahoitusvarat (tavoite rahavirtojen kerääminen)
2. Pidettävien ja myytävien rahoitusvarojen yhdistelmä (tavoite rahavirtojen kerääminen ja myynti)
3. Muu pitkäaikainen sijoitustoiminta

Pidettävät rahoitusvarat -liiketoimintamalli sisältää antolainausaamiset sekä eräpäivään asti pidettävät vieraan pääoman ehtoiset sijoitukset, jotka läpäisevät rahavirtaominaisuuksien (SPPI: Solely Payments of Principal and Interest) testin. Rahavirtaominaisuuksien testissä tutkitaan, määrätäänkö sopimusehdoissa tiettyinä ajankohtina toteutuvista rahavirroista, jotka ovat yksinomaan pääoman ja jäljellä olevan pääomamäärän koron maksuja.

Yhdistelmä-liiketoimintamalli sisältää rahavirtaominaisuuksien testin läpäisevät vieraan pääoman ehtoiset sijoitukset, jotka on tarkoitus pitää eräpäivään asti tai lähelle eräpäivää tai myydä esimerkiksi sijoitusstrategian tavoitteiden täyttämiseksi.

Muu pitkäaikainen sijoitustoiminta -liiketoimintamalli pitää sisällään osakkeet ja rahasto-osuudet sekä muut sellaiset instrumentit, jotka eivät läpäise rahavirtaominaisuuksien testiä.

POP Pankki -ryhmä ei käy aktiivisesti kauppaa rahoitusvaroilla. POP Pankki -ryhmän sijoitustoiminnan tavoitteen

na on rahoitusyli jäämien sijoittaminen pitkän aikavälin tavoitteella sekä likviditeettisalkun ylläpitäminen maksuvalmiustarpeita varten.

Jaksotettuun hankintamenoön kirjattavat rahoitusvarat

Jaksotettuun hankintamenoön kirjattavat rahoitusvarat sisältää lainat ja saamiset sekä sijoituspolitiikan mukaisesti ne vieraan pääoman ehtoiset sijoitukset, jotka on tarkoitus pitää niiden eräpäivään asti ja joiden ehdoissa on sovittu säännöllisestä koronmaksusta ja pääoman palauttamisesta joko osissa tai kerralla (läpäisevät rahavirtaominaisuuksien testin). Arvostusluokkaan voidaan luokitella myös sellaiset maksuvalmiuden ylläpitämiseksi hallussa pidettävät likvidit varat, joiden likviditeettiä ei tarvitse osoittaa säännöllisillä myynneillä.

Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavat rahoitusvarat

Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavat rahoitusvarat sisältää sijoituspolitiikan mukaisesti ne vieraan pääoman ehtoiset rahoitusinstrumentit, jotka on tarkoitus joko pitää rahavirtojen keräämiseksi tai myydä tarvittaessa liiketoimintamallin tavoitteen saavuttamiseksi (yhdistelmä -liiketoimintamalli). Luokittelu edellyttää, että instrumentin ehdoissa on sovittu säännöllisestä koronmaksusta ja pääoman palauttamisesta joko osissa tai kerralla (läpäisevät rahavirtaominaisuuksien testin).

Arvostusluokkaan luokitellaan mm. sijoitukset, joita myydään tarvittaessa esimerkiksi likviditeettitarpeen muuttuessa sekä sellaiset likvidit varat, joiden likviditeetti on osoitettava säännöllisillä myynneillä.

Muutokset rahoitusinstrumentin käyvässä arvossa kirjataan muihin laajan tuloksen eriin. Rahoitusinstrumenttiin kohdistuvien odotettavissa olevien luottotappioiden lisäykset ja vähennykset kirjataan tuloslaskelmaan ja muihin laajan tuloksen eriin. Myös valuuttakurssivoitot ja -tappiot kirjataan muihin laajan tuloksen eriin. Luovutuksen yhteydessä arvomuutos sekä valuuttakurssivoitot ja -tappiot kirjataan muista laajan tuloksen eristä tuloslaskelmaan sijoitustoiminnan tuottoihin ja odotettavissa oleva luottotappio rahoitusvarojen arvonalentumistappioihin.

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat

Rahoitusvara arvostetaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti, ellei sitä arvosteta jaksotettuun hankintamenoön

tai käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat sisältää osakkeet ja rahasto-osuudet sekä velkainstrumentit, jotka eivät täytä rahavirtaominaisuuksien testiä. Poikkeuksen muodostavat osakkeet, jotka arvostetaan käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta.

POP Pankki -ryhmällä ei ole kaupankäyntitarkoituksessa pidettäviä rahoitusvaroja.

Muutokset rahoitusinstrumentin käyvässä arvossa kirjataan tuloslaskelmaan erään sijoitusten nettotuotot.

Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavat oman pääoman ehtoiset instrumentit

POP Pankki -ryhmä on soveltanut IFRS 9 -standardin mahdollistamaa poikkeusta arvostaa oman pääoman ehtoisia instrumentteja käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta. Poikkeusta on sovellettu POP Pankki -ryhmän strategisiin oman pääoman ehtoiisiin omistuksiin, joiden omistus on perusteltua liiketoiminnan kannalta.

Muutokset rahoitusinstrumenttien käyvässä arvossa kirjataan muihin laajan tuloksen eriin. Kyseisten rahoitusinstrumenttien myöhemmin tapahtuvan luovutuksen yhteydessä mahdollisesti realisoituva myyntivoitto tai -tappio merkitään suoraan omaan pääomaan. Poikkeuksen soveltamista koskeva valinta voidaan tehdä ainoastaan alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä ja se on peruuttamaton.

Jaksotettuun hankintamenoön kirjattavat rahoitusvelat

POP Pankki -ryhmän rahoitusvelat luokitellaan jaksotettuun hankintamenoön efektiivisen koron menetelmää käyttäen lukuun ottamatta käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavia rahoitusvelkoja. Jaksotettuun hankintamenoön kirjattavat rahoitusvelat sisältää talletukset ja liikkeeseen lasketut velkakirjat sekä muut rahoitusvelat.

Käypään arvon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat

Käypään arvon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat voi sisältää johdannaisvelkoja. POP Pankki -ryhmällä ei ole tilinpäätöshetkellä tällaisia eriä. POP Pankki -ryhmä ei ole soveltanut IFRS 9 -standardin mahdollisuutta nimenomaisesti luokitella rahoitusvelka käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavaksi.

4.3 Käyvän arvon määrittäminen

Käypä arvo on se hinta, joka saataisiin omaisuuserän myynnistä tai maksettaisiin velan siirtämisestä markkinaosapuolten välillä arvostuspäivänä toteutuvassa tavanmukaisessa liiketoimessa.

Rahoitusinstrumentin käypä arvo määritetään joko toimivilta markkinoilta saatavien hintanoteerauksien avulla tai, jos toimivia markkinoita ei ole, vakiintuneita arvostusmenetelmiä käyttäen. Markkinoiden katsotaan olevat toimivat, jos hintanoteerauksia on helposti ja säännönmukaisesti saatavissa ja ne kuvastavat todellisia ja säännönmukaisesti toistuvia, toisistaan riippumattomien osapuolten välisiä markkinatransaktioita.

Rahoitusvarojen noteerattuna markkinahintana käytetään sen hetkistä ostokurssia.

Mikäli markkinoilla on vakiintunut arvostuskäytäntö rahoitusinstrumentille, jolle ei saada suoraan markkinahintaa, käypä arvo perustuu markkinoilla yleisesti käytettyyn markkinahinnan laskentamalliin ja mallin käyttämien syöttötietojen markkinanoteerauksiin.

Mikäli arvostuskäytäntö ei ole markkinoilla vakiintunut, käytetään markkina-arvon määrittämisessä asianomaiselle tuotteelle laadittua omaa arvostusmallia. Arvostusmallit pohjautuvat yleisesti käytettyihin laskentamenetelmiin ja kattavat kaikki ne osatekijät, jotka markkinaosapuolet ottaisivat huomioon hintaa asettaessaan. Arvostushintoina käytetään markkinatransaktioiden hintoja, diskontattuja rahavirtoja sekä toisen olennaisilta osin samanlaisen instrumentin tilinpäätöshetken käypää arvoa. Arvostusmenetelmissä otetaan huomioon arvio luottoriskistä, käytettävistä diskonttauskoroista, ennenaikaisen takaisinmaksun mahdollisuudesta ja muista sellaisista tekijöistä, jotka vaikuttavat rahoitusinstrumentin luotettavaan käyvän arvon määrittämiseen.

Rahoitusinstrumenttien käyvät arvot jaetaan kolmeen hierarkiatasoon sen mukaan, miten käypä arvo on määritetty:

- täysin samanlaisille varoille tai veloille toimivilla markkinoilla noteeratut käyvät arvot (taso 1)
- käyvät arvot, jotka on määritetty käyttäen syöttötietoina muita kuin tason 1 noteerattuja hintoja, jotka ovat todennettavissa varoille tai veloille joko suoraan (esim. hintoina) tai välillisesti (esim. johdettuina hinnoista) (taso 2)

- käyvät arvot, jotka on määritetty käyttäen varoille tai veloille syöttötietoja, jotka eivät olennaisilta osin perustu todennettavissa oleviin markkinahintoihin (taso 3).

Se käypien arvojen hierarkian taso, jolle tietty käypään arvoon arvostettava erä kokonaisuudessaan luokitellaan, määritetään koko kyseisen käypään arvoon arvostetun erän kannalta merkittävän alimmalla tasolla olevan syöttötiedon perusteella. Syöttötiedon merkittävyys arvioidaan kyseisen käypään arvoon arvostettavan erän suhteen kokonaisuudessaan.

4.4 Johdannaissopimukset ja suojauslaskenta

POP Pankki -ryhmä on soveltanut suojauslaskentaan IAS 39 Rahoitusinstrumentit -standardia.

POP Pankki -ryhmä voi suojautua korkoriskiltä soveltamalla käyvän arvon tai rahavirran suojausta. Johdannaissopimuksia ei tehdä kaupankäyntitarkoituksessa. POP Pankki -ryhmä ei ole soveltanut esitettävillä tilikausilla rahavirran suojausta.

Suojaavien johdannaissopimusten ja suojattavien instrumenttien välinen yhteys (suojausuhde) ja suojauksen tehokkuus on dokumentoitu. Ryhmä soveltaa kiinteäkorkoiseen ottolainaukseen Euroopan Unionin hyväksymää IAS 39 -standardin mukaista suojauslaskennan ns. carve out -mallia, joka mahdollistaa sellaisten varojen ja velkojen suojaamisen yhtenä kokonaisuutena, joilla on samanlainen riskiprofiili (ns. macro hedging), mahdollistaen talletusten ottamisen mukaan suojauskohteeksi. Tavoitteena on vakauttaa korkokatetta sekä neutralisoida varojen ja velkojen mahdolliset käyvän arvon muutokset. Johdannaissopimukset arvostetaan tilinpäätöksessä käypään arvoon ja arvonmuutokset kirjataan tulosvaikutteisesti.

Käyvän arvon suojauksella suojaudutaan kiinteäkorkoisen ottolainauksen käyvän arvon muutoksilta. Käyvän arvon kohteena oleva omaisuuserä arvostetaan suojauksen aikana suojatun riskin osalta käypään arvoon, vaikka se muuten arvostettaisiin jaksotettuun hankintamenuon. Suojattavan kohteen käyvän arvon muutos kirjataan taseessa kyseisen erän oikaisuksi ja tuloslaskelmassa kaupankäynnin nettotuottoihin. Suojaavien johdannaisten korot esitetään korkokulujen oikaisuna ja arvostustulos kaupankäynnin nettotuotoissa.

POP Pankki -ryhmällä ei ole suojaavia johdannaissopimuksia tilinpäätöshetkellä.

4.5 Rahoitusvarojen arvonalentuminen

Tappiota koskeva vähennyserä kirjataan perustuen odotettavissa oleviin luottotappioihin kaikista vieraan pääoman ehtoista rahoitusvaroista, jotka arvostetaan jaksotettuun hankintamenuon tai käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta sekä taseen ulkopuolista luottositoumuksista. Rahoitusinstrumentin odotettavissa oleva luottotappio määritetään sopimukseen perustuvien rahavirtojen, jotka yhteisö on sopimuksen mukaisesti oikeutettu saamaan, ja niiden rahavirtojen, jotka yhteisö odottaa saavansa, välisenä erotuksena diskontattuna alkuperäisellä efektiivisellä korolla raportointihetkeen.

Odotettavissa olevien luottotappioiden määrittämiseksi rahoitusinstrumentit luokitellaan vaiheisiin 1–3. Vaiheeseen 1 luokitellaan rahoitusinstrumentit, joiden luottoriski ei ole lisääntynyt merkittävästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen. Odotettavissa olevat luottotappiot määritetään tällaisille rahoitusinstrumenteille perustuen 12 kuukaudelta odotettavissa oleviin luottotappioihin. Vaiheeseen 2 luokitellaan rahoitusinstrumentit, joiden luottoriski on laadullisten tai määrällisten kriteerien perusteella lisääntynyt merkittävästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen ja vaiheeseen 3 rahoitusinstrumentit, joiden vastapuoli on todettu maksukyvyttömäksi. Odotettavissa olevat luottotappiot määritetään vaiheeseen 2 ja 3 luokitelluille rahoitusinstrumenteille perustuen koko voimassaoloajalta odotettavissa oleviin luottotappioihin.

Odotettavissa olevien luottotappioiden laskenta POP Pankki -ryhmässä perustuu neljään pääsegmenttiin:

- Henkilöasiakkaat (pl. maa- ja metsätalousasiakkaat)
- Yritysiasiakkaat (pl. maa- ja metsätalousasiakkaat)
- Maa- ja metsätalousasiakkaat
- Sijoitussalkku

Odotettavissa olevien luottotappioiden laskenta perustuu jokaisessa segmentissä sopimuskohtaisesti maksukyvyttömyyden todennäköisyyteen (PD, probability of default), tappio-osuuteen (LGD, loss given default) sekä vastuun määrään maksukyvyttömyshetkellä (EAD, exposure at default). Maksukyvyttömyyden todennäköisyyttä (PD) mitataan historiallisella datalla estimoidulla luottoluokitusmallilla. Luottoluokitusmallit on määritelty yllä kuvatuille neljälle pääsegmentille, joista maa- ja metsätalousasiakkaiden luottoluokitusmalli on asiantuntijan laatima ja johdon arviolla asetettuihin PD-arvoihin perustuva. Tappio-osuudella (LGD) tarkoitetaan odotettua luottotappion osuutta jäljellä olevasta pääomasta, jos vastapuoli

luokitellaan maksukyvyttömäksi, ja tappio-osuuksien laskentaparametrit on POP Pankki -ryhmässä määritelty asiantuntija-arvioiden perusteella. Vastuun määrää maksukyvyttömyyshetkellä (EAD) lasketaan jokaiselle lainalle ja taseen ulkopuoliselle erälle erikseen sopimusehtojen mukaisesti lyhennyksiin perustuen, pois lukien eräpäivättömät sopimukset, joiden elinkaari on määritelty asiantuntija-arvion perusteella. Taseen ulkopuolisten erien EAD-laskennassa sovelletaan vakava-raisuuslaskennan luottoriskin standardimallin mukaisia CCF-kertoimia, pois lukien korttiluotot, joille on määritelty CCF-arvo asiantuntija-arvion perusteella.

Odotettavissa olevien luottotappioiden määrittämisessä siirrytään 12 kuukaudelta odotettavissa olevien luottotappioiden kirjaamisesta koko sopimuksen voimassaoloajalta odotettavissa olevan luottotappion kirjaamiseen luottoriskin lisääntyessä merkittävästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen, jolloin sopimus siirretään vaiheesta 1 vaiheeseen 2. Luottoriskin katsotaan lisääntyneen merkittävästi, kun sopimukselle on tehty alle 12 kuukautta sitten lainanhoitajasto, se on ollut erääntyneenä yli 30 päivää, tai asiakkaan tilanteessa on havaittu jokin muu laadullinen riskiä kasvattava tekijä. Lisäksi luottoriskin katsotaan merkittävästi lisääntyneen, mikäli sopimuksen vastapuolen luottoluokitus on heikentynyt merkittävästi. Merkittävän heikentymisen asiantuntija-arviolla määritelty kynnyсарvo perustuu PD-luvun muutokseen raportointihetken ja sopimuksen avaamishetken välillä.

Vastuut luokitellaan IFRS 9-standardin mukaiseen vaiheeseen 3 niiden täyttäessä sopimustasoisien tai asiakastasoisien maksukyvyttömyyden kriteerin. Sopimusten katsotaan olevan maksukyvyttömiä, mikäli jokin seuraavista kriteereistä toteutuu:

- Luotolla on 90 päivää erääntyneitä maksuja, joiden määrä on vähintään 100 euroa
- Pankki on aloittanut perintätoimet sopimuksen osalta
- Asiakas on luokiteltu maksukyvyttömäksi: yli 20 % asiakkaan luotoista täyttää yllä olevat vaiheen 3 sopimustasoiset kriteerit tai yritysasiakas on asetettu konkurssi- tai saneerausmenettelyyn

Pankeilla ei ole sellaisia sopimuksia, jotka on luokiteltu alun perin arvoltaan alentuneina myönnetyiksi.

Mikäli asiakas ei ole täyttänyt maksukyvyttömyyden kriteerejä vähintään 3 kuukauteen, asiakkaan vastuut palautuvat joko vaiheeseen 2 tai 1 riippuen siitä, täyttääkö vastuut jonkin luottoriskin merkittävän lisääntymisen kriteerin palautumishetkellä. Sopimus palautuu ilman erillistä koeaikaa vaiheesta 2 vaiheeseen 1, mikäli sopimus ei enää täytä luottoriskin merkittävän kasvamisen kriteerejä.

Odotettavissa olevien luottotappioiden määrää arvioidaessa hyödynnetään kohtuudella saatavilla olevaa tulevaisuuden informaatiota. Odotettavissa olevien luottotappioiden laskentaa varten POP Pankki -ryhmässä on kehitetty kolmeen makrotalousskenaarioon ja niihin liittyviin toteutumistodennäköisyyksiin perustuva malli, jolla laskennassa käytettäviä parametreja korjataan odotettavissa olevia luottotappioita määritettäessä. Makrotalousskenaariot perustuvat Suomen bruttokansantuotteen asiantuntija-arviona laadittuun ennustettuun kasvuprosenttiin kolmen tulevan vuoden aikana.

POP Pankki -ryhmä soveltaa käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattaviin rahoitusvaroihin IFRS 9 standardin sallimaa poikkeusta, jossa kaikki vähäisen luottoriskin omaavat instrumentit luokitellaan vaiheeseen 1 ja korkeamman luottoriskin omaavat instrumentit vaiheeseen 2. Vaiheeseen 1 voidaan luokitella vain investment grade -luokiteltuja instrumentteja.

Jaksotettuun hankintameroon ja käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavaan rahoitusvaraan sekä taseen ulkopuolisiin eriin kohdistuva tappiota koskeva vähennyserä kirjataan tuloslaskelmaan. Tuloslaskelmaan merkittävä vähennyserä muodostuu rahoitusvaralle lasketusta odotettavissa olevasta luottotappiosta, josta on vähennetty aiemmin tulosvaikutteisesti kirjatut odotettavissa olevat luottotappiot. Tappiota koskeva vähennyserä peruutetaan, mikäli rahoitusvarasta kirjataan lopullinen luottotappio. Jaksotettuun hankintameroon kirjattaviin rahoitusvaroihin kohdistuva tappiota koskeva vähennyserä merkitään rahoitusvarojen vähennykseksi. Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattaviin rahoitusvaroihin kohdistuva vähennyserä merkitään laajan tuloksen eriin. Taseen ulkopuolisiin sitoumuksiin kohdistuva tappiota koskeva vähennyserä merkitään varaukseksi muihin varauksiin ja velkoihin.

5. AINEETTOMAT HYÖDYKKEET

Merkittävimmät POP Pankki -ryhmän aineettomat hyödykkeet muodostuvat pankki- ja vakuutustoiminnan tietojärjestelmistä. Pankkitoiminnan aineettomat hyödykkeet ovat pääasiassa POP Pankki -ryhmän yhteistyökumppanin Oy Samlink Ab:n toimesta toteutettuja tietojärjestelmiä joihin POP Pankki -ryhmällä on IAS 38 Aineettomat hyödykkeet -standardissa tarkoitettu määräysvalta ja jotka tuottavat Ryhmälle taloudellista hyötyä. POP Pankki -ryhmä on aktivoinut myös sisäisesti aikaansaatuja aineettomia hyödykkeitä.

Kaikilla Ryhmän aineettomilla hyödykkeillä on rajallinen taloudellinen vaikutusaika. Aineettomien hyödykkeiden hankintameno kirjataan poistoina kuluiksi tuloslaskelmaan hyödykkeiden arvioituihin taloudellisiin vaikutusaikoihin perustuen. Tietojärjestelmien arvioidut taloudelliset vaikutusajat ovat 3–5 vuotta ja muiden aineettomien hyödykkeiden 3–4 vuotta. Pankki- ja vakuutustoiminnan perusjärjestelmien arvioitu taloudellinen vaikutusaika voi olla edellä esitettyä pidempi, kuitenkin enintään 10 vuotta.

Aineettomien hyödykkeiden hankintamenojen poistot aloitetaan siitä hetkestä, kun omaisuus on valmis käytettäväksi. Viitteitä aineettomien hyödykkeiden arvon alentumisesta tarkastellaan vuosittain ja tarvittaessa suoritetaan arvonalentumistestaus. Tutkimusmenot kirjataan kuluksi niiden toteutumishetkellä.

6. AINEELLISET HYÖDYKKEET JA SIOITUSKIINTEISTÖT

POP Pankki -ryhmän omistamat kiinteistöt on jaettu käytötarkoituksen mukaan omassa käytössä oleviin kiinteistöihin ja sijoituskiinteistöihin. Omassa käytössä olevat kiinteistöt merkitään taseessa aineellisiin hyödykkeisiin ja sijoituskiinteistöt sijoitusomaisuuteen.

Sijoituskiinteistöjen tarkoituksena on tuottaa vuokratuloja tai arvonnousua pääomalle. Jos kiinteistöä käytetään sekä omassa käytössä että sijoitustarkoituksessa, esitetään osat erikseen vain, mikäli ne voidaan myydä erikseen. Jako perustuu tällöin kiinteistöjen pinta-alaan. Jos osia ei voida myydä erikseen, on kiinteistö sijoituskiinteistö vain silloin, jos ainoastaan vähäistä osaa käytetään omassa käytössä.

Sekä omassa käytössä olevat kiinteistöt, että sijoituskiinteistöt arvostetaan poistoilla ja arvonalentumisilla vähennettyyn hankintamenuon. Koneet ja kalusto sekä muut

aineelliset hyödykkeet merkitään taseessa niin ikään poistoilla ja arvonalentumisilla vähennettyyn hankintamenuon. Poistot perustuvat hyödykkeiden taloudelliseen käyttöaikaan. Rakennusten keskimääräinen taloudellinen käyttöaika on 30–40 vuotta. Teknisten laitteiden, peruskorjausten sekä koneiden ja kaluston taloudellinen käyttöaika on 3–10 vuotta. Maa-alueista ei tehdä poistoja.

Aineellisten hyödykkeiden poistot ja arvonalentumiset merkitään tuloslaskelmassa poistoihin ja arvonalentumistappioihin aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä. Sijoituskiinteistöjen poistot merkitään tuloslaskelmassa sijoitusten nettotuottoihin. Luovutuksista aiheutuneet voitot ja tappiot lasketaan saatujen tuottojen ja tasearvojen erotuksena. Omassa käytössä olevien kiinteistöjen luovutusvoitot merkitään tuloslaskelmaan liiketoiminnan muihin tuottoihin ja luovutustappiot liiketoiminnan muihin kuluihin. Sijoituskiinteistöjen luovutusvoitot ja -tappiot merkitään sijoitusten nettotuottoihin.

7. VUOKRASOPIMUKSET

7.1 POP Pankki -ryhmä vuokralle antajana

POP Pankki -ryhmä antaa vuokralle omistamiaan kiinteistöjä tai niiden osia. Vuokrasopimuksissa omistamiseen liittyvät olennaiset riskit ja edut jäävät vuokralle antajalle. Ryhmä on luokitellut kaikki vuokrasopimuksensa muiksi vuokrasopimuksiksi. Sijoituskiinteistöt on merkitty taseessa sijoitusomaisuuteen ja muut kiinteistöt aineellisiin hyödykkeisiin. Vuokratuotot kirjataan sijoituskiinteistöistä sijoitusten nettotuottoihin ja muista kiinteistöistä liiketoiminnan muihin tuottoihin.

7.2 POP Pankki -ryhmä vuokralle ottajana

POP Pankki -ryhmä on hankkinut käyttöönsä vuokrasopimuksiksi luokiteltavilla sopimuksilla pääasiassa toimitaloja, toimistolaitteita ja henkilökunnan työsuhteautoja. Ryhmä arvioi sopimuksen syntymisajankohtana, onko sopimus vuokrasopimus tai sisältääkö se vuokrasopimuksen. Sopimus on vuokrasopimus, jos se antaa oikeuden yksilöidyn omaisuususerän käyttöä koskevaan määräysvaltaan määräajaksi vastiketta vastaan.

Ryhmä merkitsee vuokralle ottajana vuokrasopimukset taseeseen IFRS 16 Vuokrasopimukset -standardin mukaisesti vuokrasopimusvelkana sekä siihen liittyvänä käyttöoikeusomaisuuseränä. Vuokrasopimusvelka esitetään muissa veloissa ja siihen liittyvä korkokulu kokokatteessa. Käyttöoikeusomaisuuserä esitetään aineellisissa hyödyk-

keissä ja siihen liittyvät poistot poistoissa ja arvonalentumisissa aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä. POP Pankki -ryhmä soveltaa standardin sisältämiä helpotuksia, joita sovellettaessa enintään 12 kuukautta kestäviä sekä arvoltaan vähäisiä hyödykkeitä koskevia sopimuksia ei kirjata taseeseen. Näiden vuokrasopimusten kulut kirjataan liiketoiminnan muihin kuluihin.

Käyttöoikeusomaisuuserä arvostetaan alun perin hankintamenuon. Sopimuksen alkamisajankohdan jälkeen käyttöoikeusomaisuuserät arvostetaan kertyneillä poistoilla ja arvonalentumistappioilla vähennettyyn hankintamenuon. Käyttöoikeusomaisuuserästä kirjataan poistot tasapoistoina.

Alun perin vuokrasopimusvelka arvostetaan niiden vuokramaksujen nykyarvoon, joita ei ole maksettu sopimuksen alkamisajankohtana. Vuokrasopimusvelan laskennassa käytetään lisäluoton korkoa. Lisäluoton korkona käytetään POP Pankkien yhteenliittymän keskusluottolaitoksen määrittämää korkoa ryhmän sisäisesti myönnettyille luotoille.

Vuokrakauden määrittämisessä on huomioitu vuokratun omaisuuserän taloudellinen käyttöaika. Johdon oletuksilla on merkitystä etenkin toistaiseksi voimassa olevien sopimusten vuokrakauden määrittelyssä ja lisäluoton koron määrittelyssä. Toistaiseksi voimassa oleville sopimuksille on määritetty johdon arvion perustuva vuokrakausi silloin, kun on kohtuullisen varmaa, että sopimukset on tehty irtisanomisaikaa pidemmäksi ajaksi.

7.3 Vuokrasopimukseen sovelletut laatumisperiaatteet vertailukaudella

Vertailukaudella vuokralle otetut sopimukset on luokiteltu IAS 17 -standardin mukaisesti muuksi vuokrasopimukseksi. Vuokrakulut on vertailukaudella kirjattu liiketoiminnan muihin kuluihin tasaisesti vuokrakauden aikana. Uuteen IFRS 16 -standardiin siirtymisen vaikutus on esitetty kohdassa 14.1 Tilikauden aikana käyttöön otetut standardimuutokset ja tulkinnot.

8. VAKUUTUSTOIMINNAN VARAT JA VELAT

8.1 Vakuutustoiminnan rahoitusvarat

Vakuutustoiminnan rahoitusvarat on luokiteltu niiden hallintoihin sovellettavan liiketoimintamallin mukaisesti noudattaen IFRS 9 -standardia. Periaatteet on kuvattu tarkemmin kohdassa 4 Rahoitusinstrumentit.

8.2 Vakuutusyhtiön myöntämät sopimukset

Vakuutustuotteet luokitellaan joko vakuutusopimuksiksi tai sijoitusopimuksiksi. Vakuutusopimuksia ovat sopimukset, joilla merkittävä vakuutusriski siirretään vakuutusnottajalta vakuutuksenantajalle tai jotka synnyttävät vakuutuksenottajalle oikeuden harkinnanvaraiseen osuuteen ylijäämästä. Muut sopimukset ovat sijoitusopimuksia.

Kaikki POP Pankki -ryhmän myöntämät vakuutustuotteet käsitellään ryhmän yhdistellyssä tilinpäätöksessä vakuutusopimuksina IFRS 4 Vakuutusopimukset -standardin mukaisesti.

8.3 Vakuutusopimukseen liittyvät velat

Vakuutusvelka lasketaan kansallisia vastuuelan laatimisperiaatteita noudattaen.

Yhtiön myöntämät vakuutusopimukset ovat pääosin vuosivakuutuksia. Vakuutusmaksutuloon kirjataan vakuutusmaksut niiltä sopimuskausilta, jotka ovat alkaneet tilikauden aikana. Tämän jälkeen maksutuloa vähennetään odotetulla raukeamisella ja arvioiduilla luottotappioilla. Se tilinpäätöspäivän jälkeiseen aikaan kohdistuva osuus vakuutusmaksutulosta, josta on odotettavissa vastaisia kuluja, merkitään taseeseen vakuutusmaksuvastuuna. Vakuutusmaksuvastuun määrä lasketaan sopimusmuutoksista sopimustasolla. Vakuutusmaksuvastuuseen lisätään myös varmuuslisä.

Vakuutuksenottajille maksettavat korvaukset ja vahingon selvittelystä aiheutuvat kustannukset kirjataan maksetuksi korvaukseksi, kun yhtiö tekee päätöksen vahingon maksamisesta. Jo sattuneista vahingoista tilinpäätöshetkellä vielä maksamatta olevat korvaukset ja niiden selvittelykulut, myös vielä ilmoittamatta olevien vahinkojen osalta, varataan korvausvastuuseen. Korvausvastuu muodostuu sekä tapauskohtaisesti varatuista vahingoista että aikaisempiin vakuutusmaksutuottoihin suhteutetusta kollektiivivarauksesta. Korvausvastuuseen lisätään myös varmuuslisä. Maksetut korvaukset yhdessä korvausvastuun muutoksen kanssa muodostavat korvauskulut.

Eläkemuotoisiin korvauksiin liittyvä korvausvastuu lasketaan käyttäen kiinteää diskonttauskorkoa, jonka arvo tilinpäätöspäivänä oli 0,0 prosenttia. Yhtiöllä on yhteensä kolme vahvistettua eläkevastuuta.

Jälleenvakuuttajan osuus vakuutusmaksuvastuusta laske-

taan vastaavasti kuin ensivakuuttajan osuus. Vastuuvelan jälleenvakuuttajan osuuteen ei sisälly varmuuslisää.

Osana korvausvastuuta yhtiö varaa tasoitusmäärän. Tasoitusmäärä on runsasvahinkoisten vuosien varalle laskettu riskiteoreettisesti laskettava erä. IFRS-tilinpäätöksessä tasoitusmäärää ei lueta vakuutusvelkaan, vaan se huomioidaan laskennallisella verovelalla vähennettynä omassa pääomassa.

Vahinkovakuutuksen korvausvastuun ja vakuutusmaksuvastuun riittävyys tutkitaan erikseen. Korvausvastuu perustuu vastaisten korvausrahavirtojen ennusteisiin. Ennusteet tehdään vakiintuneilla vakuutusmatemaattisilla menetelmillä. Mahdollinen havaittu riittämättömyys vakuutusmaksuvastuussa korjataan laskuperusteita oikaisemalla.

9. VARAUKSET

Varaus kirjataan silloin, kun Ryhmälle on syntynyt aikaisemman tapahtuman seurauksena oikeudellinen tai tosiasiallinen velvoite ja velvoitteen täytyminen on todennäköistä. Varaus kirjataan, kun Ryhmä pystyy luotettavalla tavalla arvioimaan velvoitteen määrän. Mahdollinen kolmannen osapuolen maksama korvaus kirjataan erillisenä eränä silloin, kun korvauksen saamista pidetään käytännössä varmana. Varaus arvotetaan velvoitteen täyttämiseksi maksettavien määrien nykyarvoon. POP Pankki -ryhmä on kirjannut taseen ulkopuolisiin sitoumuksiin kohdistuvat odotettavissa olevat luottotappiot tilinpäätöksessä varaukseksi. Varauksen määrän määrittämisestä on kerrottu tarkemmin kohdassa 4.5 Rahoitusvarojen arvonalentuminen.

10. TYÖSUHDE-ETUUKSET

Ryhmän IAS 19 Työsuhde-etuudet -standardin mukaiset työsuhde-etuudet ovat pääasiassa lyhytaikaisia työsuhde-etuuksia, kuten vuosilomapalkkoja ja tulospalkkioita, jotka odotetaan maksettavan asianomaisen työn suorittamisen yhteydessä tai seuraavan 12 kk aikana.

Työsuhteen päättämiseen perustuvat etuudet koostuvat irtisanomiskorvauksista.

Työsuhteen päättymisen jälkeiset etuudet koostuvat eläkkeistä ja muista työsuhteen päättymisen jälkeen maksettavista etuuksista. Lakisäiteinen eläketurva on järjestetty ulkopuolisissa eläkevakuutusyhtiöissä. Suurin osa Ryhmän eläkejärjestelyistä on maksupohjaisia

järjestelyjä. Etuspohjaiset eläkejärjestelyt ovat lisäeläketurvan sisältäviä sopimuksia.

Maksupohjaisten järjestelyjen kulut kirjataan henkilöstökuluihin sille tilikaudelle, jota vakuutusyhtiön veloitus koskee. Etuspohjaisista järjestelyistä esitetään omaisuus- tai velkaeränä järjestelystä johtuvien velvoitteiden nykyarvo tilinpäätöspäivänä vähennettynä järjestelyyn kuuluvien varojen käyvällä arvolla. Eläkevelvoitteen nykyarvo on laskettu diskonttaamalla arvioidut rahavirrat yritysten liikkeeseen laskemien korkealaatuisten joukkovelkakirjalainojen markkinatuottoon perustuvalla diskonttokorolla.

Eläkevelvoitteen määrän laskevat riippumattomat vakuutusmatemaatikot vuosittain. Velvoite määritetään ennakoituun etuus oikeusyksikköön perustuvalla menetelmällä (projected unit credit method).

Eläkemenot kirjataan kuluksi henkilöiden palvelusajalle ja ne esitetään henkilöstökuluissa. Eläkevelvoitteen uudelleen määrittämisestä johtuvat erät kirjataan muihin laajan tuloksen eriin sillä tilikaudella, jonka aikana ne syntyvät. Näitä erä ei siirretä tulosvaikutteisesti myöhemmillä tilikausilla.

11. TUOTTOJEN JA KULUJEN TULOUTUSPERIAATTEET

11.1 Korkotuotot ja -kulut

Korkotuotot ja -kulut jaksotetaan efektiivisen koron menetelmällä sopimuksen juoksuajalle tasaisesti suhteessa taseessa jäljellä olevaan määrään. Korkotuotot ja -kulut kirjataan korkokatteeseen. Arvoltaan alentuneen saamisen (vaiheeseen 3 merkitty saaminen) korkotuotto on kerrytetty odotettavissa olevalla luottotappiolla vähennetylle määrälle.

Negatiiviset korkotuotot rahoitusvaroista kirjataan korkokuluihin ja positiiviset korkokulut rahoitusveloista korkotuottoihin.

11.2 Palkkiotuotot ja -kulut

Palkkiotuotot kirjataan siihen määrään asti kuin Ryhmä olettaa olevansa oikeutettu palkkioon asiakkaalle suoritettua palvelua vastaan. Palkkiotuotot kirjataan joko yhtenä ajanhetkenä tai ajan kuluessa. Palkkioita, joiden katsotaan olevan kiinteä osa rahoitusinstrumentin efektiivistä korkoa, käsitellään efektiivisen koron oikaisuina. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjatta-

vien rahoitusinstrumenttien palkkiot tuloutetaan kuitenkin instrumentin alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä.

11.3 Osingot

Osingot tuloutetaan silloin, kun osinkoa jakavan yhtiön yhtiökokous on tehnyt päätöksen osingonjaosta ja oikeus osingon saamiseen on syntynyt. Osinkotuotot kirjataan sijoitusten nettotuottoihin.

11.4 Vakuutusmaksut

Vahinkovakuustoiinnasta saadut vakuutusmaksutuotot kirjataan tuloslaskelmaan vakuutuskatteeseen. Maksut kirjataan maksutuloon veloitusperiaatteen mukaan.

11.5 Tuloslaskelmaerien esittäminen

Tuloslaskelmaerät on esitetty tilinpäätöksessä alla esitetyin periaattein.

Korkokate

Korkotuotot ja -kulut rahoitusvaroista ja -veloista, nimellisarvon ja hankinta-arvon välisen erotuksen jaksotusmäärä, korkojohdannaisten korot sekä palkkiot, jotka käsitellään osana rahoitusinstrumentin efektiivistä korkoa, vuokrasopimusvelan korkokulut

Palkkiotuotot ja -kulut

Palkkiotuotot luotonannosta, talletuksista ja lainopillisista tehtävistä sekä välitetyistä tuotteista, kuten rahastoista ja vakuutuksista, palkkiotuotot ja -kulut maksujenvälityksestä, palkkiokulut arvopapereista

Sijoitusten nettotuotot

Myyntivoitot ja -tappiot sekä arvostusvoitot, -tappiot ja osinkotuotot käypään arvoon arvostetuista rahoitusinstrumenteista, valuuttatoiminnan nettotuotot, käyvän arvon suojauslaskennan nettotuotot, sijoituskiinteistöjen nettotuotot (vuokra- ja osinkotuotot, myyntivoitot ja -tappiot sekä sijoituskiinteistöihin liittyvät vastike- ja hoitokulut, poistot ja arvonalentumiset)

VakuutusKate

Vakuutusmaksutulo, vakuutusvelan muutos sekä maksetut vakuutuskorvaukset

Liiketoiminnan muut tuotot

Vuokra- ja osinkotuotot sekä myyntivoitot oman käytön kiinteistöistä, muut liiketoiminnan tuotot

Henkilöstökulut

Palkat ja palkkiot, henkilösivukulut ja eläkekulut

Liiketoiminnan muut kulut

Muut hallintokulut, arvoltaan vähäisiin ja lyhytaikaisiin vuokrasopimuksiin liittyvät kulut, myyntitappiot omassa käytössä olevista kiinteistöistä, muut liiketoimintaan liittyvät kulut

Rahoitusvarojen arvonalentumistappiot

Rahoitusvaroihin kohdistuvat arvonalentumiset, odotettavissa olevat luottotappiot ja toteutuneet luottotappiot sekä luottotappioiden palautukset

12. TULOVEROT

Tuloslaskelman verot koostuvat POP Pankki -ryhmään kuuluvien yhtiöiden tilikauden tulokseen perustuvista veroista, aikaisempien tilikausien verojen oikaisuista ja laskennallisten verojen muutoksesta. Verokulu kirjataan tuloslaskelmaan, paitsi koskien eriä, jotka liittyvät suoraan omaan pääomaan tai muihin laajaan tulokseen kirjattuihin eriin, jolloin verovaikutus kirjataan myös kyseisiin eriin.

Laskennalliset verovelat ja -saamiset lasketaan kirjanpidon ja verotuksen välisistä veronalaisista ja vähennyskelpoisista väliaikaisista eroista. Laskennallinen verosaaminen kirjataan siihen määrään asti kuin on todennäköistä, että tulevaisuudessa syntyy verotettavaa tuloa, jota vastaan väliaikainen ero voidaan hyödyntää.

Laskennallisten verovelkojen ja -saamisten laskennassa käytetään sitä säädettyä verokantaa, jonka ennakoidaan olevan voimassa väliaikaisen eron purkautuessa.

Käyttämättömiin verotuksessa vahvistettuihin tappioihin perustuvat laskennalliset verosaamiset kirjataan, mikäli verotettavan tulon kertyminen on todennäköistä ja saaminen voidaan hyödyntää.

13. JOHDON HARKINTAA EDELLYTTÄVÄT TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEET JA ARVIOIHIN LIITTYVÄT EPÄVARMUUSTEKIJÄT

IFRS-standardien soveltaminen edellyttää johdolta tulevaisuutta koskevia arvioita ja oletuksia, jotka vaikuttavat tilinpäätöslaskelmissä esitettyjen erien määrään sekä niiden liitteenä annettuihin tietoihin. Johdon keskeiset arviot koskevat tulevaisuutta ja tilinpäätöspäivän arvioihin liittyviä keskeisiä epävarmuustekijöitä ja ne liittyvät erityisesti käyvän arvon arviointiin, rahoitusvarojen sekä aineettomien hyödykkeiden arvonalentumisiin sekä vakuutusmatemaattisissa laskelmissä käytettyihin oletuksiin.

13.1 Rahoitusvarojen arvonalentuminen

Odotettavissa olevien luottotappioiden laskennassa sovelletaan parametreja, jotka edellyttävät johdon harkintaa. Johdon on määritettävä, miten laskennassa huomioidaan tulevaisuuteen liittyvä makrotaloudellinen informaatio, mitä periaatteita merkittävän luottoriskin kasvun arvioinnissa sovelletaan, miten arvioidaan

tappion määrä maksukyvyttömyydessä sekä millaisia luottovasta-arvokertoimia sovelletaan luottokortteihin.

Rahoitusvarojen arvonalentumisten periaatteita on esitetty tarkemmin kohdassa 4.5. Rahoitusvarojen arvonalentuminen.

13.2 Käyvän arvon arviointi

Julkisesti noteeraamattomien sijoitusten käyvän arvon arviointi edellyttää johdon harkintaa ja arvioita useista arvioissa käytetyistä tekijöistä, jotka voivat poiketa todellisista lopputuloksista ja näin ollen johtaa sijoituksen arvon sekä oman pääoman merkittävään muutokseen.

Johdon on arvioitava, milloin rahoitusinstrumenttien markkinat eivät ole toimivat. Johdon on lisäksi arvioitava, onko yksittäinen rahoitusinstrumentti aktiivisen kaupankäynnin kohteena ja markkinoilta saatava hintatieto luotettava indikaatio instrumentin käyvästä arvosta.

Kun rahoitusinstrumenttien käypä arvo määritellään arvostusmenetelmän avulla, johdon harkintaa tarvitaan tällöin sovellettavan arvostusmenetelmän valintaan.

Siltä osin, kun mallien tuottamiin tuloksiin ei ole käytävissä markkinoilta saatavia syöttötietoja, johdon on arvioitava, miten arvostuksessa käytetään muita tietoja. Yhdistelmäinstrumenteille, kuten esimerkiksi indeksisidonnaisille joukkovelkakirjalainoille ei tavallisesti ole toimivia jälkimarkkinoita. Tällöin käypä arvo perustuu Ryhmän ulkopuolisen yhteistyökumppanin määrittelemään laskennalliseen arvoon. Tällaisten instrumenttien arvostuksesta kerrotaan tarkemmin liitteessä 17.

OTC-johdannaisten käypä arvo määritetään markkinoilta saatavien hintakomponenttien, kuten korkojen perusteella yleisesti käytössä olevien arvostusmallien mukaisesti. Johdannaisinstrumenttien arvostuksesta kerrotaan tarkemmin liitteessä 17. POP Pankki -ryhmällä ei ole johdannaisia tilinpäätöshetkellä.

13.3 Aineettomien hyödykkeiden arvonalentuminen

Lisäksi jokaisen raportointikauden päättyessä johdon on arvioitava, onko jonkin muun omaisuuserän kuin rahoitusvaran arvonalentumisesta olemassa viitteitä. Aineettomien hyödykkeiden arvonalentumista on arvioitava silloin, kun ilmenee viitteitä omaisuuserän arvon alentumisesta. Aineettomien hyödykkeiden arvonalentumistarkastelussa määritetään omaisuuserän tulevaisuudessa

kerrytettävissä oleva rahamäärä joko omaisuuserän käyttöarvon tai käyvän arvon perusteella. Arvon alentumistestaus vaatii johdon harkintaa ja arviota kyseessä olevan omaisuuserän tulevaisuudessa kerryttämästä rahamäärästä ja diskonttauksessa käytettävästä korosta.

13.4 Vakuutusmatemaattisten laskelmien oletukset

Vakuutus sopimuksista aiheutuvan vastuuvelan määrään sisältyy useita harkinnanvaraisia tekijöitä ja arvioita. Arvioiden pohjana käytetään omien vahinkotilastojen vakuutusmatemaattisten analyysien ohella tilastollista tietoa sekä toimintaympäristöön liittyviä oletuksia. Korvausvastuun suurvahingot varataan tapauskohtaisesti. Johdon harkintaa edellytetään erityisesti arvioitaessa jo sattuneiden suurvahinkojen korvausmenoa. Vakuutusmaksuvastuun ja korvausvastuun oletukset tarkastetaan vuosittain.

13.5 Vuokrasopimuksiksi luokiteltavien sopimusten vuokrakausi

Toistaiseksi voimassa olevien vuokrasopimusten vuokrakauden määrittäminen edellyttää johdolta harkintaa, joka edellyttää vuokratun omaisuuserän taloudellisen käyttöajan arviointia silloin, kun on kohtuullisen varmaa, että sopimukset on tehty irtisanomisaikaa pidemmäksi ajaksi. Arvioinnissa huomioidaan olosuhteet, joissa vuokrattua kohdetta tullaan käyttämään.

14. UUDET IFRS-STANDARDIT JA TULKINNAT

14.1 Tilikauden aikana käyttöön otetut standardimuutokset ja tulkinnat

IFRS 16 Vuokrasopimukset -standardi (sovellettava 1.1.2019 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla)

POP Pankki -ryhmä on ottanut käyttöön 1.1.2019 alkaen IFRS 16 Vuokrasopimukset -standardin, joka korvasi aiemman IAS 17 Vuokrasopimukset -standardin ja siihen liittyvät tulkinnat. IFRS 16 -standardin mukaan vuokralle ottajan on merkittävä vuokrasopimukset taseeseen vuokrasopimusvelkana sekä siihen liittyvä-

nä käyttöoikeusomaisuuseränä. POP Pankki -ryhmän vuokrasopimusvelka esitetään muissa veloissa ja siihen liittyvä korkokulu kokokatteessa. Vuokravelan laskennassa käytetään lisäluoton korkoa. Käyttöoikeusomaisuuserä esitetään aineellisissa hyödykkeissä ja siihen liittyvät poistot poistoissa ja arvonalentumisissa aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä. POP Pankki -ryhmä on soveltanut standardin sisältämiä helpotuksia, joita sovellettaessa enintään 12 kuukautta kestäviä sekä arvoltaan vähäisiä hyödykkeitä koskevia sopimuksia ei kirjata taseeseen. Näiden vuokrasopimusten kulut kirjataan liiketoiminnan muihin kuluihin. Standardin käyttöönotto ei aiheuttanut muutoksia POP Pankki -ryhmän vuokralle annettujen sopimusten kirjanpitokäsittelyyn.

POP Pankki -ryhmällä on hankkinut käyttöönsä vuokrasopimuksiksi luokiteltavilla sopimuksilla pääasiassa toimitiloja, toimistolaitteita ja henkilökunnan työsuhteautoja. Vuokrakauden määrittämisessä on huomioitu vuokratun omaisuuserän taloudellinen käyttöaika. Johdon oletuksilla on merkitystä etenkin toistaiseksi voimassa olevien sopimusten vuokrakauden määrittelyssä ja lisäluoton koron määrittelyssä. Toistaiseksi voimassa oleville sopimuksille on määritetty johdon arvioon perustuva vuokrakausi silloin, kun on kohtuullisen varmaa, että sopimukset on tehty irtisanomisaikaa pidemmäksi ajaksi. Diskonttauksessa käytettävänä lisäluoton korkona käytetään POP Pankkien yhteenliittymän keskusluottolaitoksen määrittämää korkoa ryhmässä sisäisesti myönnettyille luotoille.

Standardin käyttöönotolla ei ole olennaista vaikutusta POP Pankki -ryhmän tulokseen tai taloudelliseen asemaan. POP Pankki -ryhmä noudatti siirtymässä rajoitetusti takautuvaa menetelmää, jossa vertailutietoja ei oikaista ja mahdollinen kertynyt vaikutus kirjataan voittovarojen oikaisuksi. Standardin käyttöönotto lisäsi POP Pankki -ryhmän taseen käyttöomaisuuseriä ja muita velkoja 5 818 tuhatta euroa, minkä seurauksena taseen loppusumma kasvoi vastaavasti. Käyttöönotolla ei ollut olennaista vaikutusta omaan pääomaan.

IFRS 16 -standardin käyttöönoton vaikutukset on esitetty alla olevassa taulukossa.

Siirtymälaskelma	(1 000 euroa)
Operatiiviset vuokrasopimusveloitteet diskontattuna lisäluoton korolla 1.1.2019	4 043
Sopimusten jatkamisoptioiden ja taloudellisen käyttöajan arvioinnin huomioiminen	1 775
Vuokrasopimusvelka 1.1.2019	5 818

Vuokrasopimusvelka diskontattiin 31.12.2018 lisäluoton korolla 0,35 %

Käyttöoikeusomaisuuserät 1.1.2019

Toimitilat	5 134
Työsuhdeautot	249
Toimistolaitteet ja muu kalusto	439
Käyttöoikeusomaisuuserät yhteensä	5 822

Oma pääoma

Kertyneet voittovarot	4
-----------------------	---

IFRIC 23 tulkinta: Tuloverokäsittelyjä koskeva epävarmuus (sovellettava 1.1.2019 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla)

Tulkinta selventää kirjanpitokäsittelyä tilanteessa, jossa yhteisön verotuksellinen ratkaisu odottaa vielä veroviranomaisen hyväksymistä. Kirjanpitokäsittelyyn vaikuttaa arvio siitä, tuleeko veroviranomainen hyväksymään yhteisön valitseman ratkaisun vai ei. Tätä harkittaessa oletetaan, että veroviranomaisella on pääsy kaikkeen asiaan kuuluvaan tietoon arvioidessaan yhteisön ratkaisua. Standardimuutoksella ei ole vaikutusta POP Pankki -ryhmän tilinpäätökseen.

MUUTOKSET JA PARANNUKSET VOIMASSA OLEVIIN STANDARDEIHIN

IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardin muutokset: Etukäteen suoritettavaa maksua koskevat ominaisuudet, joihin liittyy negatiivinen kompensatio (sovellettava 1.1.2019 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla)

Muutokset mahdollistavat joidenkin, ennen eräpäivää tapahtuvan maksun mahdollistavien rahoitusinstrumenttien arvostamisen jaksoitettuun hankintamenuon. Standardimuutoksella ei ole vaikutusta POP Pankki -ryhmän tilinpäätökseen.

IAS 28 Sijoitukset osakkuus- ja yhteisyrityksiin -standardin muutokset: Pitkäaikaiset osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä (sovellettava 1.1.2019 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla)

Muutokset selventävät, että IFRS 9 -standardia sovelletaan sellaisiin pitkäaikaisiin osuuksiin osakkuus- ja yhteisyrityksissä, jotka muodostavat osan nettosijoituksesta osakkuus- tai yhteisyritykseen. Standardimuutoksella ei ole vaikutusta POP Pankki -ryhmän tilinpäätökseen.

Vuosittaiset parannukset IFRS-standardeihin, muutuskokoelma 2015–2017 (sovellettava 1.1.2019 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla)

Annual Improvements -menettelyn kautta standardeihin tehtävät pienet ja vähemmän kiireelliset muutokset kerätään yhdeksi kokonaisuudeksi ja toteutetaan kerran vuodessa. Muutokset koskevat IFRS 3 Liiketoimintojen yhdistäminen, IFRS 11 Yhteisjärjestelyt, IAS 12 Tuloverot ja IAS 23 Vieraan pääoman menot -standardeja. Standardimuutoksilla ei ole vaikutusta POP Pankki -ryhmän tilinpäätökseen.

14.2 Tulevilla tilikausilla sovellettavaksi tulevat standardimuutokset, uudet standardit ja tulkinnat

1.1.2020 ALKAVALLA TILIKAUDELLA KÄYTTÖÖN OTETTAVAT STANDARDIT JA STANDARDIMUUTOKSET

POP Pankki -ryhmä ottaa käyttöön 1.1.2020 alkavalla tilikaudella seuraavat IASB:n julkistamat uudet standardit ja standardimuutokset niiden voimaantulopäivästä lähtien, mikäli ne on hyväksytty sovellettavaksi EU:ssa ennen tilikauden päättymistä.

IFRS 3 Liiketoimintojen yhdistäminen -standardin muutokset: Liiketoiminnan määritelmä* (sovellettava 1.1.2020 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla)

Muutoksilla supistettiin ja selvennettiin liiketoiminnan määritelmää. Ne myös sallivat yksinkertaistetun arvioinnin tekemisen siitä, onko hankittu toimintokokonaisuus ennemmin ryhmä omaisuseriä kuin liiketoiminta. Standardimuutoksella ei arvioida olevai vaikutusta POP Pankki -ryhmän tilinpäätökseen.

IFRS 9 Rahoitusinstrumentit, IAS 39 Rahoitusinstrumentit: kirjaaminen ja arvostaminen sekä IFRS 7 Rahoitusinstrumentit:Tilinpäätöksessä esitettävät tiedot -standardien muutokset: Interest Rate Benchmark Reform* (sovellettava 1.1.2020 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla)

Muutoksien taustalla ovat meneillään olevaan viitekorkeiden vertailuarvoasetuksen (IBOR-reformi) valmisteluun ja käyttöönottoon liittyvät epävarmuustekijät. Muutoksilla helpotetaan rahoitusinstrumenttien suojauslaskennan edellytyksien täyttämistä IBOR-reformia edeltävällä kaudella. Standardimuutoksella ei ole vaikutusta POP Pankki -ryhmän tilinpäätökseen.

MYÖHEMMIN KÄYTTÖÖN OTETTAVAT STANDARDIT JA STANDARDIMUUTOKSET

POP Pankki -ryhmä ottaa käyttöön myöhemmin kuin 1.1.2019 alkavalla tilikaudella seuraavat IASB:n julkistamat uudet standardit niiden voimaantulopäivästä tai voimaantulopäivää seuraavan tilikauden alusta lähtien, mikäli ne on hyväksytty sovellettavaksi EU:ssa ennen voimaantulotilikauden päättymistä.

Uusi IFRS 17 Vakuutus sopimukset* -standardi (IASB:n alustavan ehdotuksen mukaan sovellettava 1.1.2022 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla).

Uusi standardi koskee vakuutus sopimuksia, ja auttaa sijoittajia ja muita tahoja paremmin ymmärtämään vakuuttajien altistumista riskeille, sekä niiden kannattavuutta ja taloudellista asemaa. Tämä standardi korvaa nykyisen IFRS 4 Vakuutus sopimukset -standardin. POP Pankki -ryhmässä on käynnissä standardin vaikutusten arviointi ja sen käyttöönottoa valmisteleva projekti.

* = Standardia tai standardimuutoksia ei ole hyväksytty sovellettavaksi EU:ssa 31.12.2019 mennessä.

LIITE 3 Hallinto- ja ohjausjärjestelmät

POP Pankki -ryhmän rakenne ja POP Pankkien yhteenliittymä on kuvattu liitteessä 1.

POP Pankkien yhteenliittymän toimintaa säätelevät Euroopan Unionin sääntely, kansallinen lainsäädäntö sekä viranomaismääräykset. Kansallisista laeista keskeisiä ovat Laki luottolaitostoiminnasta 610/2014 (jäljempänä Luottolaitoslaki), Laki talletuspankkien yhteenliittymästä 599/2010 (jäljempänä Yhteenliittymälaki), Osuuskuntalaki 421/2013, Laki osuuspankeista ja muista osuuskuntamuotoisista luottolaitoksista 423/2013, Osakeyhtiölaki 624/2006 ja Vakuutusyhtiölaki 521/2008. Lisäksi yhteenliittymä noudattaa toiminnassaan hyvää pankkitapaa ja henkilötietojen käsittelyä koskevia käytännösääntöjä.

POP Pankki -ryhmän laajuus eroaa POP Pankkien yhteenliittymän laajuudesta. POP Pankki -ryhmä muodostuu POP Pankkien yhteenliittymästä ja sellaisista yhteisöistä, joissa yhteenliittymään kuuluvilla yhteisöillä yhdessä on Kirjanpitolaisissa 1336/1997 tarkoitettu määräysvalta.

Yhteenliittymään kuulumattomat POP Pankki -ryhmän yhteisöt ovat muita yhteisöjä kuin luottoja rahoituslaitoksia tai palveluyrityksiä. Näistä merkittävämpiä ovat POP Holding Oy ja tämän kokonaan omistama tytäryhtiö Suomen Vahinkovakuutus Oy.

1. POP PANKKIEN YHTEENLIITTYMÄÄN KUULUVAT YHTEISÖT

1.1 Keskusyhteisö POP Pankkiliitto osk

POP Pankkiliitto osk on POP Pankkien yhteenliittymän keskusyhteisö ja sillä on talletuspankkien yhteenliittymän keskusyhteisön toimilupa. POP Pankkiliitto osk:n omistavat sen jäsenosuuspankit, jotka käyttävät POP Pankkiliitto osk:n osuuskunnan kokouksessa äänivaltaa.

1.2 POP Pankit

POP Pankit ovat POP Pankkiliitto osk:n jäsenluottolaitoksia, joilla on talletuspankkitoimilupa. Yritysmuodoltaan POP Pankit ovat osuuskuntia (osuuspankkeja). Ylintä päätösvaltaa POP Pankeissa käyttää pankin jäsenistä muodostuva osuuskunnan kokous tai vaaleilla valittu edustajisto. Osuuskunnan kokous tai edustajisto valitsee pankille hallintoneuvoston, joka valitsee hallituksen. Toi-

mitusjohtajan nimittää pankin sääntöjen mukaan joko hallintoneuvosto tai hallitus.

1.3 Keskusluottolaitos Bonum Pankki Oyj

Bonum Pankki Oyj on POP Pankkiliitto osk:n jäsenluottolaitos ja tytäryhtiö. Bonum Pankki Oyj:llä on talletuspankkitoimilupa. Bonum Pankki Oyj kuuluu jäsenluottolaitoksena ja POP Pankkiliitto osk:n tytäryhtiönä sekä keskusyhteisön jäsenluottolaitosten piiriin, että konserniohjauksen piiriin. Bonum Pankki Oyj toimii POP Pankkien keskusluottolaitoksena ja se voi harjoittaa myös muuta pankkitoimintaa kuin keskusluottolaitostoimintaa.

1.4 Muut yhteenliittymän yhteisöt

Muita yhteenliittymään kuuluvia yhteisöjä ovat jäsenosuuspankkien konsolidointiryhmiin kuuluvat yhtiöt, jotka ovat pääasiassa kiinteistöyhtiöitä. Lisäksi yhteenliittymään kuuluvat luottolaitokset, rahoituslaitokset ja palveluyritykset, joiden äänivallasta edellä mainitut yhteisöt yhdessä omistavat yli puolet.

2. POP PANKKIEN YHTEENLIITTYMÄN KESKUSYHTEISÖN HALLINTOELIMET

2.1 POP Pankkiliitto osk:n osuuskunnan kokous

POP Pankkiliitto osk:n ylin päättävä elin on osuuskunnan kokous. Osuuskunnan kokous vahvistaa keskusyhteisön säännöt, tilinpäätöksen ja taseen sekä valitsee hallintoneuvoston jäsenet ja tilintarkastajan. Hallintoneuvostoon on valittava yksi jäsen jokaisesta jäsenluottolaitoksesta, ei kuitenkaan jäsenluottolaitoksena toimivasta keskusyhteisön tytäryhtiöstä.

2.2 POP Pankkiliitto osk:n hallintoneuvosto

POP Pankkiliitto osk:n hallintoneuvoston keskeinen tehtävä on valvoa, että keskusyhteisön toimintaa hoidetaan asiantuntevasti ja huolellisesti lain, sääntöjen sekä jäsenten edun mukaisesti ja että vahvistettuja ohjeita ja osuuskunnan kokouksen päätöksiä noudatetaan.

Hallintoneuvoston tehtävänä on muun muassa päättää hallituksen valmistelemasta POP Pankki -ryhmän strategiasta ja tilinpäätöksestä sekä vahvistaa vuosittain POP Pankkien yhteenliittymän vakavaraisuuden hallinnan periaatteet. Hallintoneuvosto vahvistaa myös POP

Pankkien yhteenliittymän yleiset toimintaperiaatteet ja pankkikohtaisen ohjauksen periaatteet, joissa määritellään periaatteet jäsenluottolaitosten luokitteluksi eri riskiluokkiin, ohjauskeinot eri riskiluokissa sekä asettaa liiketoiminnan ohjausraajat, joilla rajoitetaan yksittäisen jäsenluottolaitoksen riskinottoa. Lisäksi hallintoneuvosto vahvistaa muut ohjauksen yleiset periaatteet sekä sisäisen tarkastuksen toimintaperiaatteet, ja vahvistaa keskusyhteisön ja sen konsernin toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet

Hallintoneuvosto valitsee ja vapauttaa hallituksen jäsenet, toimitusjohtajan ja tarkastustoiminnasta vastaavan johtajan ja nimittää toimitusjohtajan sijaisen sekä päättää hallituksen palkkioista ja tarkastusjohtajan palkkaeduista.

Hallintoneuvosto valitsee keskuudestaan työ- ja nimitysvaliokunnan valmistelemaan hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenten, toimitusjohtajan ja tämän sijaisen sekä tarkastusjohtajan nimittämistä sekä palkkoja ja palkkioita koskevia asioita. Hallintoneuvosto valitsee keskuudestaan tarkastusvaliokunnan hoitamaan hallintoneuvostolle kuuluvaa valvontatehtävää.

2.3 POP Pankkiliitto osk:n hallitus

Keskusyhteisön hallitus johtaa keskusyhteisöä ammattitaitoisesti terveiden ja varovaisten liikeperiaatteiden mukaisesti. Hallitus vastaa keskusyhteisön hallinnon ja toiminnan asianmukaisesta ja luotettavasta järjestämisestä.

Keskusyhteisön hallitus vahvistaa strategian ja liiketoimintasuunnitelmien perusteella yhteenliittymän riskinotto- ja riskinottohalukkuuden sekä hyväksyy suunnitelman riskinotto- ja riskinottohalukkuuden suhteutetun vakavaraisuuden ylläpitämisestä. Hallitus asettaa tavoitetason, jolla vakavaraisuus halutaan pitää sekä vahvistaa riskiprofiilin edellyttämän pääomatason ja -rakenteen. Hallituksen tehtävä on myös vastata ennakoivasta pääomasuunnittelusta sekä vakavaraisuuden hallinnan ja ennakoivan pääomasuunnittelun sovittamisesta osaksi luotettavaa hallintoa ja muuta ohjausta. Hallitus arvioi vakavaraisuuden hallinnan tarkoituksenmukaisuutta, kattavuutta ja luotettavuutta, ja vahvistaa yhteenliittymän vakavaraisuuden hallintasuunnitelman vuosittain.

Hallitus vastaa riskienhallintajärjestelmän riittävydestä yhteenliittymätasolla. Hallituksen tehtävänä on ohjata yhteenliittymän toimintaa ja antaa siihen kuuluville jä-

senluottolaitoksille Yhteenliittymälain 17 §:n mukaisia sitovia ohjeita niiden maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden turvaamiseksi niiden riskien hallinnasta, luotettavasta hallinnosta ja sisäisestä valvonnasta. Hallitus valvoo, että yhteenliittymään kuuluvat yritykset toimivat lakien, asetusten, viranomaisten antamien määräysten ja ohjeiden, sääntöjensä sekä yhteenliittymän sitovien ohjeiden mukaisesti. Lisäksi hallituksen tehtävänä on valvoa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimivuutta ja riittävyttä, hyväksyä riskienhallinnan periaatteet ja ohjeet sekä riskilajikohtaiset strategiat.

Hallituksen jäsen ehdokkaiden luotettavuus-, sopivuus- ja pätevyysarviointi tehdään ennalta määriteltyjä ja neutraaleja perusteita noudattaen. Hallituksen kokoonpanon monimuotoisuudella tavoitellaan optimaalista kykyä kehittää ja hoitaa keskusyhteisön ja yhteenliittymän tehokkuutta, kilpailukykyä ja riskienhallintaa. Hallituksen kokoonpanoa suunniteltaessa huolehditaan siitä, että tarpeellinen osaaminen on kulloinkin edustettuna. Myös alueellinen edustavuus on osa monimuotoisuuden arviointia. Sukupuolten tasapuolinen edustus hallituksessa on yksi monimuotoisuuden tärkeä ulottuvuus. Hallitus hyväksyy tavoitteen sukupuolten tasapuolisesta edustuksesta sekä laatii toimintaperiaatteet, joilla tavoite saavutetaan ja ylläpidetään.

Hallitus arvioi vuosittain työskentelyään ja sen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja, kokemusta ja kollektiivista sopivuutta sekä uusien jäsenten tehtävänkuvia.

Hallituksen jäsenillä tulee olla edellytykset tehtävän menestykselliseen hoitamiseen ja riittävästi aikaa tehtävän hoitamiseen. Hallituksen jäsenellä ja toimivaan johtoon kuuluvalla tulee olla yhteenliittymän liiketoiminnasta, siihen liittyvistä keskeisistä riskeistä sekä johtamisesta riittävä osaaminen.

Enemmistön hallituksen jäsenistä tulee olla työ- tai toimisuhteessa yhteenliittymään kuuluvaan jäsenluottolaitokseen.

Hallituksen jäsenen tulee olla luotettava ja hyvämaineinen henkilö. Hallituksen jäseneksi valittavien luotettavuus, sopivuus ja ammattitaito selvitetään valinnan yhteydessä sekä säännöllisin väliajoin tämän jälkeen. Keskusyhteisön hallitus on määritellyt hallituksen jäsenen hallituksen jäsenyyksien enimmäislukumäärän. Hallituksen jäsenillä voi olla enintään neljä muuta hallituksen jäsenyyttä. Hallituksen jäsenyyksiä laskettaessa ei oteta huomioon POP Pankki -ryhmän sisällä

olevia tai ryhmän yhteistyösuhteisiin liittyviä hallituksen jäsenyyksiä eikä kuulumisia sellaisten yhteisöjen hallintoelimiin, joilla ei ole kaupallisia tarkoituksia, kuten voittoa tavoittelemattomat tai hyväntekeväisyysjärjestöt sekä asunto-osakeyhtiöt.

Hallituksen jäseninä tilikauden 2019 aikana ovat toimineet Juha Niemelä (puheenjohtaja), Soile Pusa (varapuheenjohtaja), Ari Heikkilä, Marja Pajulahti, Petri Jaakkola ja Hannu Tuominiemi.

2.4 POP Pankkiliitto osk:n toimitusjohtaja

Keskusyhteisöllä on toimitusjohtaja, jonka tehtävänä on vastata keskusyhteisön päivittäisestä johtamisesta ja hallinnosta hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti.

Toimitusjohtaja valmistelee hallitukselle esitettävät asiat ja avustaa hallitusta hallintoneuvostolle ja osuuskunnan kokoukselle esitettävien asioiden valmistelussa. POP Pankkiliitto osk:n toimitusjohtajana toimii Pekka Lemettinen. Toimitusjohtajan sijaisena toimii liiketoimintajohtaja Jaakko Pulli. Mahdollisiin sivutoimiin toimitusjohtajalla on oltava hallituksen erikseen myöntämä suostumus.

3. POP PANKKIEN YHTEENLIITTYMÄN OHJAUS SEKÄ RISKIENHALLINTA JA VAKAVARAIJUUDEN HALLINTA

POP Pankkien yhteenliittymän keskusyhteisönä toimivalta POP Pankkiliitto osk:lla on Yhteenliittymälain mukaisesti velvollisuus valvoa jäsenluottolaitosten toimintaa ja antaa niille niiden maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden turvaamiseksi sitovia ohjeita riskienhallinnasta, luotettavasta hallinnosta ja sisäisestä valvonnasta sekä antaa ohjeita yhtenäisten tilinpäätösperiaatteiden noudattamiseksi yhteenliittymän yhdistellyn tilinpäätöksen laatimisessa. Keskusyhteisö voi lisäksi säännöissään määrättyllä tavalla vahvistaa jäsenluottolaitoksille yleisiä toimintaperiaatteita noudatettaviksi näiden yhteenliittymän kannalta merkittävässä toiminnassa.

Keskusyhteisö valvoo, että yhteenliittymään kuuluvat yhteisöt noudattavat toiminnassaan lakeja, asetuksia, viranomaisten antamia ohjeita ja määräyksiä, omia sääntöjään sekä ryhmän sisäisiä sitovia ohjeita.

Keskusyhteisö antaa jäsenluottolaitoksille ohjeita ja puuttuu tarvittaessa jäsenluottolaitoksen toimintaan erikseen sovittujen periaatteiden ja menettelytapojen

mukaisesti. Keskusyhteisön hallitus päättää tarvittavien ohjauskeinojen käytöstä.

Jäsenluottolaitokset ottavat, jäsenluottolaitoksia sitovien liiketoiminnan ohjausrajojen asettamisessa rajoissa, itsenäisesti liiketoimintaan kuuluvat riskinsä ja ovat vastuussa omasta vakavaraisuudestaan. Yhteenliittymään kuuluva jäsenluottolaitos ei saa ottaa toiminnassaan niin suurta riskiä, että siitä aiheutuu olennaista vaaraa yhteenliittymään kuuluvien yhteisöjen yhdistellylle vakavaraisuudelle tai maksuvalmiudelle.

POP Pankkien yhteenliittymään kuuluvien yhteisöjen vakavaraisuutta, maksuvalmiutta ja asiakasriskejä valvotaan konsolidoidusti yhteenliittymän tasolla Yhteenliittymälain mukaisesti. Yhteenliittymään kuuluvilla yhteisöillä on oltava omia varoja yhteensä vähintään määrä, joka riittää kattamaan yhteenliittymään kuuluvien yritysten yhdistellyt, Luottolaitoslaissa tarkemmin määritellyt riskit. Yhteenliittymään kuuluvien yhteisöjen omien varojen yhdistellyn määrän on lisäksi oltava riittävä suhteessa yhteenliittymään kuuluvien yhteisöjen yhdistelyihin asiakasriskeihin ja yhdistelyihin huomattaviin omistusosuuksiin.

Keskusyhteisöllä on yhteenliittymän tehokkaan riskienhallinnan mahdollistava luotettava hallinto sekä yhteenliittymän toimintaan nähden riittävä sisäinen valvonta ja riittävät riskienhallintajärjestelmät.

Yhteenliittymälain mukaan Finanssivalvonta voi antaa keskusyhteisölle luvan päättää tiettyjen vakavaraisuutta ja maksuvalmiutta koskevien poikkeusten myöntämisestä jäsenluottolaitoksilleen. Tilinpäätöshetkellä keskusyhteisö on vapauttanut jäsenluottolaitokset omien varojen vaateesta ryhmän sisäisille erille, suurten vastapuolten rajoituksista keskusluottolaitoksen ja jäsenluottolaitosten välillä sekä maksuvalmiusvaatimuksesta, jonka täyttymisestä yhteenliittymässä vastaa Bonum Pankki Oyj. POP Pankkien yhteenliittymän riskienhallinnassa noudatettavat periaatteet on kuvattu tarkemmin liitteessä 4, joka koskee riskienhallintaa ja vakavaraisuuden hallintaa.

4. POP PANKKIEN YHTEENLIITTYMÄÄN LIITTYMINEN JA SIITÄ EROAMINEN

POP Pankkien yhteenliittymän keskusyhteisön jäseninä voivat olla luottolaitokset, joiden säännöt tai yhtiöjärjestys vastaavat Yhteenliittymälain säännöksiä ja joiden säännöt tai yhtiöjärjestyksen keskusyhteisö on

hyväksynyt. Jäseneksi ottamisesta päättää keskusyhteisön hallintoneuvosto kirjallisen hakemuksen perusteella.

Jäsenluottolaitoksella on oikeus erota keskusyhteisön jäsenyydestä keskusyhteisön sääntöjen, Osuuskuntalain ja Yhteenliittymälain säännösten mukaisesti ja niiden asettamien edellytysten täytyessä. Yhteenliittymään kuuluvien yritysten omien varojen yhdistellyn määrän on jäsenluottolaitoksen eroamisesta huolimatta säilyttävä Yhteenliittymälain edellyttämällä tasolla.

Jäsenluottolaitos voidaan erottaa keskusyhteisön jäsenyydestä keskusyhteisön sääntöjen ja Osuuskuntalain mukaisesti, jos jäsenluottolaitos on laiminlyönyt jäsenyydestä johtuvan velvollisuutensa. Lisäksi jäsenluottolaitos voidaan erottaa keskusyhteisön jäsenyydestä, jos tämä on hallintoneuvoston antamasta varoituksesta huolimatta laiminlyönyt keskusyhteisön Yhteenliittymälain 17 §:n nojalla antamien ohjeiden noudattamisen tavalla, joka merkittävästi vaarantaa yhtenäisen maksuvalmiuden tai vakavaraisuuden hallintaa taikka tilinpäätöksen laatimista koskevien periaatteiden soveltamisen tai niiden noudattamisen valvonnan yhteenliittymässä. Jäsenluottolaitos voidaan erottaa myös silloin, jos jäsenluottolaitos on muutoin toiminut olennaisesti keskusyhteisön vahvistamien yhteenliittymän yleisten toimintaperiaatteiden, keskusyhteisön tai POP Pankki-ryhmän etujen vastaisesti. Jäsenluottolaitoksen erottamisesta päättää hallintoneuvoston esityksestä keskusyhteisön osuuskunnan kokous.

Mitä Yhteenliittymälaiassa säädetään jäsenluottolaitoksen maksuvelvollisuudesta, sovelletaan myös luottolaitokseen, joka on eronnut tai erotettu keskusyhteisön jäsenyydestä, jos sen kalenterivuoden päättymisestä, jolloin jäsenluottolaitos on eronnut tai erotettu, on kulunut vähemmän kuin viisi vuotta silloin, kun maksuvelvollisuutta koskeva vaatimus esitetään jäsenluottolaitokselle.

5. KESKUSYHTEISÖN MAKSUVELVOLLISUUS JA JÄSENLUOTTOLAITOSTEN KESKINÄINEN VASTUU

POP Pankkien yhteenliittymän keskusyhteisö vastaa jäsenluottolaitostensa veloista ja sitoumuksista Yhteenliittymälain mukaisesti. Keskusyhteisö on velvollinen suorittamaan Yhteenliittymälain mukaisesti tukitoimena jäsenluottolaitokselle määrän, joka on tarpeen jäsenluottolaitoksen selvitystilan estämiseksi. Keskusyhteisö vastaa jäsenluottolaitoksen niistä veloista, joita ei

saada suoritetuksi jäsenluottolaitoksen varoista.

Jäsenluottolaitokset ovat velvollisia suorittamaan Yhteenliittymälaiassa säädetyin perustein keskusyhteisölle osuutensa määrästä, jonka keskusyhteisö on suorittanut joko toiselle jäsenluottolaitokselle tukitoimena, taikka toisen jäsenluottolaitoksen velkojalle maksuna eräänntyneestä velasta, johon velkoja ei ole saanut suoritusta velalliseltaan. Jäsenluottolaitoksella on lisäksi keskusyhteisön maksukyvyttömyystilanteessa Osuuskuntalaiassa tarkoitettu rajaton lisämaksuvelvollisuus keskusyhteisön veloista.

Jäsenluottolaitoksen vastuu määrästä, jonka keskusyhteisö on jonkin jäsenluottolaitoksen puolesta tämän velkojalle suorittanut, jakautuu jäsenluottolaitosten kesken niiden viimeksi vahvistettujen taseiden loppusumman mukaisessa suhteessa. Jäsenluottolaitokselta toisen jäsenluottolaitoksen selvitystilan ehkäisemiseksi käytettäviin tukitoimiin perittävien maksujen vuotuinen yhteenlaskettu määrä saa kunakin tilikautena olla yhteensä enintään 0,5 prosenttia kunkin jäsenluottolaitoksen viimeksi vahvistetun taseen loppusummasta.

6. POP PANKKIEN YHTEENLIITTYMÄN VALVONTA

Finanssivalvonta valvoo Yhteenliittymälain mukaisesti keskusyhteisöä. Jäsenluottolaitoksia valvovat Finanssivalvonta ja keskusyhteisö. Yhteenliittymän kriisinhallinnasta vastaavana viranomaisena toimii Rahoitusvakausvirasto.

Finanssivalvonta valvoo, että keskusyhteisö ohjaa ja valvoo jäsenluottolaitosten toimintaa Yhteenliittymälain säännösten mukaisesti ja että yhteenliittymään kuuluvat yhteisöt täyttävät niille laissa asetetut vaatimukset.

Keskusyhteisö valvoo, että yhteenliittymään kuuluvat yritykset toimivat rahoitusmarkkinoita koskevien lakien, asetusten, viranomaisten antamien määräysten, sääntöjensä ja yhtiöjärjestyksensä sekä keskusyhteisön Yhteenliittymälain 17 §:n nojalla antamien ohjeiden mukaisesti. Lisäksi keskusyhteisö valvoo yhteenliittymään kuuluvien yritysten taloudellista asemaa.

Yhteenliittymän keskusyhteisön sisäisen tarkastuksen yksikkö vastaa sisäisen tarkastuksen järjestämisestä keskusyhteisössä ja jäsenluottolaitoksissa sekä ohjaa sisäisen tarkastuksen järjestämistä muissa yhteenliittymään kuuluvissa yrityksissä.

7. TALLETUSSUOJARAHASTON JA SIOITTAJIEN KORVAUSRAHASTON SUOJA

Talletussuojarahastoa koskevan lainsäädännön mukaan POP Pankkien yhteenliittymään kuuluvia talletuspankkeja pidetään talletussuojan osalta yhtenä pankkina.

Talletussuojarahaston varoista korvataan tallettajan saamiset POP Pankkien yhteenliittymään kuuluvilta talletuspankeilta yhteensä enintään 100 tuhanteen euroon asti. Rahoitusvakuusvirasto hallinnoi talletussuojarahastoa ja hoitaa talletussuojaan liittyviä tehtäviä.

Myös sijoittajien korvausrahastoa koskevan lainsäädännön mukaan POP Pankkien yhteenliittymää pidetään korvaussuojan osalta yhtenä pankkina. Korvaussuojarahaston varoista korvataan sijoittajan saamiset POP Pankkien yhteenliittymään kuuluvilta yhteisöiltä yhteensä enintään 20 tuhanteen euroon saakka.

8. POP PANKKI -RYHMÄN TILINPÄÄTÖS JA TILINTARKASTUS

Yhteenliittymälain mukaan POP Pankki -ryhmän tilinpäätös on laadittava noudattaen Kirjanpitolaissa tarkoitettuja kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja (IFRS). Näiden standardien mukaan tilinpäätökseen on yhdisteltävä myös muut POP Pankki -ryhmään kuuluvat merkittävät yhteisöt. Tilinpäätöksen laadintaperiaatteet on esitetty liitteessä 2 POP Pankki -ryhmän IFRS-tilinpäätöksen laatimisperiaatteet.

Yhteenliittymälain mukaisesti keskusyhteisöllä on velvollisuus antaa jäsenluottolaitoksille ohjeita yhtenäisten tilinpäätösperiaatteiden noudattamiseksi POP Pankki-ryhmän tilinpäätöksen laatimisessa. Jäsenluottolaitoksilla on velvollisuus antaa keskusyhteisölle POP Pankki-ryhmän tilinpäätöksen yhdistelyä varten tarpeelliset tiedot.

Keskusyhteisöllä on yksi tilintarkastaja, jonka tulee olla KHT-tilintarkastusyhteisö. Tilintarkastajan valitsee osuuskunnan kokous. Tilintarkastajan toimikausi on kalenterivuosi. POP Pankkiliitto osk:n tilintarkastajana toimii tilintarkastusyhteisö KPMG Oy Ab päävastuullisena tilintarkastajanaan KHT Tiia Kataja. Tilintarkastaja tarkastaa myös Yhteenliittymälaisissa tarkoitettua yhdistellyn tilinpäätöksen. Keskusyhteisöllä ja sen tilintarkastajilla on oikeus saada POP Pankki -ryhmän yhdistellyn tilinpäätöksen tarkastamista varten jäljennös jäsenluottolaitoksen tilintarkastusta koskevista asiakirjoista.

Jäsenluottolaitoksella ei ole velvollisuutta julkistaa Luottolaitoslain 12 luvun 12 §:n mukaista osavuositiedot eikä EU:n Vakavaraisuusasetuksen mukaisia, vakavaraisuutta koskevia tietoja (ns. Pilari III -vakavaraisuustiedot). EU:n Vakavaraisuusasetuksen edellyttämät tiedot julkistetaan POP Pankkien yhteenliittymästä erillisessä raportissa.

9. PALKITSEMINEN

Palkitsemisjärjestelmällä tarkoitetaan niitä päätöksiä, sopimuksia, toimintaperiaatteita ja menettelytapoja, joita noudatetaan johdon ja henkilöstön palkitsemisessa.

Palkitseminen jakautuu kiinteään ja muuttuvaan palkanosaan. Kiinteällä palkanosalla tarkoitetaan tiettyyn ajanjaksoon sidottua palkkaa ja muuttuvalla palkanosalla palkkionsaajan suoritukseen tai taloudellisiin tekijöihin sidottua palkkiota.

Muuttuva palkanosa käsittää sekä lyhyen että pitkän aikavälin palkitsemisen. Lyhyen aikavälin palkitsemisessa ansaintajakso on kalenterivuosi ja palkkio maksetaan rahana.

POP Pankki -ryhmässä muuttuva palkitseminen on yrityskohtaista. POP Pankki -ryhmässä ei ole käytössä yhtenäistä palkitsemisjärjestelmää. Palkitsemisjärjestelmät ovat kunkin jäsenluottolaitoksen tai yrityksen liiketoimintastrategian, tavoitteiden ja arvojen mukaisia ja vastaavat yrityksen pitkän aikavälin etua. Palkitsemisjärjestelmät ovat sopusoinnussa hyvän ja tehokkaan riskienhallinnan ja riskinkantokyvyn kanssa. Palkitseminen ei kannusta toiminnassa riskinottoon, joka ylittäisi jäsenluottolaitoksen tai yrityksen riskinkantokyvyn perusteella määritellyn tai muuten kestävän riskitason.

Jäsenluottolaitoskohtaiset ja yrityskohtaiset palkitsemisjärjestelmät perustuvat EU-lainsäädäntöön, kansalliseen lainsäädäntöön sekä Finanssivalvonnan määräyksiin ja ohjeisiin sekä kannanottoihin.

Päätettäessä jäsenluottolaitosten toimivan johdon ja henkilöstön palkitsemisjärjestelmästä noudatetaan POP Pankkien yhteenliittymässä Luottolaitoslakia jäljempänä mainittuja poikkeuksia lukuun ottamatta.

Palkitsemisperiaatteet jäsenluottolaitoksissa vahvistaa kunkin jäsenluottolaitoksen hallitus, joka myös seuraa ja valvoo palkitsemisjärjestelmien noudattamista ja arvioi säännöllisesti sen toimivuutta. Toimiva johto vastaa

palkitsemisen toteuttamisesta vahvistettujen palkitsemisperiaatteiden mukaisesti. POP Pankkien yhteenliittymässä ei ole palkitsemisjärjestelmän hallinnointia varten yhteistä palkitsemisvaliokuntaa. Sitä ei ole katsottu tarpeelliseksi, koska jokainen yhteenliittymään kuuluva yhteisö päättää palkitsemisesta itsenäisesti.

Yhteenliittymän sisäinen tarkastus todentaa vähintään kerran vuodessa, onko jäsenluottolaitoksen hallituksen hyväksymää palkitsemisjärjestelmää noudatettu. Sisäinen tarkastus raportoi keskusyhteisön hallitukselle vuosittain yhteenvedon jäsenluottolaitosten palkitsemisjärjestelmistä ja niiden noudattamisesta.

Liiketoiminnasta riippumattomien valvontatoimintojen palkitseminen ei ole POP Pankkien yhteenliittymässä riippuvainen valvottavan liiketoimintayksikön tuloksesta.

Niissä jäsenluottolaitoksissa, joissa muuttuva palkitseminen on käytössä, on erilaisia palkitsemisjärjestelmiä. Järjestelmät eroavat toisistaan mm. niiden piiriin kuuluvan henkilöstön osalta, palkkion määrän ja palkitsemisen kriteerien osalta.

Jäsenluottolaitos voi päättää muuttuvien palkkioiden maksamatta jättämisestä joko kokonaan tai osittain hallituksen päätöksellä, esimerkiksi siinä tapauksessa, että jäsenluottolaitoksen vakavaraisuus on alittanut sille määritellyn tason.

Palkkionsaajalle maksettavan erorahan ja muun vastaavan korvauksen, joka maksetaan, jos palvelussuhde päättyy ennenaikaisesti, maksamisperusteet laaditaan siten, ettei korvaus johda epäonnistuneen suorituksen palkitsemiseen. Muuttuvien palkkioiden maksamisesta on säädetty Luottolaitoslaisissa. POP Pankkien yhteenliittymässä ei sovelleta Luottolaitoslain 8 luvun 9, 11 ja 12 § säännöksiä niihin palkkionsaajiin, joiden muuttuva palkkio yhden vuoden ansaintajaksolta ei ylitä 50 tuhatta euroa. Kyseinen 50 tuhannen euron raja perustuu Finanssivalvonnan kannanottoon. Tämä tarkoittaa sitä, että palkkionsaajalle maksettavan muuttuvan palkkionosan maksamista ei tarvitse lykätä, vaan se voidaan maksaa kerralla.

Jos henkilö on luokiteltu työtehtäviensä perusteella ryhmään, joiden ammatillisesta toiminnasta voi aiheutua jäsenluottolaitokselle merkittävää riskiä ("riskiprofiiliin vaikuttava henkilö"), ja hänelle aiotaan maksaa yli 50 tuhannen euron vuosipalkkio, noudatetaan Luottolaitoslaisissa määritettyä muuttuvien palkkioiden maksamisen lykkäämistä. Merkittävä osa, vähintään 40 prosenttia määritellystä muuttuvan palkkion kokonaismäärästä, lykätään ja maksetaan aikaisintaan 3–5 vuoden kuluessa ansaintajaksosta. Lykkäysajan pituutta arvioitaessa otetaan huomioon henkilön riskiprofiili ja liiketoiminnan luonne. Mikäli muuttuvan palkkion määrä ylittää 50 tuhatta euroa, huomioidaan, että sen maksaminen on suoritettava muutoin kuin käteissuorituksena.

POP Pankkien yhteenliittymässä on tunnistettu merkittävät riskinottajahenkilöt, jotka voivat vaikuttaa yhteenliittymän tai jäsenluottolaitoksen riskiprofiiliin tai toiminnallaan aiheuttaa yhteenliittymälle tai jäsenluottolaitokselle merkittävää taloudellista riskiä. Riskiprofiiliin vaikuttavaan henkilöryhmään kuuluvat yhteenliittymässä mm. jäsenluottolaitosten, keskusyhteisön ja muiden yhtiöiden toimitusjohtajat ja muut toiminnan johtamiseen ja päätöksentekoon osallistuvat henkilöt, muut henkilöt, joiden toiminnalla on olennainen vaikutus riskiasemaan sekä liiketoiminnasta riippumattomien toimintojen henkilöt. Ajantasainen lista merkittävistä riskinottajista on koottuna POP Pankkiliitto osk:aan. Jokainen ryhmän yhteisö vastaa omalta osaltaan tietojen oikeellisuudesta ja ajantasaisuudesta.

Jäsenluottolaitokset julkaisevat internet -sivustoillaan selostuksen palkitsemista koskevien Luottolaitoslain säännösten noudattamisesta. Tilikaudelle kohdistuvat palkat ja palkkiot esitetään POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksen liitteessä 12. EU:n Vakavaraisuusasetuksen N:o 575/2013 artiklan 450 edellyttämät tiedot POP Pankki -ryhmän riskiasemaan vaikuttavien henkilöiden palkitsemisesta esitetään tilinpäätöksestä ja toimintakeromuksesta erillisessä Pilari III -raportissa.

LIITE 4 Riskienhallinta ja vakavaraisuuden hallinta POP Pankki -ryhmässä

1. PANKKITOIMINNAN RISKIENHALLINNAN JA VAKAVARISUUDEN HALLINNAN TAVOITTEET JA PERIAATTEET

POP Pankki -ryhmässä riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että kaikki merkittävät liiketoiminnasta aiheutuvat riskit tunnistetaan, arvioidaan, mitataan ja että niitä valvotaan säännöllisesti ja että ne ovat oikeassa suhteessa yhteenliittymän ja yksittäisen jäsenluottolaitoksen riskinkantokykyyn. Riskejä koskeva ohjeistus ja päätöksenteko noudattavat terveitä ja varovaisia liiketoiminnan periaatteita. Riskienhallinnan periaatteiden rikkomiseen puututaan sovittujen toimintamallien mukaisesti.

Vakavaraisuuden hallinnan tavoitteena on varmistaa POP Pankkien yhteenliittymän pääomien riittävä määrä, laatu ja niiden tehokas käyttö. Pääomilla katetaan yhteenliittymän liiketoimintastrategiasta ja -suunnitelmasta aiheutuvat olennaiset riskit ja turvataan yhteenliittymän häiriötön toiminta odottamattomien tappioiden varalta. Tavoitteen saavuttamiseksi pyritään dokumentoidulla ja systemaattisella vakavaraisuuden hallintaprosessilla, joka kytkeytyy kiinteästi yhteenliittymän ja jäsenluottolaitosten strategiaprosessiin ja liiketoiminnan suunnitteluun sekä johtamiseen.

Yhteenliittymän jäsenluottolaitokset ottavat, jäsenluottolaitoksia sitovien liiketoiminnan ohjausrajojen asettamisessa rajoissa, liiketoiminnassaan itsenäisesti liiketoimintaan kuuluvat riskinsä ja ovat vastuussa omasta vakavaraisuudestaan. Sen lisäksi jokainen jäsenluottolaitos ottaa liiketoiminnassaan huomioon toimintansa vaikutukset muiden yhteenliittymään kuuluvien jäsenluottolaitosten maksuvalmiuteen ja vakavaraisuuteen. Riskienhallinnan ja vakavaraisuuden hallinnan tavoitteena on varmistaa, että yksittäinen jäsenluottolaitos ei ota toiminnassaan niin suurta riskiä, että siitä muodostuisi oleellista uhkaa jäsenluottolaitoksen, keskusyhteisön tai koko yhteenliittymän vakavaraisuudelle tai maksuvalmiudelle. POP Pankkien yhteenliittymään kuuluvien yhteisöjen vakavaraisuutta, maksuvalmiutta ja asiakasriskejä valvotaan yksittäisen jäsenluottolaitoksen tasolla sekä konsolidoidusti yhteenliittymän tasolla.

Riskienhallintaa ja vakavaraisuuden hallintaa säätelevät EU-lainsäädäntö, Laki luottolaitostoiminnasta 610/2014 (jäljempänä Luottolaitoslaki), Laki talletuspankkien yhteenliittymästä 24.6.2010/599 (jäljempänä Yhteenliittymälaki), sekä Finanssivalvonnan standardit, määräykset

ja ohjeet. Riskienhallinta kattaa kaikki olennaiset liiketoimintaan sisältyvät riskit. Riskienhallinnan avulla hallitaan ulkoisia ja sisäisiä riskejä sekä määrällisiä että laadullisia riskejä. Yhteenliittymässä seurataan myös eri riskien keskinäisiä riippuvuuksia.

Yhteenliittymän olennaisimmat riskit ovat luotto-, likviditeetti- ja markkinariski sekä operatiivinen riski.

Luottoriskin vähentämismenetelmänä käytetään hajautusta ja vakuuksia. Likviditeettiriskin vähentämismenetelmänä käytetään rahoituksen hajauttamista ajallisesti sekä vastapuolittain. Lisäksi ylläpitävään likviditeettikriisiin varaudutaan ylläpitämällä riittävää likviditeettivarastoa. Markkinariskin tärkeimmät alalajit ovat rahoitustaseen korkoriski ja sijoitustoiminnan riski. Korkoriskin vähentämismenetelmänä käytetään tasesuunnittelua.

Sijoitustoiminnan riskiä vähennetään hajautuksella sekä sijoitusten allokaatiolimiiteillä. Operatiivista riskiä hallitaan selkeillä prosesseilla sekä henkilöstön koulutuksella, ohjeistuksella ja valvontamekanismeilla.

POP Pankkien yhteenliittymä kohdistaa strategiansa mukaisesti liiketoimintansa vähittäispankkitoiminnan vähärisuuruiseen osaan. Yhteenliittymässä ei ole sen taloudelliseen kantokykyyn nähden ylisuuria asiakas- tai sijoitusriskitekijöitä.

Riskien valvontatoiminto raportoi keskusyhteisön hallitukselle säännöllisesti tietoa yhteenliittymän sekä jäsenluottolaitosten riskeistä ja niiden tasoista. Riskien raportointiin ja seurantaan tarkoitetut järjestelmät sekä käytännöt täyttävät riskienhallinnalle asetetut edellytykset ottaen huomioon yhteenliittymän toiminnan luonteen ja laajuuden. Yhteenliittymän luotettava hallinto, sisäinen valvonta ja riskienvalvonta ovat lainsäädännön ja viranomaismääräysten vaatimusten mukaisia.

Riskienhallinta ja vakavaraisuuden hallinta kuuluvat olennaisena osana yhteenliittymän sisäiseen valvontaan. Sisäisellä valvonnalla seurataan sitä, että organisaatio toimii säännösten mukaisesti, hallitsee riskejä kattavasti, ja että organisaation toiminta on tehokasta ja luotettavaa. Lisäksi sisäisen valvonnan tarkoituksena on varmistaa, että yhteenliittymässä eri tasoille asetetut päämäärät ja tavoitteet saavutetaan annettuja ohjeita noudattaen.

2. RISKIENHALLINNAN JA VAKAVARAISUUDEN HALLINNAN ORGANISOINTI

Hallituneuvoston ja hallituksen asemaa yhteenliittymän riskienhallinnassa on kuvattu liitteessä 3 Hallinto- ja ohjausjärjestelmät.

2.1 Toimiva johto

Keskusyhteisön toimiva johto vastaa vakavaraisuuden hallinnan sekä riskienhallinnan käytännön toteutuksesta, jatkuvasta seurannasta ja valvonnasta sekä raportoinnista yhteenliittymän hallitukselle. Toimiva johto myös huolehtii siitä, että vakavaraisuuden hallintaan liittyvät vastuut, valtuudet, prosessit ja raportointisuhteet on selkeästi määritetty ja riittävästi kuvattu ja että työntekijät tuntevat työtehtäviensä edellyttämässä laajuudessa vakavaraisuuden hallinnan kokonaisuuden, siihen liittyvät prosessit ja menetelmät.

2.2 Riskien valvontatoiminto

Keskusyhteisön riippumattoman riskien valvontatoiminnon tehtävänä on valvoa jäsenluottolaitosten riskejä ja vakavaraisuutta. Sen tehtävänä on muodostaa kokonaisvaltainen näkemys yhteenliittymän ja jäsenluottolaitosten liiketoiminnan sisältämistä riskeistä, kehittää riskienhallinnan menetelmiä ja toimintatapoja riskien tunnistamiseen, mittaamiseen ja valvontaan sekä koordinoida ja kehittää vakavaraisuuden hallintaprosessia, riskienvalvontaa ja raportointia.

Riskien valvontatoiminto valmistelee ohjeita keskusyhteisön hallituksen päätettäväksi. Se myös tukee, neuvoo ja kouluttaa jäsenluottolaitoksia riskienhallinnan ja vakavaraisuuden hallinnan järjestämisessä ja kehittämisessä. Riskien valvontatoiminto seuraa jäsenluottolaitosten riskipositioiden kehittymistä ja antaa palautetta jäsenluottolaitoksille näistä sekä oman pääoman riittävydestä suhteessa riskipositioihin. Valvontatoiminnon tehtävänä on myös varmistaa, että riskienmittausmenetelmät ovat asianmukaisia, riittävän tarkkoja ja luotettavia, sekä valvoa, että hallituksen hyväksymiä riskienhallinnan ohjeita, liiketoiminnan ohjausrajoja ja riskistrategioita noudatetaan.

Riskien valvontatoiminto antaa hallitukselle säännöllisesti yhteenvedon riskien valvontatoiminnon toiminnasta ja sen tekemistä havainnoista sekä riskitilanteesta. Yhteenliittymän keskusyhteisön riskien valvontatoiminnon toiminnasta vastaa riskienhallintajohtaja. Riskien

valvontatoiminto varmistaa, että kaikkien jäsenluottolaitosten liiketoiminnassaan ottamien merkittävien riskien yhteisvaikutus tulokseen ja omiin varoihin raportoidaan hallitukselle vakavaraisuuden hallintaprosessin yhteydessä.

2.3 Compliance-toiminto

Keskusyhteisön compliance-toiminto valvoo, että yhteenliittymä ja jäsenluottolaitokset noudattavat toimintaansa säänteleviä lakeja, viranomaisten antamia ohjeita ja määräyksiä, markkinoiden itsesääntelyä sekä yhteenliittymän sisäisiä ohjeita. Compliance-toiminnon tehtävänä on myös pitää keskusyhteisön ylin ja toimiva johto sekä jäsenluottolaitokset tietoisina olennaisissa säännöksissä tapahtuvista merkittävistä muutoksista ja niiden vaikutuksista. Compliance-toiminto valmistelee toimintaohjeita säännösten soveltamisesta.

POP Pankkien yhteenliittymän suurimmissa jäsenluottolaitoksissa toimii liiketoiminnasta riippumaton compliance officer, joka hoitaa pankin compliance-toimintaa.

Muiden jäsenluottolaitosten osalta compliance-toimintaa hoidetaan keskitetysti keskusyhteisön compliance-toiminnon toimesta.

Compliance-toiminto raportoi toiminnastaan sekä tehdyistä havainnoista säännöllisesti keskusyhteisön toimivalle johdolle, hallitukselle sekä hallituneuvoston tarkastusvaliokunnalle. Lisäksi keskusyhteisön compliance-toiminto raportoi niiden jäsenluottolaitosten hallituksille, joiden compliance-toiminto hoidetaan keskusyhteisön toimesta.

Compliance-riskiä hallitaan seuraamalla lainsäädännön kehitystä, ohjeistamalla, kouluttamalla ja neuvomalla liiketoimintaa sääntelyn mukaisten toimintatapojen noudattamisessa sekä valvomalla menettelytapojen säännöstenmukaisuutta.

2.4 Sisäinen tarkastus

Sisäinen tarkastus on riippumatonta ja objektiivista arviointi- ja varmistustoimintaa. Toiminnan tavoitteena on tukea keskusyhteisön hallituneuvostoa, hallitusta ja toimivaa johtoa tavoitteiden saavuttamisessa tarjoamalla järjestelmällisen lähestymistavan organisaation valvonta-, johtamis- ja hallintoprosessien sekä riskienhallinnan tehokkuuden arviointiin ja kehittämiseen.

Yhteenliittymän keskusyhteisön sisäisen tarkastuksen yksikkö vastaa sisäisen tarkastuksen järjestämisestä keskusyhteisössä ja jäsenluottolaitoksissa sekä ohjaa sisäisen tarkastuksen järjestämistä muissa yhteenliittymään kuuluvissa yrityksissä. Sisäisen tarkastuksen yksikön toiminnasta vastaa tarkastusjohtaja. Sisäinen tarkastus toimii toiminnallisesti keskusyhteisön hallituksen ja tarkastusvaliokunnan sekä hallinnollisesti toimitusjohtajan alaisuudessa. Keskusyhteisön hallintoneuvosto vahvistaa sisäisen tarkastuksen toimintaperiaatteet.

Sisäinen tarkastus arvioi valvontamenettelyiden riittävyyttä ja tehokkuutta koko yhteenliittymässä. Sisäinen tarkastus raportoi vähintään vuosittain keskusyhteisön hallitukselle, hallituksen tarkastusvaliokunnalle sekä hallintoneuvoston tarkastusvaliokunnalle keskeiset tarkastushavaintonsa ja antamansa suositukset, jotka liittyvät valvonnan järjestämiseen sekä sen luotettavuuteen ja asianmukaisuuteen. Tarkastuksessa esiin tulleet merkittävät poikkeamat tarkastushavaintojen osalta raportoidaan välittömästi keskusyhteisön hallituksen ja hallintoneuvoston tarkastusvaliokunnille.

2.5 Jäsenluottolaitokset

Yhteenliittymän jäsenluottolaitoksina ovat jäsenosuuspankit ja Bonum Pankki Oyj noudattavat toiminnassaan keskusyhteisön määrittelemiä riskienhallinnan ja vakavaraisuuden hallinnan periaatteita.

Keskusluottolaitosta lukuun ottamatta yhteenliittymän jäsenluottolaitokset toimivat strategiansa mukaisesti vähittäispankkitoiminnassa. Toimimalla vain tällä liiketoiminta-alueella jäsenluottolaitokset kykenevät pitämään toimintaansa sisältyvät riskit hallittavina ja toiminnan laatuun nähden pieninä.

POP Pankeissa ylimpänä hallintoelimenä toimii osuuskunnan kokous tai edustajisto, joka valitsee hallintoneuvoston jäsenet. Hallintoneuvosto valitsee hallituksen

jäsenet. Bonum Pankki Oyj:ssä yhtiökokous valitsee hallituksen jäsenet. Hallintoneuvosto valitsee keskuudetaan tarkastustoimikunnan, joka avustaa hallintoneuvostoa sen valvontavelvollisuuden toteuttamisessa.

Jäsenluottolaitoksen hallitus vahvistaa muun muassa sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskevat sisäiset ohjeet, liiketoiminnan tavoitteet, eri riskilajeja koskevat riskilimiitit ja pääomasuunnitelman sekä vakavaraisuuden hallintasuunnitelman. Lisäksi hallitus vastaa riskienhallinnan riittävydestä ja valvoo pankin liiketoimintaa, riskiasemaa ja riskinkantokyvyn riittävyttä. Vakavaraisuuden hallintaprosessissaan jäsenluottolaitos laatii muun muassa tulos-, kasvu- ja vakavaraisuusennusteet. Ennusteiden perusteella jäsenluottolaitos kartoittaa tarvittavat toimenpiteet, joilla liiketoimintastrategian mukainen vakavaraisuustaso kyetään saavuttamaan.

Jäsenluottolaitoksen toimiva johto vastaa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteutuksesta ja raportoi hallitukselle säännöllisesti jäsenluottolaitoksen liiketoiminnasta, riskinkantokyvystä ja riskitilanteesta.

Keskusyhteisön riippumaton riskien valvontatoiminto ja compliance-toiminto ohjaavat yhteenliittymän riskien valvontaa. Tämän lisäksi suurimmissa jäsenluottolaitoksissa on oma riskien valvonnasta ja compliance-toiminnasta vastaava riippumaton henkilö, joka vastaa keskusyhteisön ohjeistaman riskien valvonnan ja compliancen toteutuksesta jäsenluottolaitoksessa. Muissa jäsenluottolaitoksissa on toiminnosta vastaava yhteyshenkilö.

Riskienhallinnan tehtäviä ja vastuunjakoa varten on määritelty ensisijainen vastuu, valvontavastuu ja arviointivastuu. Ensisijainen vastuu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan käytännön toimenpiteiden toteuttamisesta on liiketoiminnasta vastaavalla jäsenluottolaitoksella, joka vastaa myös siitä, että riskienhallinnan ohjeita ja menettelytapoja noudatetaan.

Riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan organisointi

I PUOLUSTUSLINJA

JÄSENLUOTTOLAITOKSET

- Päivittäinen riskienhallinta
- Esimiesvalvonta
- Ensijainen vastuu valvonnasta on jäsenluottolaitoksen toimivalla johdolla ja hallituksella

II PUOLUSTUSLINJA

KESKUSYHTEISÖN RIIPPUMATON RISKIEN VALVONTA JA COMPLIANCE

- Valvonta
- Ohjeistus
- Tuki, prosessit, välineet

III PUOLUSTUSLINJA

KESKUSYHTEISÖN SISÄINEN TARKASTUS

- Riippumaton valvonnan arviointi perustuen riskilähtöiseen tarkastustoimintaan

Keskusyhteisön riskien valvontatoiminto valvoo riskienhallinnan toteuttamista yhteenliittymässä ja compliance-toiminto valvoo toiminnan säätelymukaisuutta. Keskusyhteisön yhteydessä toimiva sisäinen tarkastus toteuttaa riippumatonta arviointi ja varmistustoimintaa valvontamenettelyjen riittävyyden ja tehokkuuden varmistamiseksi.

3. VAKAVARAIJUUDEN HALLINTA

Yhteenliittymässä on käytössä vakavaraisuuden hallintaprosessi, jonka tavoitteena on yhteenliittymän ja sen jäsenluottolaitosten riskinkantokyvyn turvaaminen suhteessa toiminnan kaikkiin olennaisiin riskeihin. Yhteenliittymän vakavaraisuuden hallintaprosessissa sekä likviditeetin riittävyyden arviointiprosessissa määritellään yhteenliittymän riskinkantokyky ja riskinottohalukkuus suhteessa liiketoiminnan tavoitteisiin. Vakavaraisuuden hallinnan ja likviditeetin riittävyyden arvioinnin tavoitteena on riittäväillä pääoma- ja likviditeettivarauksilla turvata sekä jäsenluottolaitosten että yhteenliittymän riskinkantokyky.

Tämän tavoitteen saavuttamiseksi jäsenluottolaitokset tunnistavat ja arvioivat toimintaansa liittyvät riskit kattavasti ja mitoittavat riskinkantokykynsä vastaamaan riskiensä yhteismäärää. Vakavaraisuutensa turvaamiseksi jäsenluottolaitokset asettavat riskiperusteiset pääoma-

tavoitteet ja laativat pääomasuunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi. Vakavaraisuuden hallintaprosessin tavoitteena on myös ylläpitää ja kehittää laadukasta riskienhallintaa.

POP Pankkien yhteenliittymän vakavaraisuusasemaa käsittelevät tunnusluvut, vakavaraisuusvaatimus sekä vakavaraisuuslaskennan pääerät on esitetty tilinpäätöksen toimintakertomuksessa sekä EU:n vakavaraisuusasetuksen N:o 575/2013 mukaiset kahdeksannen osan mukaisesti julkistettavissa erillisessä Pilari III raportissa. Puolivuositain tehtävässä osavuotiskatsauksessa julkaitaan keskeiset vakavaraisuustiedot.

3.1 Pääomasuunnitelma

Pääomasuunnittelu on osa POP Pankkiliitto osk:n hallituksen ja toimivan johdon vakavaraisuuden hallinnan prosessia ja liiketoiminnan strategiaprosessia, jolla varmistetaan, että yhteenliittymän kasvu-, kannattavuus ja riskinkantokyvyn tavoitteet ovat tarkoituksenmukaisia ja keskenään johdonmukaisia.

Pääomasuunnitelman tarkoituksena on varmistaa POP Pankkien yhteenliittymän vakavaraisuuden turvaaminen poikkeuksellisissakin olosuhteissa määrittelemällä ennakolta yhteenliittymän käytettävissä olevat pääomanhallinnan menetelmät ja niiden toteuttamisen periaatteet

sekä tarvittaessa toteuttaa ne ennakolta sovittujen periaatteiden mukaisesti. Pääomasuunnitelma päivitetään vähintään vuosittain. Pääomasuunnitelma kattaa kuluvan vuoden lisäksi ainakin kaksi seuraavaa vuotta.

Pääomasuunnitelman tehtävä on myös määritellä, mikä on yhteenliittymän tehokkaan pääoman käytön kannalta tarkoituksenmukainen pääomarakenne. Tähän vaikuttaa muun muassa sääntelystä tulevat rajoitteet siitä, mitä pääoman eriä hyväksytään vakavaraisuuteen tai mihin riskeihin kyseessä olevan pääoman eriä voidaan käyttää.

Jokainen POP Pankkien yhteenliittymään kuuluva jäsenluottolaitos ja yhteisö vastaa ensisijaisesti itse vakavaraisuudestaan ja asettaa vakavaraisuudelleen tavoitetasot ja reagoitirajat yhteenliittymän keskusyhteisön ohjeistuksen ja keskusyhteisön antamien yhtenäisten menetelmien mukaisesti. Toissijaisesti POP Pankkien yhteenliittymän keskusyhteisö vastaa yhteenliittymän vakavaraisuudesta voimassaolevien säädösten ja määräysten mukaisesti.

3.2 Pääomavarausten arviointi

Yhteenliittymässä käytetään pääomavarausten arviointiin skenaarioanalyyskejä sekä stressitestejä. Stressitestejä käytetään sen arvioimiseksi, miten erilaiset poikkeuksellisen vakavat, mutta kuitenkin mahdolliset tilanteet voivat vaikuttaa yhteenliittymän tai sen jäsenluottolaitoksen maksuvalmiuteen, kannattavuuteen tai vakavaraisuuteen. Stressitekijöillä arvioidaan sekä yksittäisten riskitekijöiden vaikutusta, että useiden muutujien samanaikaisten muutosten vaikutuksia.

Skenaarioanalyyskejä käytetään osana kokonaisriskien arviointia. Skenaarioanalyysseissä luodaan riskiskenaarioita, joiden avulla arvioidaan pääomien riittävyyttä erilaisissa toimintaympäristön muutoksissa useiden riskialueiden rasittaessa pääoman tarvetta yhtäaikaaisesti.

3.3 Pilari I vakavaraisuusuhde

POP Pankkien yhteenliittymän merkittävimmät Pilari I pääomavaateet muodostuvat kiinteistövakuudellisista saamisista, saamisista yrityksiltä ja vähittäisaamisista. Yhteenliittymässä sovelletaan vakavaraisuuslaskennassa luottoriskin pääomavaateen laskentaan standardimenetelmää ja operatiivisen riskin pääomavaateen laskentaan perusmenetelmää. Yhteenliittymän jäsenluottolaitoksilla ei ole kaupankäyntitoimintaa, joten

markkinariskin pääomavaade lasketaan perusmenetelmällä ainoastaan valuuttaposiitiolle. Luottoriskin standardimenetelmässä vastuut jaetaan vastuuryhmiin ja vähittäisaamisten ryhmässä on määritelty luotonannon hajautukselle vaadittavat vähimmäisrajat.

POP Pankkien yhteenliittymän omat varat muodostuvat jäsenosuuksista, vanhan osuuskuntalain mukaisista lisäosuuksista, POP Osuuksista, kertyneistä voittovaroista sekä rahastoista, joista vähennetään EU:n vakavaraisuusasetus N:o 575/2013 (jäljempänä EU:n Vakavaraisuusasetus) mukaiset vähennyserät. POP Pankkien yhteenliittymä ei lue tilikauden voittoa omiin varoihin.

EU:n Vakavaraisuusasetus ei tunnista jäsenluottolaitosten aiemmin käyttämiä lisäosuuksia pääomainstrumentiksi. Lisäosuus ei ole enää jäsenluottolaitosten omien varojen erä siirtymäperiodin jälkeen. EU:n Vakavaraisuusasetusta sovelletaan 1.1.2014 alkaen, mutta lisäosuuksia koskevien siirtymäsäännösten osalta soveltaminen muuttuu asteittain.

Osa yhteenliittymän jäsenluottolaitoksista on vuodesta 2015 alkaen laskenut liikkeelle uutta, omiin varoihin laskettavaa pääomainstrumenttia, POP Osuutta. POP Osuuksia oli vuoden 2019 lopussa laskettu liikkeelle yhteensä 57 323 (55 326) tuhatta euroa.

4. PANKKITOIMINNAN RISKIT

4.1 Luottoriski

Yhteenliittymän merkittävin riski on luotto- ja vastapuoliriski, jonka Pilari I pääomavaade on noin 90,9 (90,6) prosenttia Pilari I pääomavaateesta. Luottoriskillä tarkoitetaan sitä, että vastapuoli ei täytä sopimuksen mukaisia velvoitteitaan. Luottoriskin merkittävin lähde on luotot, mutta luottoriskiä voi syntyä myös muunlaisista saamisista, kuten joukkovelkakirjalainoista, lyhytaikaisista saamistodistuksista sekä erilaisista taseen ulkopuolisista sitoumuksista, kuten käyttämättömistä luottojärjestelyistä ja -limiiteistä sekä takauksista. POP Pankkien yhteenliittymä altistuu taseeseen merkittyjen luottojen kautta kokonaisuudessaan 3 635 (3 473) miljoonan euron luottoriskille.

4.1.1 Luottoriskin hallinta

Luottoriskin hallinnan tavoitteena on rajoittaa luotonannosta syntyvän luottoriskin tulos- ja tasevaikutus hyväksyttävälle tasolle. Keskusyhteisön hallitus ohjaa jäsen-

luottolaitosten luottoriskin hallintaa, siinä käytettäviä menetelmiä sekä luottoriskin valvontaa ja raportointia. Keskusyhteisön hallitus vahvistaa luottoriskistrategian, jossa määritellään tavoiteriskitaso, riskinoton linjauksia ja asiakasvalintaa sekä vakuuksia koskevat periaatteet. Luottoriskistrategiaa täydentävät keskusyhteisön hallituksen antamat luotonannon ja vakuuksien toimintaohjeet, jotka luovat pohjan luottoriskin hallinnalle jäsenluottolaitoksissa. Luottoriskistrategian valmistelusta ja ylläpidosta vastaa keskusyhteisön riskien valvontatoiminto. Luottoriskistrategia päivitetään vähintään vuosittain tai aina yhteenliittymän toimintaympäristön, liiketoimintamallin, sääntelyn tai viranomaisvaateiden olennaisesti muuttuessa.

Jäsenluottolaitosten hallitukset vahvistavat luottoriskistrategiansa keskusyhteisön hallituksen luottoriskistrategian mukaisesti. Strategia yhdessä luotonannon ja vakuuksien toimintaohjeiden kanssa määrittelee enimmäismäärät riskikeskittymille ja ohjaa luotonannon suuntaamista asiakassektoreittain, toimialoittain ja luottokelpoisuusluokittain.

Luottopäätökset perustuvat asiakkaan luottokelpoisuuteen ja maksukykyyn sekä muiden luoton myöntämiskriteereiden, kuten vakuusvaatimusten täyttymiseen. Pääsääntönä on vähintään kahden päätöksentekijän periaate. Luottopäätökset tehdään kunkin jäsenluottolaitoksen hallituksen vahvistamien päätösvaltuuksien puitteissa. Jäsenluottolaitos myöntää luottoja ja takauksia ensisijaisesti omalla toimialueellaan. Tällä varmistetaan paikallinen, riittävän perusteellinen asiakastuntemus.

Sitoumusten takaisinmaksun varmistamiseksi vastuilla tulee pääsääntöisesti olla turvaavat vakuudet. Vakuudet arvostetaan varovaisesti käypään arvoon ja arvojen kehitystä seurataan säännöllisesti sekä tilastoja että hyvää toimialuetuntemusta hyödyntäen. Vakuuksien arvostamisessa käytettävät vakuusarvostuskertoimet ovat yhteenliittymässä yhdenmukaiset kaikissa jäsenluottolaitoksissa.

Odotettavissa olevien luottotappioiden (ECL) laskenta on tärkeä osa luottoriskin hallintaa. Arvon alentumisten periaatteet ja odotettujen luottotappioiden laskenta on määritelty tilinpäätöksen laatimisperiaatteissa Liitteessä 2. Lainoihin ja saamiin sekä taseen ulkopuolisiin eriin

kohdistuvien ja saamistodistuksiin kohdistuvat arvonalentumiset ja tilikauden aikana tapahtuneet muutokset on esitetty liitteessä 18 Rahoitusvarojen arvonalentumistappiot.

Jäsenluottolaitosten hallituksille raportoidaan säännöllisesti asiakasvastuista, ja järjestämättömistä saamisista. Raportointi sisältää mm. luottoriskin määrän ja kehityksen asiakaskokonaisuuksittain, toimialoittain ja luottokelpoisuusluokittain. Riskien valvontatoiminto raportoi keskusyhteisön hallitukselle luottoriskien kehityksestä, riskipositivista, järjestämättömistä saamisista, lainanhoitajoustoista ja odotettavissa olevista luottotappioista neljännesvuosittain.

Henkilöasiakkaiden luotonanto perustuu ensisijaisesti asiakkaan riittävään luotonhoitokykyyn. Henkilöasiakkaan luottokelpoisuuden arviointi rakentuu POP Pankin hyvään asiakastuntemukseen, asiakkaan työ- ja tulotietoihin, maksukyky- ja maksuvaralaskentaan sekä tilastomatemaattiseen käyttäytymis- tai hakemuspisteytysmalliin. Asiakkaat, joilla on luottovastuita, luokitellaan käyttäytymispisteytysmallilla maksukäyttäytymisen pohjalta. Ne asiakkaat, joilla ei ole luottovastuita, mutta jotka ovat hakemassa lainaa, luokitellaan hakemuspisteytyksellä. Luokittelun tarkoituksena on ryhmitellä asiakkaat riskin mukaisesti.

Yhteenliittymän vastuut on jaoteltu maksukyvyttömyyden todennäköisyyden (PD) mukaisesti riskiluokkiin 1–8. Riskiluokka 1 kuvaa matalimman riskin saatavia ja riskiluokka 8 korkeimman riskin saatavia. Asiakas ja asiakkaan kaikki sopimukset katsotaan olevan maksukyvyttömiä (riskiluokka 8), mikäli jokin laatimisperiaatteissa esitetty maksukyvyttömyyden kriteeri toteutuu. Maksukyvyttömäksi luokitellut vastuut luokitellaan IFRS 9-standardin mukaisesti vaiheeseen 3 odotettavissa olevien luottotappioiden (ECL) laskennassa. Vastuut, joiden luottoriski on lisääntynyt merkittävästi, luokitellaan vaiheeseen 2. Muut vastuut on luokiteltu vaiheeseen 1. Odotettavissa olevien luottotappioiden laskennan periaatteet on esitetty tarkemmin Liitteessä 2.

Jäsenluottolaitosten lainojen ja saamisten, saamistodistusten sekä taseen ulkopuolisten erien bruttomäärä korkeimman riskin riskiluokassa 8 oli tilikauden lopussa yhteensä 129 258 (133 600) tuhatta euroa.

SAAMISET RISKILUOKITTAIN

Saamiset asiakkailta riskiluokittain ja vaiheittain 31.12.2019

(1 000 euroa, brutto)	PD-luku		31.12.2019			31.12.2018	
Riskiluokka	Alaraja	Yläraja	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Yhteensä	Yhteensä
1	0,00	0,15	127 973	172	-	128 145	112 756
2	0,15	0,30	1 360 919	643	-	1 361 562	1 200 231
3	0,30	0,80	585 081	9 727	-	594 808	561 716
4	0,80	1,50	599 368	8 231	-	607 599	597 522
5	1,50	5,00	481 439	46 157	-	527 595	571 840
6	5,00	25,00	135 380	108 732	-	244 112	239 735
7	25,00	100,00	2 376	75 027	-	77 404	92 099
8	100,00	100,00	-	217	127 846	128 062	130 583
Yhteensä			3 292 536	248 905	127 846	3 669 286	3 506 483

Saamistodistukset riskiluokittain ja vaiheittain 31.12.2019

(1 000 euroa, brutto)	PD-luku		31.12.2019			31.12.2018	
Riskiluokka	Alaraja	Yläraja	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Yhteensä	Yhteensä
1	0,00	0,15	201 696	1 500	-	203 196	341 628
2	0,15	0,30	52 837	499	-	53 336	54 780
3	0,30	0,80	2 579	3 347	-	5 925	7 569
4	0,80	1,50	328	11 200	-	11 528	7 052
5	1,50	5,00	-	15 037	-	15 037	22 774
6	5,00	25,00	-	8 064	-	8 064	5 268
7	25,00	100,00	-	1 855	-	1 855	3 432
8	100,00	100,00	-	-	40	40	-
Yhteensä			257 440	41 501	40	298 982	442 502

Taseen ulkopuoliset sitoumukset riskiluokittain ja vaiheittain 31.12.2019

(1 000 euroa, brutto)	PD-luku		31.12.2019			31.12.2018	
Riskiluokka	Alaraja	Yläraja	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Yhteensä	Yhteensä
1	0,00	0,15	99 874	3 924	-	103 798	98 370
2	0,15	0,30	69 385	1 034	-	70 419	56 814
3	0,30	0,80	38 902	1 759	-	40 661	32 714
4	0,80	1,50	20 162	837	-	20 998	24 712
5	1,50	5,00	16 086	1 875	-	17 961	18 058
6	5,00	25,00	4 902	1 121	-	6 022	5 236
7	25,00	100,00	83	1 849	-	1 932	374
8	100,00	100,00	-	-	1 373	1 373	3 017
Yhteensä			249 394	12 398	1 373	263 164	239 295

4.1.2 Luotot asiakasryhmittäin

Yhteenliittymässä keskeisiä asiakasryhmiä ovat henkilöasiakkaat, maatalousyrittäjät sekä pienyritykset.

Yhteenliittymän varainhankinnasta pääosa on myönnetty luottoina jäsenluottolaitosten asiakkaille. Yhteenliittymän luottokanta oli vuoden 2019 lopussa 3 635 488 (3 473 310) tuhatta euroa.

Luotot asiakasryhmittäin

(1 000 euroa)	31.12.2019	31.12.2018	Muutos %	Päävakuustyyppi
Henkilöasiakkaat	2 438 525	2 327 196	4,8 %	Asuntovakuus
Maatalousasiakkaat	561 230	556 138	0,9 %	Muu kiinteistövakuus
Yritysiasiakkaat	635 733	589 976	7,8 %	Muu kiinteistövakuus
Yhteensä	3 635 488	3 473 310	4,7 %	

Jäsenluottolaitosten yritysluotonannon pääasiallisina kohderyhminä ovat jäsenluottolaitoksen toimialueella toimivat mikroyritykset ja pienet yritykset, elinkeinonharjoittajat sekä maa- ja metsätalousasiakkaat. Yritysiasiak-

kaiden luotonannossa luotonmyöntämisen perusteena ovat asiakkaan taloudellinen tilanne, velanhoitokyky, tilinpäätösanalyysi, tarjottujen vakuuksien kattavuus sekä asiakkaan luottoluokitus.

Yritysluottokannan toimialajakauma

(1 000 euroa, netto)	31.12.2019		31.12.2018	
	Tasearvo	%-osuus	Tasearvo	%-osuus
Kiinteistöalan toiminta	180 366	28,4 %	166 916	28,3 %
Rakentaminen	99 486	15,6 %	92 132	15,6 %
Teollisuus	77 425	12,2 %	77 727	13,2 %
Tukku- ja vähittäiskauppa	70 205	11,0 %	72 021	12,2 %
Kuljetus ja varastointi	45 806	7,2 %	44 286	7,5 %
Muut toimialat	162 445	25,6 %	136 892	23,2 %
Yhteensä	635 733	100,0 %	589 976	100,0 %

Luotonanto henkilöasiakkaille tapahtuu pääasiassa turvaavaa asuntovakuutta vastaan. Tarvittaessa käytetään lisäksi muita vakuuksia. Valtaosa 65,0 (65,6) prosenttia, yhteenliittymän luotoista on myönnetty asuntova-

kuutta vastaan. Henkilöasiakkaiden luotot myönnetään POP Pankkien taseista ja Visa-kortteihin liittyvät luotot sekä digitaaliset vakuudettomat kulutusluotot keskusluottolaitoksen taseesta.

LUOTTOKANTA VAKUUKSITTAIN JA VAIHEITTAIN

Luottokanta vakuuksittain ja vaiheittain 31.12.2019

(1 000 euroa, bruttoarvo)	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Yhteensä
Asuntovakuus	2 259 211	1 13 084	49 837	2 422 133
Muu kiinteistövakuus	852 283	1 19 731	44 562	1 016 576
Rahoitusvakuus	12 084	283	628	12 996
Yrityksen tai yksityishenkilön takaus	47 265	4 899	2 546	54 709
Muu vakuus	35 262	4 441	1 754	41 457
Luotot ilman vakuutta	84 168	1 548	1 900	87 616
Yhteensä	3 290 274	243 987	101 228	3 635 488

Luottokanta vakuuksittain ja vaiheittain 31.12.2018

(1 000 euroa, bruttoarvo)	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Yhteensä
Asuntovakuus	2 117 230	145 243	49 043	2 311 516
Muu kiinteistövakuus	795 410	141 469	49 852	986 731
Rahoitusvakuus	9 335	1 614	408	11 357
Yrityksen tai yksityishenkilön takaus	46 864	6 396	3 383	56 643
Muu vakuus	25 723	4 606	2 419	32 748
Luotot ilman vakuutta	70 779	1 443	2 091	74 314
Yhteensä	3 065 341	300 773	107 196	3 473 310

4.1.3. Luotonannon keskittymäriski

Luotonannon keskittymäriskiä syntyy luotonannosta, kun luottovastapuolet ovat taloudellisesti riippuvaisia toisistaan tai toimivat samankaltaisessa taloudellisessa ympäristössä, jolloin yksittäiset tapahtumat voivat vaikuttaa merkittävään joukkoon luottovastapuolia samanaikaisesti. Vastaavaa keskittymäriskiä voi syntyä myös luottojen vakuuksien ollessa samankaltaisia.

Yhteenliittymän tai yksittäisen jäsenluottolaitoksen yhdelle asiakkaalle tai asiakaskokonaisuudelle myöntämien luottojen kokonaismäärä ei saa ylittää EU:n Vakavaraisuusasetuksessa, muissa säädöksissä tai Finanssivalvonnan tai muun valvontaviranomaisen antamissa määräyksissä ja ohjeissa vahvistettuja enimmäismääriä. Yhteenliittymätasolla on määriteltävä euromääräinen raja, jonka ylittävät asiakaskokonaisuudet yhteenliittymässä edellyttävät keskusyhteisön lupaa lisärahoituksen myöntämiselle.

Vuoden 2019 lopussa yhteenliittymällä oli yksi asiakaskokonaisuus, jonka kokonaisvastuut ylittivät 10 prosenttia yhteenliittymän omista varoista ja luokitellaan näin ollen suureksi asiakasriskiksi EU:n vakavaraisuusasetuksen 392 artiklan mukaan. Asiakaskokonaisuus kuuluu POP Pankki -ryhmään.

4.1.4. Ongelmasaamiset, lainanhoitojoustot ja saamisten arvonalentumiset

Luottoriskin seuranta perustuu järjestämättömien saamisten, maksuviivästymien ja lainahoitojoustojen jatkuvaan seurantaan sekä luottosalkun laadun seurantaan. Ennakoitavissa oleviin ongelmiin luoton hoidossa reagoidaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. POP Pankkien yhteenliittymän yli 90 päivää erääntyneenä olleet saamiset olivat 0,80 (0,89) prosenttia luottokannasta. Yhteenliittymän 30–90 päivää erääntyneenä olleet saamiset olivat vuoden 2019 lopussa 0,42 (0,83) prosenttia luottokannasta.

Erääntyneet saamiset

(1 000 euroa, nettoarvo)	31.12.2019		31.12.2018	
	Tasearvo	Osuus luotto- kannasta (%)	Tasearvo	Osuus luotto- kannasta (%)
Erääntyneet saamiset (30–90 päivää)	15 381	0,42 %	28 663	0,83 %
Erääntyneet saamiset (yli 90 päivää)	29 169	0,80 %	30 848	0,89 %
Erääntyneet saamiset 90–180 päivää	5 267	0,14 %	8 955	0,26 %
Erääntyneet saamiset 180 päivää – 1 vuosi	7 497	0,21 %	6 853	0,20 %
Erääntyneet saamiset > 1 vuosi	14 973	0,41 %	15 040	0,43 %

Ongelmasaamisina käsitellään vaiheen 3 saamia sekä muita saamia, jotka on luokiteltu järjestämättömiksi saamiksi. Todennäköisesti maksamatta jäävät saamiset pitää sisällään ne saamiset, jotka eivät ole yli 90 päivää rästissä mutta jotka on ryhmitelty Liite 2 Tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden mukaisesti vaiheeseen 3.

Lainanhoitajusto tarkoittaa asiakkaan heikentyneen talustilanteen vuoksi annettavaa myönnytystä asiakkaan lainaehtoihin. Lainanhoitajuston tarkoitus on turvata asiakkaan maksukyky ja rajoittaa vastuiden luottoriskiä. Muut kuin yli 90 päivää erääntyneet lainanhoitajustosaamiset on ryhmitelty Liite 2 Tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden mukaisesti vaiheeseen 2.

Ongelmasaamiset ja lainanhoitajustot

(1 000 euroa, brutto)	31.12.2019	31.12.2018
	Luottosaldo	Luottosaldo
Järjestämättömät saamiset yhteensä	130 027	134 084
- Vaiheen 3 saamiset yhteensä	127 846	130 389
Joista lainanhoitajustosaamia	43 354	34 466
- Muut järjestämättömät saamiset	2 181	3 695
Vaiheeseen 2 luetut lainanhoitajustosaamiset	117 180	187 354

Pääosaan vaiheen 3 saamisista kohdistuu joko asuntovakuus tai muu kiinteistövakuus. Vaiheeseen 3 luokiteltujen luottojen määrä väheni tilikauden aikana 2,0 prosenttia.

Vaiheen 3 luottokanta pääasillisen vakuustyyppin mukaan jaettuna 31.12.2019

(1 000 euroa, brutto)	Luotto-saldo	Turvaavat vakuudet *	Odotettavissa olevat luottotappiot (ECL)	Avoin luottoriski ECL kirjausten ja turvaavien vakuuksien huomioinnin jälkeen
Asuntovakuus	57 273	51 585	7 435	-
Muu kiinteistövakuus	57 714	47 552	13 152	-
Rahoitusvakuus	725	496	97	132
Yrityksen tai yksityishenkilön takaus	4 224	-	1 678	2 546
Muu vakuus	3 323	1 047	1 568	707
Luotot ilman vakuutta	4 587	531	1 763	2 293
Yhteensä	127 846	101 120	25 693	1 033

Vaiheen 3 luottokanta pääasillisen vakuustyyppin mukaan jaettuna 31.12.2018

(1 000 euroa, brutto)	Luotto-saldo	Turvaavat vakuudet *	Odotettavissa olevat luottotappiot (ECL)	Avoin luottoriski ECL kirjausten ja turvaavien vakuuksien huomioinnin jälkeen
Asuntovakuus	55 908	49 847	6 865	-
Muu kiinteistövakuus	60 661	49 201	10 809	651
Rahoitusvakuus	480	255	72	153
Yrityksen tai yksityishenkilön takaus	5 030	-	1 647	3 383
Muu vakuus	4 515	2 046	2 096	373
Luotot ilman vakuutta	3 795	467	323	3 004
Yhteensä	130 389	101 763	21 812	6 814

*Taulukoissa on esitetty vain vakavaraisuuslaskennassa hyväksyttävien turvaavien vakuusjärjestelyjen vaikutus. Saamisiin kohdistuu myös muita, ei turvaavia vakuusjärjestelyjä.

Luottoihin ja saamisiin kohdistuvat odotetut luottotappiot (ECL) kasvoivat 10,5 prosenttia päätyen 33,8 (30,6) miljoonaan euroon. Lainojen ja muiden saamisten arvonalentumisten laadintaperiaatteet on määritelty tilinpäätöksen liitteessä 2 ja odotettavissa olevien luottotappioiden muutoksista on esitetty tarkempia tietoja liitteessä 18 Rahoitusvarojen arvonalentumistappiot.

4.2 Markkinariski

Markkinariskillä tarkoitetaan korkojen ja markkinahintojen vaihteluista aiheutuvaa tappion mahdollisuutta. Markkinariskilajit ovat korko-, valuutta-, osake- ja hyödykeriski. Ryhmän pankkitoiminnan merkittävin markkinariski on rahoitustaseen korkoriski. Korkoriskiä syntyy jäsenluottolaitosten rahoitustaseista, jotka koostuvat

anto- ja ottolainauksesta, markkinaehtoisesta jälleerahoituksesta sekä sijoitus- ja likviditeettisalkuista. Sijoitustoiminnassa korkojen muutos aiheuttaa markkinariskin toteutumisen arvopapereiden markkina-arvon muutoksena. Valuutariskillä tarkoitetaan valuuttakurssien muutosten vaikutusta tulokseen tai omaan pääomaan. Osakeriskillä tarkoitetaan kurssimuutosten aiheuttamaa tulosvaikutusta, joka kohdistuu muun muassa osakkeisiin ja rahasto-osuuksiin. Hyödykeriski tarkoittaa tappionvaaraa, joka aiheutuu hyödykehintojen muutoksista.

4.2.1 Markkinariskin hallinta

Markkinariskin hallinnan tehtävänä on tunnistaa ja arvioida liiketoimintaan sisältyvät markkinariskit, rajoittaa ne hyväksyttävälle tasolle ja raportoida niistä säännöllisesti.

sesti. Keskusyhteisön hallitus vahvistaa markkinariskistrategian ja markkinariskin hallintaan liittyvän ohjeistuksen, jotka luovat pohjan markkinariskin hallinnalle jäsenluottolaitoksissa.

Jäsenluottolaitosten hallitukset vahvistavat markkinariskistrategiansa sekä markkinariskin hallintaan liittyvän ohjeistuksen keskusyhteisön hallituksen markkinariskistrategian mukaisesti. Jäsenluottolaitoksen vakavaraisuuden hallintaprosessi on keskeinen osa prosessia sijoitustoimintaan liittyvän riskinottohalukkuuden ja kyvyn määrittämistä.

Yhteenliittymässä markkinariskin ottamista on rajoitettu kaupankäynnin, korkoriskin, osakeriskin, valuuttariskin, johdannaisten, strukturoitujen tuotteiden ja hyödykeriskin osalta.

Yhteenliittymän jäsenluottolaitosten liiketoimintaan ei kuulu varsinainen kaupankäynti omaan lukuun tai asiakaskaupankäynti, eikä jäsenluottolaitoksilla lähtökohtaisesti ole erillistä kaupankäyntivarastoa. Erityisesti tarpeesta ja yhteenliittymän keskusyhteisön luvalla yksittäisellä jäsenluottolaitoksella voi kuitenkin olla EU:n vakavaraisuusasetuksen 94 artiklassa määritelty pieni kaupankäyntivarasto.

Ryhmän toimintaan liittyvä valuuttariski on vähäistä. Luotonannossa ei oteta lainkaan valuuttariskiä, vaan luotot myönnetään euromääräisinä. Valuuttariskiä voi syntyä vähäisessä määrin lähinnä sijoitussalkun sijoitusrahasto-omistuksista sekä keskusluottolaitoksen ulkomaanmaksuihin liittyvistä katekaupoista. Jäsenluottolaitos voi ottaa suoraa valuuttariskiä sijoitustoiminnassaan ainoastaan keskusyhteisön riskienvalvontatoiminnon luvalla. Lupaa edellyttävät myös uudet johdannaissopimukset ja sijoitukset strukturoituihin tuotteisiin. Johdannaisten käyttö on rajoitettu ainoastaan suojaustarkoitukseen.

Hyödykeriskin ottaminen ei ole sallittua yhteenliittymän jäsenluottolaitoksille.

4.2.2 Rahoitustaseen korkoriski

Rahoitustaseen korkoriskillä tarkoitetaan korkotason muutosten haitallista vaikutusta yhteenliittymän taseen ja taseen ulkopuolisten erien markkina-arvoon tai korkokatteeseen. Korkoriski aiheutuu saatavien ja velkojen toisistaan poikkeavista korkoperusteista sekä eriaikaisista korontarkistus- ja eräntymisajankohdista.

Yhteenliittymän ja jäsenluottolaitosten korkoriskiä seurataan kuukausittain sekä nykyarvomenetelmällä että tulosriskimallilla. Nykyarvomenetelmässä mitataan, kuinka tase-erien laskennallinen markkina-arvo muuttuu korkojen muuttuessa. Nykyarvomenetelmässä kunkin tase-erän markkina-arvon odotetaan muodostuvan kyseisen instrumentin luomien rahavirtojen nykyarvona. Tulosriskimallissa ennustetaan tulevaa korkokatteetta markkinakorkojen muuttuessa. Korkokate-ennuste lasketaan raportointihetkellä markkinoilta saatavilla termiinikoroilla seuraaville viidelle vuodelle. Avoimen korkoriskin määrää arvioidaan erilaisten korkoshokkien vaikutuksella korkokatteeseen ja nykyarvoon. Luottojen enneaikaisten takaisinmaksujen vaikutus ja eräpäivätoimien talletusten käyttäytyminen on otettu huomioon korkoriskianalyyseissa.

Yhteenliittymässä hallitaan korkoriskiä ensisijaisesti suunnittelemalla taserakennetta, kuten varojen ja velkojen korkosidonnaisuutta sekä maturiteettia. Korkoriskin hallintaan voidaan käyttää myös suojaavia korkojohdannaisia. Yhteenliittymällä ei ole voimassa olevia johdannaissopimuksia.

Yhteenliittymän korkoriskiä hallinnoidaan keskusyhteisön hallituksen asettamilla ohjauksilla korkokatteelle sekä taseen nykyarvon muutokselle. Korkoriskin hallinnan tavoitteena on vakauttaa yhteenliittymän taseen korkoriski tasolle, jossa yhteenliittymän liiketoiminta on kannattavaa, mutta yhteenliittymän tulos tai vakavaraisuus ei ole uhattuna voimakkaissakaan korkoympäristön muutoksissa.

Rahoitustaseen korkoherkkyysoanalyysi

Vaikutus korkokatteeseen		31.12.2019	31.12.2018
(1 000 euroa)	Muutos	1-12 kk	1-12 kk
Korkoriski	+1%-yksikkö	11 840	12 041
Korkoriski	-1%-yksikkö	-6 950	-7 367

Korkoriskin laskennassa on esitetty rahoitustaseenherkkyys raportointihetkellä tapahtuvasta yhden prosenttiyksikön suuruisen muutoksen vaikutuksesta tulevan tilikauden korkokatteeseen.

4.2.3 Sijoitus- ja likviditeettisalkku

Jäsenluottolaitosten sijoitustoiminnan pääasiallinen tarkoitus on rahoitusylijäädän sijoittaminen ja likviditeettireservin ylläpito. Tässä sijoitustoiminnassa muodostuu markkinariskiä. Sijoitus- ja likviditeettisalkun markkinariski muodostuu sijoitusinstrumentin liikkeeseenlaskijariskistä sekä markkinoiden yleisestä osake-, korko- ja valuuttariskistä. Osakekurssien, korkojen ja valuuttakurssien muutokset vaikuttavat sijoitussalkun omistuksien arvoon ja sitä kautta tuottoon.

Jäsenluottolaitosten tavoitteena arvopaperisijoittamisessa on hankkia pitkällä aikavälillä tuotto- ja riskisuhteeltaan kilpailukykyinen tuotto sijoitetulle pääomalle. Jäsenluottolaitokset sijoittavat arvopapereihin vain siten, että korko- ja kurssimuutosten tulosvaikutus ei vaaranna jäsenluottolaitoksen tai koko yhteenliittymän vakavaraisuutta tai kannattavuutta.

Sijoitusten hajauttamisella vähennetään yksittäisistä sijoituksista aiheutuvaa keskittyneisyysriskiä. Sijoitus- ja likviditeettisalkun riskejä hallitaan hajauttamalla sijoitukset ajallisesti, omaisuusluokittain, riskilajeittain ja vastapuolittain. Sijoitusriskiä seurataan myös herkkyysanalyysillä. Sijoitustoiminnan luottoriskiä hallitaan vastapuolilimiiteillä. Yhteenliittymän jäsenluottolaitosten hallitukset asettavat sijoitus- ja likviditeettisalkun koostumukselle riskirajat omaisuusluokittain ja vastapuolittain, joille myös keskusyhteisön hallitus on asettanut ohjausrajoja.

Keskusyhteisön hallitukselle raportoidaan säännöllisesti sijoitussalkun position kehitys ja suurimmat vastapuolet yhteenliittymätasolla. Sijoitussalkun riskinottohalukkuutta arvioidaan suhteessa yhteenliittymän tulokseen ja omiin varoihin. Yhteenliittymällä oli 31.12.2019 yksi ryhmän sisäinen vastapuoli, POP Holding Oy, jossa sijoitusten ja muiden saamisten määrä ylittää EU:n vakavaraisuusasetuksen asettaman suuren asiakasriskin rajan, 10 prosenttia. Yhteenliittymän sijoitus POP Holding Oy:hyn, yhteensä 57,0 miljoonaa euroa (57,0), on esitetty strategisissa osakeomistuksissa. Sijoitus POP Holdingiin eliminoidaan ryhmätasolla.

Sijoitus- ja likviditeettisalkku

(1 000 euroa)	31.12.2019	31.12.2018
Käteinen	12 078	12 980
Keskuspankkisaamiset	155 350	68 137
Vaadittaessa maksettavat saamiset luottolaitoksilta	23 291	18 017
Muut saamiset luottolaitoksilta	47 652	50 893
Saamistodistukset	276 876	425 481
joista käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavia rahoitusvaroja	265 212	414 187
joista käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavia rahoitusvaroja	11 664	11 294
Osuudet	209 914	201 452
Noteeratut osakkeet	3 227	3 872
Strategiset osakeomistukset	58 516	60 457
Muut osakkeet	2 523	2 495
Sijoitus- ja likviditeettisalkku yhteensä	789 428	843 784

Herkkyyshanalyysi

(1 000 euroa, brutto)	Stressi	31.12.2019		31.12.2018	
		Vaikutus tulokseen	Vaikutus laajaan tulokseen	Vaikutus tulokseen	Vaikutus laajaan tulokseen
Korkosijoitukset - riskittömän koron muutos	+100 bp	-2 794	-7 039	-3 044	-6 904
Korkosijoitukset - luottoriskipreemio	+50 bp	-1 467	-3 695	-1 598	-3 625
Osakesijoitukset - noteeratut	-10 %	-1 992	-	-2 266	-
Osakesijoitukset - listaamattomat	-10 %	-	-5 852	-	-6 046
Vaihtoehtoiset sijoitusrahastot - likviditeettipreemio	-10 %	-8 118	-	-7 205	-
Valuutariski	-5 %	-1 124	-96	-1 145	-72

4.3 Likviditeettiriski

Likviditeettiriskillä tarkoitetaan yhteenliittymän ja sen yksittäisen jäsenluottolaitoksen kykyä vastata sitoumuksistaan. Likviditeettiriski voidaan jakaa lyhyen aikavälin maksuvalmiusriskiin ja pitkän aikavälin rakenteelliseen rahoitusriskiin. Maksuvalmiusriskillä tarkoitetaan tilannetta, jossa yhteisö ei suoriudu maksuvelvoitteestaan ilman vaikeuksia. Rakenteellinen rahoitusriski on jälleenrahoituksen saatavuuteen ja hintaan liittyvä riski, joka syntyy, kun saamisten ja velkojen maturiteetit poikkeavat toisistaan. Rahoitusriskiä syntyy myös, jos saatavat ja velat ovat liiaksi keskittyneet yksittäisille vastapuolille.

4.3.1 Likviditeettiriskin hallinta

Keskusyhteisön toimiva johto valmistelee yhteenliittymän likviditeettistrategian ja likviditeetin hallinnan ohjeistuksen, jotka määräytyvät jäsenluottolaitosten likviditeettitarpeen sekä yhteenliittymätason riskinottohalukkuuden perusteella. Keskusyhteisön hallitus hyväksyy likviditeettistrategian ja likviditeetin hallinnan ohjeistuksen. Hallitus hyväksyy myös varainhankintasuunnitelman ja rahoituksen jatkuvuus suunnitelman, joita keskusluottolaitos ylläpitää. Riskien valvontatoiminto suunnittelee, kehittää ja testaa likviditeettiriskin hallinnassa käytettäviä menetelmiä. Keskusluottolaitos ja sen toimiva johto avustavat riskien valvontatoimintoa kyseisessä prosessissa. Keskusyhteisön toimiva johto hyväksyy likviditeettistrategian ja likviditeetin hallinnan ohjeistuksen toteuttamisessa käytettävät menetelmät.

Keskusluottolaitoksen toimiva johto vastaa likviditeettistra-

tegian toteuttamisen koordinoinnista yhteenliittymätasolla sekä seuraa ja valvoo jäsenluottolaitosten toteuttamaa likviditeettistrategiaa. Keskusluottolaitos koordinoi jäsenluottolaitosten maksuliikennettä sekä likviditeetin tasaaamista ja hankintaa yhteenliittymässä. Yhteenliittymän riippumattoman riskien valvontatoiminnon tehtävänä on valvoa ja seurata likviditeettiriskiä sekä jäsenluottolaitosetta yhteenliittymätasolla.

Jäsenluottolaitokset vastaavat likviditeettistrategian operatiivisesta toteutuksesta.

Keskusluottolaitoksen toimiva johto raportoi likviditeettitilanteesta keskusluottolaitoksen hallitukselle. Keskusluottolaitoksen hallituksen vastuulla on valvoa likviditeettistrategian toteutusta keskusluottolaitoksessa ja suunnitella keskusluottolaitoksen maksuvalmiutta ja varainhankintaa yhteenliittymän likviditeettistrategian mukaisesti. Keskusyhteisön riippumaton riskienvalvontatoiminto raportoi likviditeettiasemasta säännöllisesti keskusyhteisön hallitukselle. Keskusyhteisön hallitus ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin sen vastaanottaman raportoinnin perusteella.

4.3.2 Maksuvalmiusriski

Päivänsisäisen maksuvalmiuden varmistaminen, likviditeettireservin riittävyys ja maksuvalmiusvaatimus ovat yhteenliittymän keskeiset tavat rajoittaa ja mitata maksuvalmiusriskiä.

Yhteenliittymän keskusyhteisö POP Pankkiliitto osk soveltaa Finanssivalvonnalta saatua lupaa päättää, ettei sen jäsenluottolaitoksiin sovelleta EU:n vakavarai-

suusasetuksen (EU/575/2013) kuudennessa osassa ja sen nojalla annetuissa Euroopan Unionin säädöksissä asetettuja vaatimuksia luottolaitoksen maksuvalmiutta koskien. Yhteenliittymän maksuvalmiusvaatimuksen täyttämistä vastaa keskusluottolaitos Bonum Pankki Oyj.

Maksuvalmiusriskin mittaamisen keskeisin tunnusluku on EU:n vakavaraisuusasetuksessa määritelty maksuvalmiusvaatimus LCR (Liquidity Coverage Ratio). Vuoden 2018 alusta lähtien LCR-vaade on ollut 100 prosenttia. Yhteenliittymän keskusyhteisön hallitus on asettanut yhteenliittymälle vaadittavalle LCR-tunnusluvulle limiitin maksuvalmiusriskiaseman varmistamiseksi, jota keskusyhteisön riskinvalvonta valvoo. Yhteenliittymällä oli 31.12.2019 LCR-kelpoisia likvidejä varoja ennen arvonleikkauksia 305 366 (364 088) tuhatta euroa, joista 54,8 (22,3) prosenttia oli käteistä tai keskuspankissaatavia ja 40,2 (77,7) prosenttia erittäin likvidejä, tason 1 arvopapereita. Yhteenliittymän LCR-tunnusluku 31.12.2019 oli 114,7 (151) prosenttia.

Päivänsisäistä maksuvalmiutta valvoo yhteenliittymän keskusluottolaitos Bonum Pankki Oyj valvomalla jäsenluottolaitosten maksuliiketilien saldoja. Jäsenluottolaitokset seuraavat jatkuvasti omaa maksuvalmiuttaan.

4.3.3 Rakenteellinen rahoitusriski

Yhteenliittymän liiketoimintaan kuuluu keskeisenä osana otto- ja antolainauksen maturiteettitransformaation kautta tuleva rahoitusriski. Liiketoiminnan perustana ovat jäsenluottolaitosten asiakkailtaan vastaanottamat talletukset, joilla rahoitetaan jäsenluottolaitosten asiakkaiden luotonantoa.

Rahoitusriskin mittaamiseksi käytetään anto-ottolainausuhdetta sekä maturiteettiluokittain tehtävää analyysiä, jossa tarkastellaan kunkin maturiteettiluokan saamisen ja velkojen kassavirtojen erotusta. Rahoitusriskiä hallitaan ajoittamalla taseen velkojen ja saatavien kassavirrat aikaluokittain yhtä suuriksi sekä pitämällä riittävää likviditeettivarantoa aikaluokittaisten erojen kattamiseksi. Anto-ottolainausuhdetta sääntelee myös keskusyhteisön hallituksen asettama ohjausraja.

Pysyvän varainhankinnan tunnusluku NSFR (Net Stable Funding Ratio) oli kauden lopussa 121,28 (119,5) tulevan vaateen ollessa 100% kesällä 2019 vahvistetun asetuksen 2019/876/EU mukaisesti. Vuoden lopussa Bonum Pankilla oli liikkeeseen laskettuna 95 (100) miljoonaa euroa vakuudetonta seniorilainaa 2016 perustetusta 750 miljoonan euron joukkovelkakirjaohjelmasta.

Rahoitusvarojen maturiteetti 31.12.2019

(1 000 euroa)	Alle 3 kk	3–12 kk	1–5 vuotta	Yli 5 v.	Yhteensä
Käteiset varat	167 428	-	-	-	167 428
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta	59 496	8 902	2 550	-	70 948
Lainat ja saamiset asiakkailta	74 281	49 909	447 017	3 098 080	3 669 287
Sijoitusomaisuus	284 439	35 841	176 590	54 721	551 592
Yhteensä	585 645	94 653	626 157	3 152 801	4 459 255

Rahoitusvarojen maturiteetti 31.12.2018

(1 000 euroa)	Alle 3 kk	3–12 kk	1–5 vuotta	Yli 5 v.	Yhteensä
Käteiset varat	81 117	-	-	-	81 117
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta	55 107	12 803	1 000	-	68 910
Lainat ja saamiset asiakkailta	320 298	46 999	342 075	2 794 643	3 504 014
Johdannaiset	4	-	-	-	4
Sijoitusomaisuus	395 153	92 242	145 677	61 020	694 093
Yhteensä	851 679	152 044	488 752	2 855 663	4 348 137

Rahoitusvelkojen maturiteetti 31.12.2019

(1 000 euroa)	Alle 3 kk	3–12 kk	1–5 vuotta	Yli 5 v.	Yhteensä
Velat luottolaitoksille	37 379	139	25	-	37 543
Velat asiakkaille	3 380 056	246 058	124 537	10	3 750 661
Liikkeeseen lasketut velkakirjat	9 999	9 991	94 839	-	114 829
Yhteensä	3 427 433	256 188	219 401	10	3 903 033

Rahoitusvelkojen maturiteetti 31.12.2018

(1 000 euroa)	Alle 3 kk	3–12 kk	1–5 vuotta	Yli 5 v.	Yhteensä
Velat luottolaitoksille	2 959	12	59	-	3 030
Velat asiakkaille	3 280 449	307 371	79 196	4 017	3 671 034
Liikkeeseen lasketut velkakirjat	19 998	122 400	-	-	142 399
Yhteensä	3 303 407	429 783	79 255	4 017	3 816 462

4.4 Kiinteistöriski

Kiinteistöriskillä tarkoitetaan kiinteistöomaisuuteen kohdistuvaa arvonalentumis-, tuotto- tai vahingoittumisriskiä. Kiinteistösijoitukset eivät kuulu yhteenliittymän pankki-toiminnan ydinliiketoimintaan. POP Pankkien yhteenliittymän omistamat kiinteistöt on jaettu käyttötarkoituksen mukaan omassa käytössä oleviin kiinteistöihin ja sijoituskiinteistöihin.

Omassa käytössä olevat kiinteistöt merkitään taseessa aineellisiin hyödykkeisiin ja sijoituskiinteistöt sijoitusomaisuuteen. Yhteenliittymään kuuluvien jäsenluottolaitosten omassa käytössä olevat kiinteistöt ja sijoituskiinteistöt arvostetaan tilinpäätöksessä poistoilla ja arvonalentumisilla vähennettyyn hankintamenuun. Kiinteistöomaisuuden arvo on maltillinen verrattuna yhteenliittymän taseeseen ja omiin pääomiin. Sijoituskiinteistöjen tasearvo oli 0,8 (0,8) prosenttia taseesta.

4.5 Operatiiviset riskit

Operatiivisilla riskeillä tarkoitetaan riskiä taloudellisesta tappiosta tai muusta haitallisesta seuraamuksesta, joka aiheutuu riittämättömistä tai epäonnistuneista sisäisistä prosesseista, puutteellisista tai virheellisistä menettelytavoista, henkilöstöstä, järjestelmistä tai ulkoisista tekijöistä. Kaikkiin liiketoiminnan prosesseihin, mukaan lukien luottoja sijoitusprosessit, sisältyy operatiivisia riskejä. Yhteenliittymällä on myös ulkoistettujen IT-toimintojen ja taloushallintotoiminnon kautta operatiivista riskiä.

Keskusyhteisön hallitus hyväksyy operatiivisten riskien

hallinnan periaatteet ja keskeiset operatiivista riskiä koskevat ohjeet. Riskien tavoitetaso on maltillinen.

Tiettyjen operatiivisten riskien varalta suojaudutaan vakuutusturvalla. Tietojärjestelmien toimintahäiriöistä aiheutuviin riskeihin on varauduttu jatkuvuussuunnittelulla.

Operatiivisten riskien hallinnassa keskeisintä on riskien tunnistaminen ja arviointi sekä kontrolli- ja hallintakeinojen toimivuuden ja riittävyyden arviointi. Yhteenliittymään kuuluvat jäsenluottolaitokset arvioivat operatiivisten riskien toteutumisen todennäköisyyttä ja vaikutuksia operatiivisen riskin itsearvioinneissa, jotka on laadittu tärkeimpien liiketoimintaprosessien pohjalta.

Jäsenluottolaitokset raportoivat keskusyhteisön compliance-toiminnolle omaan toimintaansa kohdistuvista operatiivisista riskeistä, häiriöistä ja tappioista vuosittain. Lisäksi jäsenluottolaitokset raportoivat operatiivisen riskin itsearviointiensa tulokset compliance-toiminnolle. Compliance-toiminto arvioi säännöllisesti havaitsemiensa operatiivisten riskien luonnetta ja riskien toteutumisen todennäköisyyksiä koko yhteenliittymässä.

Merkittävimpiin tuotteisiin, palveluihin, toimintoihin, prosesseihin ja järjestelmiin liittyvät operatiiviset riskit tunnistetaan liiketoiminnan tekemässä uuden tuotteen tai palvelun arviointiprosessissa, jonka compliance-toiminto ja riskien valvontatoiminto katselmoi.

Compliance-toiminto raportoi puolivuositain operatiivisen riskin toteutumisesta aiheutuneet tappiot sekä koosteen operatiivisen riskin itsearvioinneista yhteenliittymän

keskusyhteisön hallitukselle sekä keskusyhteisön toimivalle johdolle.

4.6 Strateginen riski

Strateginen riski syntyy väärän strategian valinnasta, strategian toteuttamisen epäonnistumisesta, kilpailuympäristön muutoksista tai hitaasta reagoinnista muutoksiin.

Strategiset riskit pyritään minimoimaan päivittämällä strategiset ja vuositaso suunnitelmat säännöllisesti. Suunnittelussa hyödynnetään analyyseja POP Pankki -ryhmän tilasta ja kehityksestä sekä muita analyyseja ja ennusteita toimialan, kilpailutilanteen ja taloudellisen toimintaympäristön kehityksestä.

5. VAKUUTUSTOIMINNAN RISKIT

5.1 Riskienhallinnan yleiset periaatteet

Vakuutustoimintaa POP Pankki -ryhmässä harjoittaa Suomen Vahinkovakuutus Oy. Suomen Vahinkovakuutus Oy:ssä riskienhallinnalla tarkoitetaan ennakoivaa prosessia, jolla pyritään tunnistamaan mahdollisia riskejä, arvioimaan ja rajoittamaan tunnistettujen riskien todennäköisyyttä ja seurauksia, mahdollistamaan markkinatilanteen muutoksiin reagoiminen sekä yleisesti varmistamaan toiminnan luotettavuus, turvallisuus ja tehokkuus. Riskienhallinnan järjestämisestä vastaa yhtiön hallitus. Hallitus hyväksyy vuosittain riskienhallintasuunnitelman, joka sisältää päälinjaukset yhtiön riskienhallinnasta sekä kuvauksen yhtiön riskiprofiilista. Olennainen osa riskienhallintaa on oma riski- ja vakavaraisuusarviointi (ORSA), jonka avulla yhtiö ylläpitää käsitystä pääomatarpeistaan pitkällä ja keskipitkällä aikavälillä.

Riskienhallintaa järjestettäessä huomioidaan erityisesti yhtiön strategiset valinnat, vakuutusliiketoiminnan ja sijoitustoiminnan tavoitteet sekä vakavaraisuusasema. Riskienhallinnan asianmukaista järjestämistä tukevat mm. sisäisen valvonnan kokonaisuus, sijoitussuunnitelma, tietoturvallisuuteen liittyvä jatkuvuussuunnitelma, yhtiön sisäiset seuranta- ja raportointimekanismit sekä sisäinen tarkastus.

5.2 Riskienhallinnan organisointi, vastuu ja valvonta

Riskienhallinnan toteuttamiseen liittyvät vastuut ja työnjako on dokumentoitu riskienhallintasuunnitelmaan. Suomen Vahinkovakuutus Oy:n toimitusjohtaja vastaa siitä, että hallituksen linjausten mukaiset riskienhallinnan

ja sisäisen valvonnan toimet toteutetaan. Hallitus valvoo toimien operatiivista toteutusta.

5.3 Riskienhallinnan prosessit ja riskit

Suomen Vahinkovakuutus Oy:n riskienhallinta on jatkuvaa ja se kattaa yhtiön koko toiminnan. Riskienhallinta kiinnittyy yhtiön toiminnan suunnitteluun ja harjoittamiseen muun muassa sisäisten ohjeiden ja toimintamallien avulla. Tällaisia ovat esimerkiksi asiakas- ja riskinvalintaohjeet, raportointikäytännöt sekä hyväksymisrajat ja -menettelyt.

Säännöllinen riskikartoitusprosessi on yhtiön vuotuisen toimintaan kiinnittyvä, kokonaisvaltaista riskienhallintaa tukeva prosessi, jossa riskit tunnistetaan ja arvioidaan, riskiin varautumisen keinoista päätetään ja riskille asetetaan vastuuhenkilö. Osana säännöllistä riskienhallintaprosessia riskejä ja niihin varautumista seurataan ja arvioidaan.

Riskeistä aiheutuvien taloudellisten menetysten varalta yhtiö ylläpitää määrällisesti ja laadullisesti riittävää vakavaraisuuspääomaa. Vakavaraisuusasemaa seurataan jatkuvasti sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Vuosisuunnittelun yhteydessä laaditaan omassa riski- ja vakavaraisuusarviossa (ORSA) yhtiön toimintasuunnitelmiin, riskiprofiiliin ja vakavaraisuusvaatimuksiin perustuen kokonaisvaltainen näkemys yhtiön pitkän ja keskipitkän aikavälin pääomatarpeista. Raportin arviosta hyväksyy yhtiön hallitus.

5.4 Riskienhallinnan raportointi

Riskeistä raportoidaan hallitukselle riskienhallintasuunnitelmaan ja -strategiaan kirjattujen käytäntöjen mukaisesti. Laaja riskeistä tehty kartoitus käsitellään vuosittain hallituksen kokouksessa riskienhallintasuunnitelman käsittelyn yhteydessä. Hallitus hyväksyy yhtiön oman riski- ja vakavaraisuusarvion (ORSA) vuosittain. Hallitukselle raportoidaan säännöllisesti yhtiön taloudesta, liiketoiminnasta, vakavaraisuudesta ja sijoitustoiminnasta.

5.5 Vakuutusriskit

5.5.1 Riskien määrittely ja riskienhallintastrategia

Vakuutuksenottaja siirtää vakuutettavan riskinsä vakuutussopimuksellavakuutuksenantajalle. Suomen Vahinkovakuutus Oy:n vahinkomeno muodostuu vakuutetuista riskeistä korvattavien vahinkojen lukumäärästä ja

suuruudesta sekä näiden satunnaisvaihtelusta. Edelleen vahinkomeno jakautuu omaisuusriskistä ja henkilöriskistä aiheutuviin vahinkoihin. Tärkeimmät vakuutusriskit liittyvät vakuutusten hinnoitteluun, vakuutusten merkitsemiseen (asiakas- ja riskinvalintaan) sekä vastuuvelan riittävyteen.

Vakuutusten hinnoitteluriski liittyy erityisesti ajoneuvovakuutuksien perushinnoittelun oikeellisuuteen. Riskiin on varauduttu seuraamalla toiminnan kannattavuutta, hinnoittelun riskiperusteisuutta ja mahdollistamalla teknisesti ja prosessuaalisesti joustava hinnoittelujärjestelmä. Asiakas- ja riskinvalinnan toimivuutta seurataan jatkuvasti, ja linjauksiin tehdään muutoksia tarpeen mukaan. Riskitaso pidetään maltillisena ja asiakasvalintaa ohjataan myös kohdistetuilla hinnoittelumuutoksilla. Vastuuvelan riittävyysriski liittyy erityisesti ajoneuvovakuutuksen vahinkosuhteen kehittymiseen ja liikennevakuutuksen perusteella korvattaviin kustannuksiltaan merkittäviin henkilövahinkoihin. Vastuuvelan määräytymisperiaatteet on määritelty vastuuvelan laskuperusteissa. Vastuuvelan laskuperusteet on määritetty turvaavasti. Laskuperusteet arvioidaan vuosittain ja tarvittaessa niihin tehdään muutoksia. Lisäksi merkittävien yksittäisten vahinkojen vaikutusta on rajoitettu yhtiön koko tuotevalikoiman kattavin excess of loss -jälleenvakuutussopimuksin.

5.5.2 Riskienhallintaprosessit

Korvaustilannetta, vahinkomenoa ja suurvahinkoja seurataan viikkotasolla ja vahinkosuhteita kuukausitasolla. Myynnin, asiakaskannan ja uusasiakashankinnan kehitystä seurataan viikkotasolla. Vastuuvelkaa, vaka-

varaisuuspääomaa ja sen vähimmäisrajoja seurataan kuukausitasolla. Vastuuvetka- ja vakavaraisuuslaskelmat toteuttaa aktuaaritoiminto. Riskeistä raportoidaan yhtiön johtoryhmälle ja hallitukselle sekä sovituksi Finanssivalvonnalle.

5.5.3 Vakuutusmatemaattiset oletukset

Suomen Vahinkovakuutus Oy:n käyttämät laskuperusteet toimitetaan perusteluineen Finanssivalvonnalle ennen niiden käyttöönottoa. Tasoitusmäärän laskuperusteille haetaan Finanssivalvonnan hyväksyntä.

Se tilinpäätöspäivän jälkeiseen aikaan kohdistuva osuus vakuutusmaksutulosta, josta on odotettavissa vastaisia kuluja, merkitään taseeseen vakuutusmaksuvastuuna. Vakuutusmaksuvastuuseen lisätään myös varmuuslisä.

Jo sattuneista vahingoista tilinpäätöshetkellä vielä maksumatta olevat korvaukset ja niiden selvittelykulut, myös vielä ilmoittamatta olevien vahinkojen osalta, varataan korvausvastuuseen. Korvausvastuuseen lisätään myös varmuuslisä.

Jälleenvakuuttajan osuus vakuutusmaksuvastuusta lasketaan vastaavasti kuin ensivakuuttajan osuus. Vastuuvelan jälleenvakuuttajan osuuteen ei sisälly varmuuslisää.

5.5.4 Määrällisiä tietoja vakuutusriskeistä

Vakuutusvelka oli tilikauden lopussa yhteensä 38 606 (32 488) tuhatta euroa.

Kooste tilivuoden maksutuotoista, korvauskulusta sekä vastuuvelasta 31.12.2019

(1 000 euroa)	Brutto	Jälleenvakuuttajien osuus	Omallalla vastuulla
Vakuutusmaksutuotot	43 430	960	42 470
Korvauskulut	35 500	3 943	31 557
Vakuutusmaksuvastuu	18 061	-	18 061
Korvausvastuu	28 759	8 214	20 545

Kooste tilivuoden maksutuotoista, korvauskulusta sekä vastuuvelasta 31.12.2018

(1 000 euroa)	Brutto	Jälleenvakuuttajien osuus	Omallalla vastuulla
Vakuutusmaksutuotot	36 460	810	35 650
Korvauskulut	26 883	1 666	25 217
Vakuutusmaksuvastuu	15 704	-	15 704
Korvausvastuu	21 055	4 272	16 783

5.6 Sijoitusriskit

5.6.1 Riskien määrittely ja riskienhallintastrategia

Suomen Vahinkovakuutus Oy:n sijoitustoiminnan tavoitteena on turvata yhtiön pääomat ja saada määritellyllä sijoitushorisontilla kohtuullinen tuotto. Sijoitustoimintaa harjoitetaan siten, että se ei vaaranna yhtiön kannattavuutta, vakavaraisuutta ja likviditeettiä.

Sijoitusomaisuuden markkinariskillä tarkoitetaan tappioriskiä tai taloudellisen tilanteen epäedullista muutosta, joka johtuu suoraan tai välillisesti rahoitusvälineiden markkinahintojen heilahteluista. Markkinariskejä ovat osakeriski, korkoriski, kiinteistöjen arvomuutosriski ja valuutariski. Luottotappioriskillä tarkoitetaan sijoitusomaisuuden ja rahavarojen vastapuoliriskiä ja siitä aiheutuvaa arvovaihtelua.

5.6.2 Riskienhallintaprosessit

Suomen Vahinkovakuutus Oy:n hallitus vahvistaa vuosittain sijoitussuunnitelman, jossa määritellään sijoitusten instrumenttiluokat, hajautus- ja tuottotavoitteet, valuutarajoitteet, likviditeettitavoitteet, sijoitusvarallisuuden hoito sekä valtuudet. Sijoitustoiminta kuuluu toimintona organisaatiossa sijoituksista vastaavalle johtajalle, joka toimii toimitusjohtajan alaisuudessa. Sijoitussalkun hoito on ulkoistettu. Sijoituspäätöksiä tekevät hallitus, toimitusjohtaja, sijoituksista vastaava johtaja ja varainhoitaja valtuuksiensa rajoissa. Salkunhoitajan valtuudet on määritelty kirjallisessa sopimuksessa. Salkunhoitaja raportoi yhtiölle säännöllisesti.

5.6.3 Määrällisiä tietoja sijoituskannan riskirakenteesta

Vuoden 2019 lopussa sijoitusomaisuus ja käteisvarat olivat käyvin arvoin yhteensä 53,3 (47,0) miljoonaa euroa. Sijoituksissa käytettiin vain likvidejä euromääräisiä suoria ja epäsuoria korkoinstrumentteja, epäsuoria osakesijoituksia, epäsuoria kiinteistö- ja pääomasijoituksia ja talletuksia.

Korkosijoituksia allokoitiin korkorahastoihin, suoriin luottolaitosten ja yritysten joukkovelkakirjoihin sekä pankkitalletuksiin. Vuoden lopussa korkosijoitusten keskimaturiteetti oli 1,9 (1,6) vuotta.

5.7 Likviditeettiriski

Likviditeettiriskillä tarkoitetaan riskiä siitä, että yhtiöl-

lä ei ole likvidejä varoja pystyäkseen suoriutumaan tulevista maksuvelvoitteistaan määräajassa. Suomen Vahinkovakuutus Oy:n osalta likviditeettiriski koskee korvauksia sekä muita yhtiön maksuvelvoitteita. Yhtiön velat muodostuvat pääasiassa vastuvelasta, joka on katettu pääosin likvideillä rahoitusvälineillä. Muiden velkojen osalta yhtiö seuraa likviditeettiasemaa rahavirta-analyysillä. Suurvahinkojen osalta likviditeetti on turvattu jälleenvakuutuksella.

5.8 Operatiiviset riskit

5.8.1 Riskien määrittely ja riskienhallintastrategia

Operatiivisella riskillä tarkoitetaan vahingonvaaraa, joka aiheutuu omasta toiminnasta ja siihen liittyvistä valinnoista. Operatiiviset riskit voivat liittyä esimerkiksi sisäisiin prosesseihin, IT-järjestelmiin tai henkilöstöön. Ulkoisista tekijöistä operatiivisen riskin voivat muodostaa esimerkiksi kumppaniyrityksen suorituskyvttömyyden aiheuttavat tapahtumat.

Operatiivisten riskien hallinnassa avainasemassa ovat Suomen Vahinkovakuutus Oy:n johtamis- ja hallinnointijärjestelmä sekä sisäisen valvonnan kokonaisuus.

5.8.2 Riskienhallintaprosessit

Operatiiviset riskit kartoitetaan osana edellä kuvattua Suomen Vahinkovakuutus Oy:n riskienhallintaprosessia. Operatiivisten riskien hallintaa tuetaan sisäisen valvonnan ja työsuojelun toimenpitein. Raportointi- ja seurantamallit mahdollistavat riskien todennäköisyyden tai vaikutuksen kasvamisen havaitsemisen. Yhtiön IT-järjestelmiin ja teknisiin ratkaisuihin liittyviin riskeihin on varauduttu mm. dokumentoimalla IT-käytännöt ja laatimalla jatkuvuussuunnitelma. Ympäristövaikutuksella päivystys- ja hälytyskäytännöllä varmistetaan nopea reagointi poikkeustilanteissa.

5.8.3 Olennaisimmat operatiiviset riskit

Yhtiön toiminnan luonteesta ja liiketoimintamallista johtuen olennaisimmat operatiiviset riskit kohdistuvat yhtiön IT-järjestelmärakenteeseen ja sitä tukevaan tai kehittävään toimintaan. IT-järjestelmäkokonaisuuden suorituskyky ja sen toiminnan vakautta on seurattu tarkasti.

Henkilöriskiä on pienennetty purkamalla riippuvuuksia kumppaneihin ja heillä työskenteleviin henkilöihin.

Oman organisaation kehittämisestä huolimatta organisaatio on yhä verrattain pieni ja osaaminen keskittynyt. Tästä johtuen henkilöriski on yhtiössä merkittävä.

5.9 Olennaisimmat muut riskit

Muilla riskeillä tarkoitetaan tässä kaikkia niitä tunnistettuja riskejä, joita ei ole edellä erikseen mainittu. Muut riskit ovat mukana yhtiön riskienhallintaprosessissa ja olennaisimpia muita riskejä ovat strategiset riskit, juridiset riskit ja tietoturvariskit. Esimerkkejä edellä mainituista riskeistä ovat mahdolliset palvelunestohyökkäykset tai muut yritykset estää tai vaikeuttaa yhtiön verkkoliiketoimintaa sekä liiketoimintaympäristön muuttuminen nopeasti toisenlaiseksi kuin mihin yhtiön strategiassa on varauduttu.

LIITE 5 POP Pankki -ryhmän toimintasegmentit

POP Pankki -ryhmän toimintasegmenttejä ovat pankkitoiminta ja vakuutustoiminta. Toimintasegmentit raportoidaan tavalla, joka on yhdenmukainen johdolle toimitettavan sisäisen raportoinnin kanssa. Toimintasegmenttien raportoinnissa noudatetaan Ryhmän IFRS-tilinpäätöksessä sovellettuja laadintaperiaatteita, jotka on esitetty liitteessä 2 POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksen laatimisperiaatteet. POP Pankki -ryhmän ylin operatiivinen päätöksentekijä on Ryhmän keskusyhteisönä toimivan POP Pankkiliitto osk:n hallitus. Keskusyhteisön tehtävänä on vastata resurssien kohdistamisesta ja toiminnan tuloksellisuuden arvioinnista.

Pankkitoimintasegmentti sisältää jäsenosuuspankit ja Bonum Pankki Oyj:n. Osuuspankit harjoittavat vähittäispankkitoimintaa ja Bonum Pankki Oyj toimii näiden keskusluottolaitoksena. Pankkitoiminnan merkittävimmät tuottoerät ovat korkokate, palkkiotuotot ja sijoitustoiminnan tuotot. Merkittävimmät kuluerät ovat henkilöstökulut

ja muut liiketoiminnan kulut.

Vakuutussegmentin muodostaa Suomen Vahinkovakuutus Oy, joka myöntää ajoneuvo-, omaisuus- ja henkilövakuutuksia henkilöasiakkaille. Vakuutustoiminnan merkittävimmät tuottoerät ovat vakuutusmaksutuotot ja sijoitusten nettotuotot. Vakuutustoiminnan merkittävimmät kuluerät ovat henkilöstökulut ja liiketoiminnan muut kulut.

Pankkitoimintasegmenttiin kuuluvien pankkien väliset liiketoimet on eliminoitu segmenttiraportoinnissa. Segmenttien välinen hinnoittelu perustuu markkinahintoihin. Pankkisegmentin ja vakuutussegmentin väliset liiketoimet esitetään sarakkeessa kohdistamattomat erät ja eliminoinnit. Kohdistamattomat erät sisältävät muihin toimintoihin liittyvät tuloslaskelma- ja tase-erät. Muihin toimintoihin kuuluvat merkittävimmät yhteisöt ovat POP Holding Oy ja POP Pankkiliitto osk.

POP PANKKI -RYHMÄN TOIMINTASEGMENTIT 2019

Tuloslaskelma 1.1.–31.12.2019

(1 000 euroa)	Pankki-toiminta	Vakuutus-toiminta	Segmentit yhteensä	Kohdistamattomat erät ja eliminoinnit	Ryhmä yhteensä
Korkokate	68 927	405	69 332	-14	69 318
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	30 545	-450	30 094	-82	30 013
Sijoitusten nettotuotot	13 161	1 235	14 395	1 193	15 588
Vakuutuskate	-	10 913	10 913	-	10 913
Liiketoiminnan muut tuotot	4 777	436	5 213	317	5 529
Liiketoiminnan tuotot yhteensä	117 410	12 538	129 948	1 414	131 362
Henkilöstökulut	-31 250	-6 927	-38 177	-4 666	-42 843
Liiketoiminnan muut kulut	-51 119	-2 175	-53 294	5 366	-47 927
Poistot ja arvonalentumistappiot aineellisesta ja aineettomista hyödykkeistä	-4 769	-1 851	-6 620	-1 241	-7 861
Liiketoiminnan kulut yhteensä	-87 138	-10 952	-98 090	-541	-98 631
Rahoitusvarojen arvonalentumistappiot	-6 487	-41	-6 528	-	-6 528
Osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltävien yhteisöjen tuloksista	-	-	-	-53	-53
Tulos ennen veroja	23 785	1 545	25 330	821	26 150
Tuloverot	-4 892	-13	-4 905	130	-4 775
Tilikauden tulos	18 893	1 532	20 425	951	21 376
Liiketoiminnan tuotoista ulkoista	117 410	12 538	129 948		
Liiketoiminnan tuotoista sisäistä	163	-	163		

Tase 31.12.2019

(1 000 euroa)	Pankki- toiminta	Vakuutus- toiminta	Segmentit yhteensä	Kohdistamattomat erät ja eliminoinnit	Ryhmä yhteensä
Varat					
Käteiset varat	167 428	-	167 428	-	167 428
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta	70 851	7 504	78 355	-4 063	74 293
Lainat ja saamiset asiakkailta	3 637 559	-	3 637 559	-2 071	3 635 488
Sijoitusomaisuus	621 202	45 946	667 148	-94 090	573 058
Sijoitukset osakkuusyhtiöissä	-	-	-	116	116
Aineettomat hyödykkeet	10 692	5 518	16 210	1 928	18 138
Aineelliset hyödykkeet	31 365	806	32 171	1 291	33 462
Muut varat	18 134	11 154	29 288	1 325	30 612
Verosaamiset	1 679	6	1 685	1 275	2 961
Varat yhteensä	4 558 910	70 934	4 629 844	-94 287	4 535 557
Velat					
Velat luottolaitoksille	37 226	-	37 226	317	37 542
Velat asiakkaille	3 751 741	-	3 751 741	-5 436	3 746 305
Vakuutusvelka	-	38 606	38 606	-	38 606
Liikkeeseen lasketut velkakirjat	114 829	-	114 829	-	114 829
Lisäosuuspääoma	18 003	-	18 003	-	18 003
Muut velat	39 781	5 053	44 834	3 645	48 479
Verovelat	23 064	277	23 341	16	23 357
Velat yhteensä	3 984 644	43 936	4 028 580	-1 458	4 027 122

POP PANKKI -RYHMÄN TOIMINTASEGMENTIT 2018

1.1.–31.12.2018

(1 000 euroa)	Pankki- toiminta	Vakuutus- toiminta	Segmentit yhteensä	Kohdistamattomat erät ja eliminoinnit	Ryhmä yhteensä
Korkokate	65 101	306	65 407	-16	65 391
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	30 380	-505	29 875	-85	29 790
Sijoitusten nettotuotot	2 066	-380	1 686	-575	1 111
Vakuutuskate	-	10 433	10 433	-	10 433
Liiketoiminnan muut tuotot	3 927	372	4 299	619	4 918
Liiketoiminnan tuotot yhteensä	101 473	10 227	111 700	-57	111 643
Henkilöstökulut	-30 588	-7 107	-37 695	-4 074	-41 769
Liiketoiminnan muut kulut	-50 852	-2 375	-53 227	4 971	-48 257
Poistot ja arvonalentumistappiot aineellisesta ja aineettomista hyödykkeistä	-4 534	-1 413	-5 947	-898	-6 845
Liiketoiminnan kulut yhteensä	-85 974	-10 895	-96 869	-2	-96 871
Rahoitusvarojen arvonalentumistappiot	-3 217	21	-3 195	-	-3 195
Osuus pääomaosuusmenetelmällä yhdisteltävien yhteisöjen tuloksista	-	-	-	-9	-9
Tulos ennen veroja	12 283	-647	11 635	-67	11 569
Tuloverot	-2 587	-49	-2 637	-4	-2 640
Tilikauden tulos	9 695	-696	8 999	-71	8 928
Liiketoiminnan tuotoista ulkoista	101 473	10 227	111 700		
Liiketoiminnan tuotoista sisäistä	253	-	253		

Tase 31.12.2018

(1 000 euroa)	Pankki- toiminta	Vakuutus- toiminta	Segmentit yhteensä	Kohdistamattomat erät ja eliminoinnit	Ryhmä yhteensä
Varat					
Käteiset varat	81 117	-	81 117	-	81 117
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta	68 826	10 174	79 000	-4 375	74 625
Lainat ja saamiset asiakkailta	3 475 795	-	3 475 795	-2 485	3 473 310
Johdannaiset	4	-	4	-	4
Sijoitusomaisuus	766 678	36 418	803 096	-95 199	707 897
Sijoitukset osakkuusyhtiöissä	-	-	-	166	166
Aineettomat hyödykkeet	4 101	5 980	10 081	1 136	11 217
Aineelliset hyödykkeet	28 654	31	28 685	1 340	30 025
Muut varat	15 665	8 965	24 629	2 050	26 680
Verosaamiset	3 340	15	3 355	1 124	4 478
Varat yhteensä	4 444 179	61 582	4 505 762	-96 244	4 409 518
Velat					
Velat luottolaitoksille	2 959	-	2 959	70	3 030
Velat asiakkaille	3 672 303	-	3 672 303	-5 760	3 666 543
Vakuutusvelka	-	32 488	32 488	-	32 488
Liikkeeseen lasketut velkakirjat	142 399	-	142 399	-	142 399
Lisäosuuspääoma	21 416	-	21 416	-	21 416
Muut velat	31 131	3 600	34 731	3 426	38 157
Verovelat	21 506	192	21 698	-	21 698
Velat yhteensä	3 891 713	36 279	3 927 993	-2 263	3 925 730

LIITE 6 Korkotuotot ja -kulut

(1 000 euroa)	1.1.–31.12.2019	1.1.–31.12.2018
Korkotuotot		
Saamisista luottolaitoksilta	15	28
Saamisista asiakkailta	71 935	70 037
Saamistodistuksista		
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavista	401	378
Käypään arvoon laajan tuloksen erien kautta kirjattavista	3 794	3 635
Suojaavista johdannaissopimuksista	4	678
Muut korkotuotot	1 133	938
Korkotuotot yhteensä	77 281	75 695
Joista positiiviset korkokulut	1	2
Korkokulut		
Veloista luottolaitoksille	-335	-191
Veloista asiakkaille	-6 745	-9 143
Yleiseen liikkeeseen lasketuista velkakirjoista	-852	-958
Muut korkokulut	-31	-12
Korkokulut yhteensä	-7 963	-10 304
Joista negatiiviset korkotuotot	-783	-892
Korkokate	69 318	65 391
Korkotuotot luottoriskin johdosta arvoltaan alentuneista rahoitusvaroista (vaihe 3)	4 013	4 028

LIITE 7 Palkkiotuotot ja -kulut, netto

(1 000 euroa)	1.1.–31.12.2019	1.1.–31.12.2018
Palkkiotuotot		
Luotonannosta	7 573	8 038
Talletuksista	201	253
Maksujenvälityksestä	17 752	17 049
Lainopillisista tehtävistä	2 249	2 168
Välitetystä toiminnasta	3 021	3 127
Takausten myöntämisestä	534	538
Rahastoista	2 641	2 358
Muut palkkiotuotot	1 040	1 002
Palkkiotuotot yhteensä	35 011	34 532
Palkkiokulut		
Maksujenvälityksestä	-4 197	-3 751
Muut palkkiokulut	-801	-990
Palkkiokulut yhteensä	-4 998	-4 742
Palkkiotuotot ja kulut, netto	30 013	29 790

Palkkiotuotot kertyvät pääsääntöisesti pankkisegmentistä.

LIITE 8 Sijoitusten nettotuotot

(1 000 euroa)	1.1.–31.12.2019	1.1.–31.12.2018
Käypään arvoon tuloslaskelman kautta kirjattavat rahoitusvarat		
Saamistodistukset		
Myyntivoitot ja -tappiot	10	-12
Arvostusvoitot ja -tappiot	515	-588
Osakkeet ja osuudet		
Osinkotuotot	4 123	3 282
Myyntivoitot ja -tappiot	161	-227
Arvostusvoitot ja -tappiot	10 867	-2 831
Yhteensä	15 676	-378
Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavat rahoitusvarat		
Saamistodistukset		
Myyntivoitot ja -tappiot	-49	20
Käyvän arvon rahastosta siirretyt	686	972
Osakkeet ja osuudet		
Osinkotuotot *)	411	343
Yhteensä	1 048	1 336
Suojauslaskennan nettotuotot	0	15
Valuuttatoiminnan nettotuotot	359	315
Sijoituskiinteistöjen nettotuotot		
Vuokratuotot	3 137	3 089
Myyntivoitot ja -tappiot	-82	372
Muut tuotot sijoituskiinteistöistä	139	189
Vastike- ja hoitokulut	-2 522	-2 577
Poistot ja arvonalentumiset sijoituskiinteistöistä	-2 158	-1 239
Muut kulut sijoituskiinteistöistä	-9	-12
Yhteensä	-1 495	-177
Sijoitusten nettotuotot yhteensä	15 588	1 111

Sijoitusten nettotuotot sisältää kaikkien POP Pankki -ryhmään kuuluvien yhteisöjen arvopaperisijoitusten nettotuotot lukuun ottamatta saamistodistusten korkotuottoja, jotka on merkitty korkokatteeseen.

*) Osinkotuotot tilikauden lopussa hallussa olevista oman pääoman ehtoista käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavista osakkeista 20 (11) tuhatta euroa. Osinkotuotot tilikaudella luovutetuista osakkeista 391 (332) tuhatta euroa.

LIITE 9 Vakuutuskate

(1 000 euroa)	1.1.–31.12.2019	1.1.–31.12.2018
Vakuutusmaksutuotot		
Vakuutusmaksutulo	45 787	38 884
Vakuutusmaksuvastuun muutos	-2 357	-2 424
Vakuutusmaksutuotot brutto	43 430	36 460
Jälleenvakuuttajien osuus	-960	-810
Vakuutusmaksutuotot yhteensä	42 470	35 650
Korvauskulut		
Maksetut korvaukset	-27 795	-24 426
Korvausvastuun muutos	-7 704	-2 457
Korvauskulut yhteensä, brutto	-35 500	-26 883
Jälleenvakuuttajien osuus	3 943	1 666
Korvauskulut yhteensä	-31 557	-25 217
Vakuutuskate	10 913	10 433

Vakuutusluokkaryhmäkohtaiset tiedot

(1 000 euroa)		Vakuutus- maksutulo ennen jälleen- vakuuttajien osuutta	Vakuutus- maksutuotot ennen jälleen- vakuuttajien osuutta	Korvaus- kulut ennen jälleen- vakuuttajien osuutta	Liikekulut ennen jälleen- vakuuttajien palkkioita ja voitto- osuuksia	Jälleen- vakuuttaji- en osuus	Vakuutus- tekninen kate ennen tasoitus- määrän muutosta
Muu tapaturma ja sairaus	2019	2 003	2 132	-2 020	-551	-21	-460
	2018	1 717	1 569	-987	-482	-29	71
	2017	1 201	1 081	-195	-367	-19	500
Moottori- ajoneuvovastuu	2019	22 669	22 417	-18 148	-5 792	3 033	1 509
	2018	19 674	18 908	-12 804	-5 807	916	1 212
	2017	19 259	19 619	-14 104	-5 886	616	245
Maa-ajoneuvot	2019	14 729	13 346	-11 013	-3 448	-21	-1 136
	2018	12 343	11 488	-9 609	-3 529	-22	-1 671
	2017	11 155	10 923	-9 435	-3 409	-20	-1 942
Alukset, ilma-alukset, raiteilla liikkuva kalusto ja kuljetus	2019	642	599	-583	-155	-1	-140
	2018	598	599	-532	-184	-1	-119
	2017	540	505	-388	-165	-1	-50
Palo- ja muu omaisuusvahinko	2019	4 708	3 876	-2 910	-1 001	-6	-42
	2018	3 716	3 090	-2 484	-949	-6	-349
	2017	2 384	2 105	-2 600	-729	-4	-1 228
Vastuu	2019	291	328	-96	-85	-1	147
	2018	232	224	-95	-69	0	59
	2017	202	181	-17	-62	0	102
Oikeusturva	2019	506	470	-566	-121	-1	-218
	2018	388	360	-268	-111	-1	-19
	2017	309	274	-194	-94	0	-14
Muut	2019	239	262	-163	-68	0	31
	2018	215	223	-103	-68	0	51
	2017	194	174	-46	-59	0	68
Ensivakuutus yhteensä	2019	45 787	43 430	-35 500	-11 221	2 982	-308
	2018	38 884	36 460	-26 883	-11 199	856	-765
	2017	35 244	34 862	-26 979	-10 771	570	-2 318
Yhteensä	2019	45 787	43 430	-35 500	-11 221	2 982	-308
	2018	38 884	36 460	-26 883	-11 199	856	-765
	2017	35 244	34 862	-26 979	-10 771	570	-2 318
Vakuutustekninen kate	2019						-308
	2018						-765
	2017						-2 318

LIITE 10 Liiketoiminnan muut tuotot

(1 000 euroa)	1.1.–31.12.2019	1.1.–31.12.2018
Vuokratuotot oman käytön kiinteistöistä	702	638
Myyntivoitot oman käytön kiinteistöistä	262	48
Talletussuojarahaston kannatusmaksun tuloutus	3 318	3 092
Muut tuotot	1 247	1 141
Liiketoiminnan muut tuotot yhteensä	5 529	4 918

Rahoitusvakausviraston talletussuojaa varten perimä maksu katetaan vanhaan, luottolaitoslain mukaiseen talletussuojarahastoon kerrytetyillä maksuilla. Vanhaan rahastoon maksettuja kannatusmaksuja tuloutetaan silloin, kun vanha rahasto tekee suorituksen uuteen rahastoon ja saman suuruinen kannatusmaksu kirjataan liiketoiminnan muihin kuluihin.

LIITE 11 Henkilöstökulut

(1 000 euroa)	1.1.–31.12.2019	1.1.–31.12.2018
Palkat ja palkkiot	-34 804	-33 942
Henkilösivukulut	-767	-765
Eläkekulut		
Maksupohjaiset järjestelyt	-7 480	-6 385
Etuuspohjaiset järjestelyt	209	-677
Henkilöstökulut yhteensä	-42 843	-41 769

Lähipiirin palkkiot on esitetty liitteessä 38. Palkitsemista koskevat muut tiedot on esitetty liitteessä 3 Hallinto- ja ohjausjärjestelmät.

LIITE 12 Liiketoiminnan muut kulut

(1 000 euroa)	1.1.–31.12.2019	1.1.–31.12.2018
Muut hallintokulut		
Muut henkilöstökulut	-3 156	-3 209
Toimistokulut	-5 445	-4 881
ICT-kulut	-20 612	-20 264
Yhteyskulut	-3 499	-3 153
Edustus- ja markkinointikulut	-4 430	-4 390
Muut hallintokulut yhteensä	-37 142	-35 897
Muut liiketoiminnan kulut		
Vuokrakulut	-1 165	-2 414
Kulut oman käytön kiinteistöistä	-3 286	-3 639
Myyntitappiot oman käytön kiinteistöistä	-	-21
Vakuutus- ja varmuuskulut	-4 061	-3 814
Tilintarkastuspalkkiot	-410	-409
Muut palvelut	-765	-1 075
Muut liiketoiminnan kulut	-1 099	-987
Muut liiketoiminnan kulut yhteensä	-10 785	-12 359
Liiketoiminnan muut kulut yhteensä	-47 927	-48 257
Erittely tilintarkastuspalkkioista		
Lakisäiteinen tilintarkastus	-365	-272
Tilintarkastukseen liittyvät palvelut	-2	-2
Muut asiantuntijapalvelut	-43	-135
Tilintarkastuspalkkiot yhteensä	-410	-409

IFRS 16 käyttöönoton jälkeen vuokrakulut ja kulut oman käytön kiinteistöistä -rivillä esitetään vain käytännön helpotuksen piirissä olevista eristä johtuvat kustannukset.

Vakuutus- ja varmuuskulut sisältää rahoitusvakausraston perimän talletussuojarahastomaksun 3 322 (3 092) tuhatta euroa. Vanhan talletussuojarahaston varoista tuloutetut maksut on esitetty liiketoiminnan muissa tuotoissa.

KPMG Oy Ab:n suorittamat muut kuin tilintarkastuspalvelut POP Pankki -ryhmän yhtiöille tilikaudella 2019 olivat yhteensä 37 (135) tuhatta euroa.

LIITE 13 Poistot ja arvonalentumistappiot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä

(1 000 euroa)	1.1.–31.12.2019	1.1.–31.12.2018
Poistot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä		
Maa-alueet	-12	-8
Rakennuksista	-3 465	-1 855
Koneista ja kalustosta	-1 053	-975
Aineettomista hyödykkeistä	-3 319	-3 996
Muista	-11	-11
Poistot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä yhteensä	-7 861	-6 845
Poistot ja arvonalentumistappiot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä yhteensä	-7 861	-6 845

Erittely käyttöomaisuusoikeuserien poistoista on esitetty liitteessä 36 vuokrasopimukset.

LIITE 14 Tuloverot

(1 000 euroa)	1.1.–31.12.2019	1.1.–31.12.2018
Tilikauden verotettavaan tuloon perustuva vero	-4 273	-3 146
Aikaisempien tilikausien verot	-33	-41
Muut välittömät verot	-9	-16
Laskennallisten verojen muutos	-459	562
Tuloverot yhteensä	-4 775	-2 640

Voimassa olevan verokannan mukaan laskettujen verojen täsmäytys tuloslaskelmassa esitettyihin veroihin

(1 000 euroa)	1.1.–31.12.2019	1.1.–31.12.2018
Kirjanpidon tulos ennen veroja	26 150	11 569
Tuloveroprosentti	20 %	20 %
Verokannan mukainen osuus tuloksesta	-5 230	-2 314
+ Verovapaat tuotot	422	100
- Vähennyskelvottomat kulut	-93	-61
+ Tulokseen sisällytettävät vähennyskelpoiset kulut	16	22
+ Aiempien vuosien vahvistettujen tappioiden käyttö	298	6
- Tappioista kirjaamatta jätetyt laskennalliset verosaamiset	-22	-199
+/- Ulkomaisten yhtiöiden poikkeavasta verokannasta aiheutuva ero	-4	-7
+/- Muut erät	-130	-146
+/- Aikaisempien tilikausien verot	-33	-41
Tuloslaskelman verot	-4 775	-2 640

LIITE 15 Rahoitusvarojen ja -velkojen tuloslaskelmaerät arvostusluokittain

(1 000 euroa)	1.1.–31.12.2019	1.1.–31.12.2018
Rahoitusvarat		
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavista		
Korkotuotot ja -kulut	401	378
Arvostustuotot ja -tappiot	11 382	-3 441
Osinkotuotot	4 123	3 282
Myyntivoitot ja -tappiot	171	-240
Yhteensä	16 077	-21
Käypään arvoon muiden laajan tuoksen erien kautta kirjattavista		
Korkotuotot ja -kulut	3 794	3 635
Käyvän arvon rahastosta siirretyt	686	972
Osinkotuotot	411	343
Myyntivoitot ja -tappiot	-49	20
Odotettavissa olevat luottotappiot	-260	118
Yhteensä	4 582	5 088
Jaksotettuun hankintamenoön kirjattavista		
Korkotuotot ja -kulut	73 052	70 993
Muut tuotot	7 773	8 291
Odotettavissa olevat luottotappiot	-3 242	1 434
Toteutuneet luottotappiot	-2 758	-4 748
Yhteensä	74 825	75 969
Rahoitusvelat		
Jaksotettuun hankintamenoön kirjattavista		
Korkotuotot ja -kulut	-7 932	-10 292
Yhteensä	-7 932	-10 292
Johdannaisista		
Korkotuotot ja -kulut suojaavista johdannaisista	4	678
Käyvän arvon suojauksen nettotuotot	0	15
Yhteensä	4	693
Valuuttatoiminnan nettotuotot	359	315
Muut liiketoiminnan tuotot ja kulut (netto)	-61 763	-60 184
Tulos ennen veroja	26 150	11 569

VAROJA KOSKEVAT LIITETIEDOT

LIITE 16 Rahoitusvarojen ja -velkojen luokittelu

Rahoitusvarat 31.12.2019

(1 000 euroa)	Jaksotettuun hankintamenoön kirjattavat	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat	Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavat	Odotettavissa olevat luottotappiot	Yhteensä
Käteiset varat	167 428	-	-	-	167 428
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta	74 299	-	-	-6	74 293
Lainat ja saamiset asiakkailta	3 669 287	-	-	-33 798	3 635 488
Saamistodistukset *)	-	11 664	298 982	-	310 646
Osakkeet ja osuudet	-	227 841	2 010	-	229 851
Rahoitusvarat yhteensä	3 911 013	239 505	300 992	-33 804	4 417 706
Muut varat					117 851
Varat yhteensä 31.12.2019					4 535 557

*) Saamistodistuksista on kirjattu Käyvän arvon rahastoon odotettavissa olevia luottotappioita 1 603 tuhatta euroa.

Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjatusta oman pääoman ehtoista Samlink Oy:n osakkeista on luovuttu tilikaudella.

Rahoitusvarat 31.12.2018

(1 000 euroa)	Jaksotettuun hankintamenoön kirjattavat	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat	Suojaavat johdannaiset	Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavat	Odotettavissa olevat luottotappiot	Yhteensä
Käteiset varat	81 117	-	-	-	-	81 117
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta	74 630	-	-	-	-5	74 625
Lainat ja saamiset asiakkailta	3 504 014	-	-	-	-30 704	3 473 310
Johdannaiset	-	-	4	-	-	4
Saamistodistukset *)	-	11 294	-	442 502	-	453 796
Osakkeet ja osuudet	-	215 922	-	3 751	-	219 673
Rahoitusvarat yhteensä	3 659 761	227 215	4	446 253	-30 709	4 302 523
Muut varat						106 995
Varat yhteensä 31.12.2018						4 409 518

*) Saamistodistuksista on kirjattu Käyvän arvon rahastoon odotettavissa olevia luottotappioita 1 303 tuhatta euroa.

Merkittävimmät käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavat oman pääoman ehtoiset instrumentit ovat Samlink Oy:n osakkeita.

Rahoitusvelat 31.12.2019

(1 000 euroa)	Jaksotettuun hankintamenoön kirjattavat	Yhteensä
Velat luottolaitoksille	37 542	37 542
Velat asiakkaille	3 746 305	3 746 305
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	114 829	114 829
Lisäosuuspääoma	18 003	18 003
Rahoitusvelat yhteensä	3 916 680	3 916 680
Muut velat		110 442
Velat yhteensä 31.12.2019		4 027 122

Rahoitusvelat 31.12.2018

(1 000 euroa)	Jaksotettuun hankintamenoön kirjattavat	Yhteensä
Velat luottolaitoksille	3 030	3 030
Velat asiakkaille	3 666 543	3 666 543
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	142 399	142 399
Lisäosuuspääoma	21 416	21 416
Rahoitusvelat yhteensä	3 833 387	3 833 387
Muut velat		92 342
Velat yhteensä 31.12.2018		3 925 730

LIITE 17 Käyvät arvot arvostusmenetelmän mukaisesti**TOISTUVASTI KÄYPÄÄN ARVOON ARVOSTETTUIJEN ERIEN KÄYVÄN ARVON HIERARKIATASOT****Toistuvasti käypään arvoon arvostetut erät 31.12.2019**

(1 000 euroa)	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Käypä arvo yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Osakkeet ja osuudet	219 654	-	8 187	227 841
Saamistodistukset	4 718	-	6 945	11 664
Käypään arvoon muun laajan tuloksen erien kautta kirjattavat				
Osakkeet ja osuudet	-	-	2 010	2 010
Saamistodistukset	279 030	19 513	438	298 982
Yhteensä	503 403	19 513	17 580	540 497

Toistuvasti käypään arvoon arvostetut erät 31.12.2018

(1 000 euroa)	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Käypä arvo yhteensä
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat				
Osakkeet ja osuudet	208 786	-	7 136	215 922
Saamistodistukset	5 494	-	5 800	11 294
Johdannaissopimukset	-	4	-	4
Käypään arvoon muun laajan tuloksen erien kautta kirjattavat				
Osakkeet ja osuudet	-	-	3 751	3 751
Saamistodistukset	244 669	196 027	1 806	442 502
Yhteensä	458 949	196 031	18 493	673 472

JAKSOTETTUUN HANKINTAMENOON ARVOSTETTUIEN ERIEN KÄYVÄN ARVON HIERARKIATASOT

Jaksotettuun hankintamenoön arvostetut varat 31.12.2019

(1 000 euroa)	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Käypä arvo yhteensä	Kirjanpito-arvo
Jaksotettuun hankintamenoön kirjattavat					
Lainat ja saamiset	-	3 780 560	-	3 780 560	3 709 781
Sijoituskiinteistöt	-	-	47 227	47 227	32 562
Yhteensä	-	3 780 560	47 227	3 827 787	3 742 343

Jaksotettuun hankintamenoön arvostetut velat 31.12.2019

(1 000 euroa)	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Käypä arvo yhteensä	Kirjanpito-arvo
Jaksotettuun hankintamenoön kirjattavat					
Velat luottolaitoksille ja asiakkaille	-	3 739 949	-	3 739 949	3 783 848
Muut rahoitusvelat	116 821	-	-	116 821	132 832
Yhteensä	116 821	3 739 949	-	3 856 770	3 916 680

Jaksotettuun hankintamenoön arvostetut varat 31.12.2018

(1 000 euroa)	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Käypä arvo yhteensä	Kirjanpito-arvo
Jaksotettuun hankintamenoön kirjattavat					
Lainat ja saamiset	-	3 567 550	-	3 567 550	3 547 935
Sijoituskiinteistöt	-	-	49 357	49 357	34 428
Yhteensä	-	3 567 550	49 357	3 616 907	3 582 363

Jaksotettuun hankintamenoon arvostetut velat 31.12.2018

(1 000 euroa)	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Käypä arvo yhteensä	Kirjanpito-arvo
Jaksotettuun hankintamenoon kirjattavat					
Velat luottolaitoksille ja asiakkaille	-	3 633 527	-	3 633 527	3 669 572
Muut rahoitusvelat	142 925	21 416	-	164 341	163 815
Yhteensä	142 925	3 654 943	-	3 797 868	3 833 387

Rahoitusvarojen ja -velkojen käyvän arvon määrittäminen

Rahoitusvarat ja -velat merkitään taseeseen käypään arvoon tai jaksotettuun hankintamenoon. Rahoitusinstrumenttien luokittelu ja arvostaminen on kuvattu tarkemmin tilinpäätöksen liitteessä 2 POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksen laatimisperiaatteet.

Käyvän arvon hierarkiat

Taso 1 sisältää rahoitusinstrumentit, joiden arvo määräytyy likvideiltä markkinoilta saatavien markkinahintanoteerausten perusteella. Likvideiksi markkinoiksi katsotaan sellaiset markkinat, joilta hintanoteeraukset saadaan säännöllisesti. Tähän ryhmään merkitään kaikki julkisesti noteeratut arvopaperit.

Taso 2 sisältää sellaiset rahoitusinstrumentit, joiden arvostuksessa käytetään yleisesti hyväksytyjä arvostusmenetelmiä tai -malleja, jotka perustuvat todennettavissa oleviin markkinahintoihin perustuviin oletuksiin. Tasolle 2 merkittyjen rahoitusinstrumenttien käypä arvo voi perustua esimerkiksi rahoitusvälineen osien markkinan-

oteerauksesta johdettuun arvoon. Tähän ryhmään merkitään mm. korkojohdannaiset sekä muut instrumentit, joilla ei käydä kauppaa likvideillä markkinoilla.

Taso 3 sisältää sellaiset rahoitusinstrumentit ja muut varat, joiden käypä arvo ei perustu markkinanoteerauksiin tai arvostusmenetelmien tai -mallien avulla todennettavissa olevien markkinahintojen perusteella laskettuun arvoon. Arvostusmenetelmissä käytettyihin oletuksiin liittyy usein epävarmuutta. Tasolle 3 merkittyjen varojen käypä arvo perustuu usein kolmannelta osapuolelta saatuu hintatietoon. Tähän ryhmään merkitään noteeraamattomat osakkeet ja rahastot sekä sijoituskiinteistöt.

Siirrot käyvän arvon hierarkiatasojen välillä

Siirrot hierarkiatasojen välillä katsotaan tapahtuneen siirron aiheuttaneen tapahtuman tai olosuhteiden muutoksen toteutumispäivänä.

Katsauskaudella on siirretty arvopapereita 577 tuhatta euroa hierarkiatasolta 3 hierarkiatasolle 1.

Tasolle 3 merkittyjen toistuvasti käypään arvoon arvostettujen rahoitusvarojen tapahtumat

(1 000 euroa)	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	Käypään arvoon muun laajan tuloksen erien kautta kirjattavat rahoitusvarat	Yhteensä
Avaava tase 1.1.2019	12 936	5 557	18 493
+ Hankinnat	2 149	586	2 735
- Myynnit	-524	-2 278	-2 802
- Kauden aikana erääntyneet	-389	-	-389
+/- Tuloslaskelmaan kirjatut realisoituneet arvomuutokset	-125	-	-125
+/- Tuloslaskelmaan kirjatut realisoitumattomat arvomuutokset	470	-	470
+/- Muun laajan tuloksen eriin kirjatut arvomuutokset	37	1 085	1 122
+/- Voittovaroihin siirretyt myyntitulokset	-	-1 094	-1 094
+ Siirrot tasolta 1 ja 2	577	-	577
- Siirrot tasolle 1 ja 2	-	-1 408	-1 408
Kirjanpitoarvo 31.12.2019	15 132	2 448	17 580

(1 000 euroa)	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	Käypään arvoon muun laajan tuloksen erien kautta kirjattavat rahoitusvarat	Yhteensä
Kirjanpitoarvo 31.12.2017	1 262	16 873	18 135
IFRS 9 -siirtymä	8 711	-8 711	-
Avaava tase 1.1.2018	9 973	8 162	18 135
+ Hankinnat	5 533	782	6 315
- Myynnit	-2 435	-417	-2 852
- Kauden aikana erääntyneet	-448	-1 748	-2 196
+/- Tuloslaskelmaan kirjatut realisoituneet arvomuutokset	35	-4	31
+/- Tuloslaskelmaan kirjatut realisoitumattomat arvomuutokset	278	-	278
+/- Muun laajan tuloksen eriin kirjatut arvomuutokset	-	-848	-848
- Siirrot tasolle 1 ja 2	-	-370	-370
Kirjanpitoarvo 31.12.2018	12 936	5 557	18 493

HERKKYYSANALYYSI TASOLLE 3 MERKITYILLE RAHOITUSVAROILLE

31.12.2019

(1 000 euroa)	Kirjanpitoarvo	Mahdollinen vaikutus omaan pääomaan	
		Positiivinen	Negatiivinen
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettavat rahoitusvarat	15 132	1 292	-1 292
Käypään arvoon muun laajan tuloksen erien kautta arvostettavat rahoitusvarat	2 448	306	-306
Yhteensä	17 580	1 598	-1 598

31.12.2018

(1 000 euroa)	Kirjanpitoarvo	Mahdollinen vaikutus omaan pääomaan	
		Positiivinen	Negatiivinen
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettavat rahoitusvarat	12 936	1 128	-1 128
Käypään arvoon muun laajan tuloksen erien kautta arvostettavat rahoitusvarat	5 557	663	-663
Yhteensä	18 493	1 792	-1 792

Tasolle 3 merkittyjen toistuvasti käypään arvoon arvostettavien rahoitusvarojen käyvän arvon herkkyys on laskettu korkosidonnaisille sijoituksille olettamalla korkotason muuttuvan yhden prosentin ja muille sijoituksille olettamalla arvopaperin käyvän arvon muuttuvan 15 prosenttia.

POP Pankki -ryhmällä ei ole kertaluonteisesti käypään arvoon arvostettuja varoja.

LIITE 18 Rahoitusvarojen arvonalentumistappiot

Kauden aikana kirjatut arvonalentumistappiot

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2019	1.1.-31.12.2018
ECL-muutos luottotappioina poistetuista saamisista	1 687	1 646
ECL-muutos saamisista asiakkailta ja taseen ulkopuolisista eristä	-4 930	-211
ECL-muutos saamistodistuksista	-260	117
Lopulliset luottotappiot	-3 025	-4 747
Arvonalentumistappiot lainoista ja saamisista	-6 528	-3 195

Tilikaudella lopullisena luottotappiona kirjattiin 3 025 tuhatta euroa. Näistä 756 tuhanteen euroon kohdistetaan perintätoimenpiteitä.

Odotettavissa olevien luottotappioiden (ECL) määrässä tilikauden aikana tapahtuneet muutokset on esitetty alla olevissa taulukoissa. Vaihe 1 sisältää luottosopimukset, joiden luottoriski ei ole kasvanut alkuperäisestä kirjaamisesta ja joille lasketaan 12 kuukauden ECL. Vaihe 2 sisältää sopimukset, joiden luottoriski on kasvanut merkittävästi alkuperäisestä kirjaamisesta ja joille lasketaan koko voimassaolon ECL. Vaihe 3 sisältää laiminlyödyt luottosopimukset ja niille lasketaan koko voimassaolon ECL.

Liitteessä 2 POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksen laatimisperiaatteet kohdassa 4.5 Rahoitusvarojen arvonalentuminen, on esitetty odotettavissa olevien luottotappioiden laskennan perusteet sekä maksukyvyttömyyden todennäköisyyden määrittely.

Saamiset asiakkailta

(1 000 euroa)	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Yhteensä
ECL 1.1.2019	3 763	4 125	22 822	30 709
Siirrot vaiheeseen 1	180	-1 352	-2 635	-3 807
Siirrot vaiheeseen 2	-134	1 199	-2 075	-1 010
Siirrot vaiheeseen 3	-102	-610	7 122	6 409
Uusien luottojen myöntämisestä johtuva lisäys	2 413	718	1 232	4 363
Taseesta pois kirjaamisesta johtuva vähennys	-610	-570	-3 315	-4 496
Luottoriskistä aiheutuva muutos (netto)	-842	-184	1 969	943
Laskentaparametrien muutoksen vaikutus	95	25	2 260	2 379
Lopullisen luottotappion kirjaamisesta johtuva vähennys	-	-	-1 687	-1 687
Vaikutus yhteensä	998	-781	2 871	3 095
ECL 31.12.2019	4 761	3 344	25 693	33 804

Saamistodistukset

(1 000 euroa)	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Yhteensä
ECL 1.1.2019	134	1 170	-	1 303
Siirrot vaiheeseen 1	7	-138	-	-132
Siirrot vaiheeseen 2	-2	7	-	5
Uusien sijoitusten hankinnasta johtuvat lisäykset	46	482	360	888
Taseesta pois kirjaamisesta johtuvat vähennykset	-69	-321	-	-390
Luottoriskistä aiheutuva muutos (netto)	1	-74	-359	-432
Laskentaparametrien muutosten vaikutus	-	-	359	359
Vaikutus yhteensä	-16	-44	360	299
ECL 31.12.2019	117	1 125	360	1 603

Taseen ulkopuoliset sitoumukset

(1 000 euroa)	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Yhteensä
ECL 1.1.2019	279	75	226	580
Siirrot vaiheeseen 1	5	-30	-48	-73
Siirrot vaiheeseen 2	-5	10	-11	-5
Siirrot vaiheeseen 3	-3	-1	33	29
Sitoumusten lisäykset	228	49	14	291
Sitoumusten vähennykset	-34	-15	-64	-113
Luottoriskistä aiheutuva muutos (netto)	-96	-13	89	-20
Vaikutus yhteensä	96	0	13	109
ECL 31.12.2019	375	75	238	688
ECL 1.1.2019	4 175	5 369	23 048	32 593
ECL 31.12.2019	5 253	4 544	26 291	36 095

Luottoriskiä sisältävät erät vaiheittain 31.12.2019

(1 000 euroa)	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Yhteensä
Saamiset asiakkailta	3 292 536	248 905	127 846	3 669 286
Saamistodistukset, käypään arvoon muun laajan tuloksen erien kautta kirjattavat	257 440	41 501	40	298 982
Taseen ulkopuoliset erät	249 394	12 398	1 373	263 164

Saamiset asiakkailta ja taseen ulkopuoliset sitoumukset

(1 000 euroa)	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Yhteensä
ECL 1.1.2018	3 461	5 745	23 517	32 723
Siirrot vaiheeseen 1	299	-2 557	-3 933	-6 192
Siirrot vaiheeseen 2	-125	1 306	-2 971	-1 790
Siirrot vaiheeseen 3	-114	-452	5 719	5 153
Uusien luottojen myöntämisestä johtuva lisäys	1 700	1 102	1 355	4 157
Taseesta pois kirjaamisesta johtuva vähennys	-544	-708	-4 473	-5 725
Luottoriskistä aiheutuva muutos (netto)	-636	-236	5 480	4 608
Lopullisen luottotappion kirjaamisesta johtuva vähennys	-	-	-1 646	-1 646
Vaikutus yhteensä	580	-1 545	-469	-1 434
ECL 31.12.2018	4 042	4 200	23 048	31 289

Vieraan pääoman ehtoiset rahoitusvarat (saamistodistukset)

(1 000 euroa)	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Yhteensä
ECL 1.1.2018	130	1 291	-	1 421
Siirrot vaiheeseen 1	5	-51	-	-46
Siirrot vaiheeseen 2	-6	106	-	100
Uudet saamistodistukset	86	360	-	446
Eräntyneet saamistodistukset	-66	-152	-	-218
Luottoriskistä aiheutuva muutos (netto)	-14	-385	-	-398
Vaikutus yhteensä	4	-122	-	-118
ECL 31.12.2018	134	1 170	-	1 303
ECL 1.1.2018	3 591	7 036	23 517	34 145
ECL 31.12.2018	4 175	5 369	23 048	32 593

Luottoriskiä sisältävät erät vaiheittain 31.12.2018

(1 000 euroa)	Vaihe 1	Vaihe 2	Vaihe 3	Yhteensä
Saamiset asiakkailta	3 067 653	305 972	130 389	3 504 014
Saamistodistukset, käypään arvoon muun laajan tuloksen erien kautta kirjattavat	390 858	51 644	-	442 502
Taseen ulkopuoliset erät	224 763	12 157	2 022	238 941

LIITE 19 Käteiset varat

(1 000 euroa)	31.12.2019	31.12.2018
Kassa	12 078	12 980
Vaadittaessa maksettavat saamiset keskuspankeilta	155 350	68 137
Käteiset varat yhteensä	167 428	81 117

Käteiset varat muodostuvat kassavaroista ja shekkitilistä Suomen Pankissa.

LIITE 20 Lainat ja saamiset

(1 000 euroa)	31.12.2019	31.12.2018
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta		
Talletukset		
Vaadittaessa maksettavat	26 641	23 737
Muut	47 652	50 888
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta yhteensä	74 293	74 625
Lainat ja saamiset asiakkailta		
Lainat	3 528 259	3 390 444
Valtion varoista välitetyt lainat	3 292	4 812
Takaussaamiset	379	466
Käytetyt tililuotot	43 112	42 195
Luottokorttisaamiset	60 447	35 393
Lainat ja saamiset asiakkailta yhteensä	3 635 488	3 473 310
Lainat ja saamiset yhteensä	3 709 781	3 547 935

LIITE 21 Sijoitusomaisuus

(1 000 euroa)	31.12.2019	31.12.2018
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat		
Saamistodistukset	11 664	11 294
Osakkeet ja osuudet	227 841	215 922
Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavat		
Saamistodistukset	298 982	442 502
Osakkeet ja osuudet	2 010	3 751
Sijoituskiinteistöt	32 562	34 428
Sijoitusomaisuus yhteensä	573 058	707 897

Sijoitukset 31.12.2019

(1 000 euroa)	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat		Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavat		Yhteensä
	Saamistodistukset	Osakkeet ja osuudet	Saamistodistukset	Osakkeet ja osuudet	
Noteeratut					
Julkisyhteisöiltä	-	-	101 441	-	101 441
Muilta	11 664	220 787	197 541	-	429 992
Muut					
Muilta	-	7 054	-	2 010	9 063
	11 664	227 841	298 982	2 010	540 497

Sijoitukset 31.12.2018

(1 000 euroa)	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat		Käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta kirjattavat		Yhteensä
	Saamistodistukset	Osaatukset ja osuudet	Saamistodistukset	Osaatukset ja osuudet	
Noteeratut					
Julkisyhteisöiltä	-	-	257 453	-	257 453
Muilta	11 294	208 786	185 050	-	405 129
Muut					
Muilta	-	7 136	-	3 751	10 887
Sijoitukset yhteensä	11 294	215 922	442 502	3 751	673 469

Sijoituskiinteistöjen muutokset

(1 000 euroa)	31.12.2019	31.12.2018
Hankintameno 1.1.	48 816	48 307
+ Lisäykset	1 012	982
- Vähennykset	-1 189	-903
+/- Siirrot	154	429
Hankintameno 31.12.	48 793	48 816
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.	-14 388	-13 406
+/- Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	315	257
- Poistot	-1 011	-1 208
- Arvonalentumiset	-1 147	-30
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.	-16 231	-14 388
Kirjanpitoarvo 1.1.	34 428	34 902
Kirjanpitoarvo 31.12.	32 562	34 428

LIITE 22 Sijoitukset osakkuusyriyksissä

Nimi	Toimiala	Omistus-	Omistus-	Osuus	Osuus
		osuus %	osuus %	äänivallasta %	äänivallasta %
		31.12.2019	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2018
Paikallispankkien PP-Laskenta Oy	Palvelu	25 %	25 %	25 %	25 %

(1 000 euroa)	31.12.2019	31.12.2018
Hankintameno 1.1	166	-
Lisäys	3	175
Osuus tilikauden tuloksesta	-53	-9
Kirjanpitoarvo	116	166

Paikallispankkien PP-Laskenta Oy tuottaa kirjanpidon ja viranomaisraportoinnin palveluja finanssialalle.

LIITE 23 Aineettomat hyödykkeet

(1 000 euroa)	31.12.2019	31.12.2018
Tietojärjestelmät	5 382	6 500
Muut aineettomat hyödykkeet	3 467	2 801
Keskeneräiset aineettomat hyödykkeet	9 289	1 916
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	18 138	11 217

POP Pankki -ryhmän merkittävimmät aineettomat hyödykkeet muodostuvat vahinkovakuutustoiminnan ja pankkitoi-
minnan tietojärjestelmien hankinnasta aiheutuneista kuluista. Vahinkovakuutuksen tietojärjestelmän kirjanpitoarvo
oli tilikauden 2019 lopussa 4 215 (5 252) tuhatta euroa.

Vahinkovakuutusjärjestelmälle on tehty arvonalentumistestaus IAS 36 -standardin mukaisesti. Testauksen tuloksena
kerrytettävissä oleva rahamäärä ylittää aineettoman hyödykkeen kirjanpitoarvon.

Aineettomien hyödykkeiden muutokset 2019

(1 000 euroa)	Tieto- järjestelmät	Muut aineettomat hyödykkeet	Keskeneräiset aineettomat hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	16 779	10 151	1 916	28 847
+ Lisäykset	251	904	9 167	10 322
- Vähennykset	-	-318	-	-318
+/- Siirrot	602	1 193	-1 794	-
Hankintameno 31.12.	17 632	11 929	9 289	38 850
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.	-10 279	-7 350	-	-17 630
+/- Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	-	236	-	236
- Poistot	-1 971	-1 348	-	-3 319
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.	-12 251	-8 462	-	-20 712
Kirjanpitoarvo 1.1.	6 500	2 801	1 916	11 217
Kirjanpitoarvo 31.12.	5 382	3 467	9 289	18 138

Aineettomien hyödykkeiden muutokset 2018

(1 000 euroa)	Tieto- järjestelmät	Muut aineettomat hyödykkeet	Keskeneräiset aineettomat hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	16 680	7 166	940	24 787
+ Lisäykset	212	2 081	1 916	4 210
- Vähennykset	-150	-	-	-150
+/- Siirrot	36	903	-940	-
Hankintameno 31.12.	16 779	10 151	1 916	28 847
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.	-8 610	-5 174	-	-13 784
+/- Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	150	-	-	150
- Poistot	-1 819	-2 177	-	-3 996
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.	-10 279	-7 350	-	-17 630
Kirjanpitoarvo 1.1.	8 070	1 993	940	11 003
Kirjanpitoarvo 31.12.	6 500	2 801	1 916	11 217

LIITE 24 Aineelliset hyödykkeet

(1 000 euroa)	31.12.2019	31.12.2018
Omassa käytössä olevat kiinteistöt		
Maa- ja vesialueet	2 900	2 802
Rakennukset	27 640	24 463
Koneet ja kalusto	2 164	2 012
Muut aineelliset hyödykkeet	754	748
Keskeneräiset aineelliset hyödykkeet	4	-
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	33 462	30 025

Aineellisten hyödykkeiden muutokset 2019

(1 000 euroa)	Oman käytön kiinteistöt	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Kesken-eräiset aineelliset hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	59 206	15 467	965	-	75 637
+ Lisäykset	1 595	571	18	4	2 188
- Vähennykset	-652	-150	-1	-	-803
+/- Siirrot	-154	-	-	-	-154
Hankintameno 31.12.	59 995	15 888	982	4	76 868
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.	-26 807	-12 766	-217	-	-39 790
+/- Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	518	96	-	-	614
- Poistot	-3 477	-1 053	-11	-	-4 542
+/- Muut muutokset	312	-	-	-	312
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.	-29 454	-13 724	-228	-	-43 406
Kirjanpitoarvo 1.1.	32 399	2 700	748	-	35 847
Kirjanpitoarvo 31.12.	30 540	2 164	754	4	33 462

IFRS 16 -standardin mukaisesti taseeseen merkityt käyttöoikeusomaisuuserät sisältyvät oman käytön kiinteistöihin ja koneisiin ja kalustoon. Tarkemmat tiedot käyttöomaisuusoikeuseristä on esitetty Liitteessä 34 ja IFRS 16 -standardin käyttöönoton vaikutus on esitetty Liitteessä 2.

Aineellisten hyödykkeiden muutokset 2018

(1 000 euroa)	Oman käytön kiinteistöt	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Kesken-eräiset aineelliset hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	55 081	19 180	975	240	75 476
+ Lisäykset	234	343	4	-	581
- Vähennykset	-1 047	-4 750	-15	-2	-5 813
+/- Siirrot	-196	5	-	-238	-429
Hankintameno 31.12.	54 072	14 778	965	-	69 815
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.	-25 776	-16 466	-206	-	-42 448
+/- Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	832	4 675	-	-	5 507
- Poistot	-1 863	-975	-11	-	-2 849
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.	-26 807	-12 766	-217	-	-39 790
Kirjanpitoarvo 1.1.	29 304	2 714	769	240	33 028
Kirjanpitoarvo 31.12.	27 265	2 012	748	-	30 025

LIITE 25 Muut varat

(1 000 euroa)	31.12.2019	31.12.2018
Maksujenvälityssaamiset	208	157
Siirtosaamiset		
Korot	9 092	9 117
Muut siirtosaamiset	5 797	5 043
Saamiset vakuutustoiminnasta	10 448	8 368
Muut	5 067	3 995
Muut varat yhteensä	30 612	26 680

LIITE 26 Laskennalliset verot

(1 000 euroa)	31.12.2019	31.12.2018
Veroaamiset		
Laskennalliset veroaamiset	2 134	2 309
Tulovero-aamiset	827	2 169
Veroaamiset yhteensä	2 961	4 478
Verovelat		
Laskennalliset verovelat	22 440	21 560
Tuloverovelka	916	138
Verovelat yhteensä	23 357	21 698

Laskennalliset veroaamiset

(1 000 euroa)	31.12.2018	Kirjattu tulos- vaikutteisesti	Kirjattu muihin laajan tuloksen eriin	31.12.2019
Käypään arvoon arvostettavista varoista	540	11	-194	356
Kiinteistöomaisuuden poisto-oikaisuista	1 117	175	-	1 293
Etuuspohjaisista eläkejärjestelyistä	307	-42	224	488
Vahvistetuista tappioista	64	-64	-	-
Konserniyhdistelyistä ja muista eristä	282	-285	-	-3
Laskennalliset veroaamiset yhteensä	2 309	-205	29	2 134

(1 000 euroa)	31.12.2017	IFRS 9 -siirtymän vaikutus 1.1.2018	Kirjattu tulosvaikutteisesti	Kirjattu muihin laajan tuloksen eriin	31.12.2018
Käypään arvoon arvostettavista varoista	-	3 236	-3 142	445	540
Myytävissä olevista rahoitusvaroista	209	-204	-4	-	-
Ryhmäkohtaisista arvonalentumisista	596	-596	-	-	-
Kiinteistöomaisuuden poistoaikaisuuksista	947	-	170	-	1 117
Etuuspohjaisista eläkejärjestelyistä	101	-	135	70	307
Vahvistetuista tappioista	149	-	-84	-	64
Konserniyhdistelyistä ja muista eristä	201	-42	123	-	282
Laskennalliset verosaamiset yhteensä	2 202	2 394	-2 802	515	2 309

POP Pankki -ryhmään kuuluvilla yrityksillä on verotuksellisia tappioita, joista ei ole kirjattu laskennallista verosaamista yhteensä 32 996 (33 520) tuhatta euroa. Tappiot vanhenevat vuosina 2021–2029.

Laskennalliset verovelat

(1 000 euroa)	31.12.2018	Kirjattu tulosvaikutteisesti	Kirjattu muihin laajan tuloksen eriin	31.12.2019
Verotuksellisista varauksista	20 681	344	-	21 026
Käypään arvoon arvostettavista varoista	552	71	585	1 208
Aineettomista hyödykkeistä	295	-97	-	198
Konserniyhdistelyistä	33	-24	-	9
Laskennalliset verovelat yhteensä	21 560	295	585	22 440

(1 000 euroa)	31.12.2017	IFRS 9 -siirtymän vaikutus 1.1.2018	Kirjattu tulosvaikutteisesti	Kirjattu muihin laajan tuloksen eriin	31.12.2018
Verotuksellisista varauksista	21 858	-	-1 177	-	20 681
Käypään arvoon arvostettavista varoista	-	2 831	-2 032	-247	552
Myytävissä olevista rahoitusvaroista	2 371	-2 371	-	-	-
Aineettomista hyödykkeistä	469	-	-188	13	295
Konserniyhdistelyistä	-	-	33	-	33
Laskennalliset verovelat yhteensä	24 698	460	-3 364	-234	21 560

Muihin laajan tuloksen eriin kirjatut erät ja niihin liittyvät laskennalliset verot 2019

(1 000 euroa)	Muutos, brutto	Laskennallinen vero	Muutos, netto
Käyvän arvon rahasto	4 165	-940	3 225
Etuuspohjaiset eläkejärjestelyt	1 118	-224	-894
Muihin laajan tuloksen eriin kirjatut erät yhteensä	5 283	-1 164	2 331

Muihin laajan tuloksen eriin kirjatut erät ja niihin liittyvät laskennalliset verot 2018

(1 000 euroa)	Muutos, brutto	Laskennallinen vero	Muutos, netto
Käyvän arvon rahasto	-4 555	679	-3 876
Etuuspohjaiset eläkejärjestelyt	-350	70	-280
Muihin laajan tuloksen eriin kirjatut erät yhteensä	-4 905	749	-4 156

VELKOJA JA OMAA PÄÄOMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT (VELAT)

LIITE 27 Velat luottolaitoksille ja asiakkaille

(1 000 euroa)	31.12.2019	31.12.2018
Velat luottolaitoksille		
Vaadittaessa maksettavat	2 287	1 553
Muut kuin vaadittaessa maksettavat	35 255	1 477
Velat luottolaitoksille yhteensä	37 542	3 030
Velat asiakkaille		
Talletukset		
Vaadittaessa maksettavat	3 232 560	3 053 293
Muut kuin vaadittaessa maksettavat	510 538	608 594
Muut rahoitusvelat		
Muut kuin vaadittaessa maksettavat	3 207	4 655
Velat asiakkaille yhteensä	3 746 305	3 666 543
Velat luottolaitoksille ja asiakkaille yhteensä	3 783 848	3 669 572

LIITE 28 Vakuutusvelka

(1 000 euroa)	31.12.2019	31.12.2018
Vakuutusmaksuvastuu	18 061	15 704
Jälleenvakuuttajien osuus	-	-
Korvausvastuu	28 759	21 055
Jälleenvakuuttajien osuus	-8 214	-4 272
Vakuutusvelka yhteensä	38 606	32 488

Vakuutusvelka muodostuu vakuutusvastuusta ja korvausvastuusta. Vakuutusmaksutuloon kirjataan vakuutusmaksut niiltä sopimuskausilta, jotka ovat alkaneet tilikauden aikana. Tilinpäätöspäivän jälkeiseen aikaan kohdistuva osuus vakuutusmaksutulosta kirjataan taseeseen vakuutusmaksuvelkana. Korvausvastuu muodostuu sekä tapauskohtaisesti että aikaisempiin vakuutusmaksutuottoihin suhteutetusta kollektiivivarauksesta ja sisältää korvaukset tilinpäätöshetkellä jo sattuneista, mutta vielä maksamatta olevista vahingoista sekä vielä ilmoittamatta olevista vahingoista.

LIITE 29 Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat

(1 000 euroa)	31.12.2019	31.12.2018
Joukkovelkakirjalainat	94 839	99 913
Muut		
Sijoitustodistukset	19 990	42 485
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat yhteensä	114 829	142 399

Bonum Pankki Oyj on laskenut liikkeelle tilikaudella 2019 kaksivuotisen vaihtuvakorkoisen 20 miljoonan euron ja kolmivuotisen vaihtuvakorkoisen 75 miljoonan euron vakuudettoman joukkovelkakirjalainan. Laina on listattu Helsingin pörssiin. Tilinpäätöshetkellä ulkona on lisäksi sijoitustodistuksia nimellispääomaltaan yhteensä 20 miljoonaa euroa.

Rahoituksen rahavirtojen yleiseen liikkeeseen laskettujen velkakirjojen täsmäytys tase-erään:

Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	31.12.2019	31.12.2018
Tase arvo 1.1.	142 399	109 713
Joukkovelkakirjojen lisäykset	114 764	-
Sijoitustodistusten lisäykset	24 986	72 463
Lisäykset yhteensä	139 750	72 463
Joukkovelkakirjojen vähennykset	-119 980	-
Sijoitustodistusten vähennykset	-47 469	-39 463
Vähennykset yhteensä	-167 449	-39 463
Rahoituksen rahavirtojen muutokset yhteensä	-27 699	33 000
Arvostukset, siirtyvät korot	130	-315
Tase arvo 31.12.	114 829	142 399

LIITE 30 Lisäosuuspääoma

(1 000 euroa)	31.12.2019	31.12.2018
Lisäosuuspääoma 1.1.	21 416	26 219
Lisäosuuspääoman palautukset	-2 906	-4 403
Muunnettu POP Osuukseksi	-507	-399
Lisäosuuspääoma 31.12.	18 003	21 416
josta irtisanotut lisäosuudet	6 625	2 671

Kansallisen yhteisölaainsäädännön mukainen jäsenosuuspankkien osuuspääoma sisältää jäsenosuuksia, lisäosuuksia ja POP Osuuksia. IFRS-tilinpäätöksessä osuudet luokitellaan omaksi pääomaksi tai velaksi IAS 32 Rahoitusinstrumentit, esittämistapa -standardin mukaisesti.

Lisäosuusmaksu palautetaan kuuden kuukauden kuluttua sen tilikauden päättymisestä, jonka perusteella palautus ensimmäisen kerran voidaan suorittaa. Jos irtisanottua lisäosuusmaksua ei ole voitu palauttaa kokonaisuudessaan osuuskuntalain tai osuuspankkilain säännösten perusteella, voi palautus tapahtua jälkipalautuksena, jos se on kolmen seuraavan tilinpäätöksen perusteella mahdollista.

Lisäosuudet voidaan muuntaa POP Osuukseksi, jotka luokitellaan IFRS-tilinpäätöksessä omaan pääomaan. Tilikaudella 2019 lisäosuuspääomasta yhteensä 507 (399) tuhatta euroa muunnettiin POP Osuukseksi. POP Osuuksista on kerrottu tarkemmin omaa pääomaa koskevassa liitteessä 32.

LIITE 31 Varaukset ja muut velat

(1 000 euroa)	31.12.2019	31.12.2018
Varaus odotettavissa olevista luottotappioista	688	580
Muut velat		
Eläkevelat	2 442	1 533
Velat ensi- ja jälleenvakuutustoiminnasta	1 245	-3 339
Maksujenvälitysvelat	14 690	13 392
Vuokrasopimusvelka	5 391	-
Siirtovelat		
Korkovelat	2 764	3 076
Saadut ennakkomaksut	2 249	2 275
Velat korttitapahtumista	9 165	3 334
Muut siirtovelat	9 844	17 305
Muut velat yhteensä	48 479	38 157

Etuspohjaiset eläkejärjestelyt ja niihin liittyvä velka on esitetty liitteessä 35 ja vuokrasopimusvelka on esitetty liitteessä 36.

LIITE 32 Oma pääoma

(1 000 euroa)	31.12.2019	31.12.2018
POP Pankki -ryhmän omistajien osuus		
Osuuspääoma, jäsenosuudet	9 422	9 344
josta irtisanotut jäsenosuudet	512	499
Osuuspääoma, POP Osuudet	57 323	55 326
josta irtisanotut POP Osuudet	4 055	4 715
Sidotut rahastot		
Vararahasto	52 494	52 494
Yhtiöjärjestyksen/sääntöjen mukaiset rahastot	4 617	3 341
Käyvän arvon rahasto		
Osakkeet ja osuudet	624	-720
Saamistodistukset	3 137	162
Vapaat rahastot		
Muut vapaat rahastot	99 823	96 829
Kertyneet voittovarot		
Edellisten tilikausien voitto (tappio)	259 185	257 637
Tilikauden voitto (tappio)	21 381	8 949
POP Pankki -ryhmän omistajien osuus yhteensä	508 006	483 361
Määräysvallattomien omistajien osuus	429	428
Oma pääoma yhteensä	508 435	483 788

Osuuspääoma ja osuuksien luokittelu omaksi pääomaksi

POP Pankki -ryhmän osuuspääoma muodostuu jäsenosuuksista ja POP Osuuksista.

Jäsenosuudet

POP Pankki -ryhmän omaan pääomaan kuuluvat jäsenosuuspankkien jäsenten jäsenosuuspankeille maksamat osuusmaksut, joiden koron maksusta ja pääoman palauttamisesta pankilla on ehdoton oikeus kieltäytyä. Jäsenosuusmaksu antaa jäsenelle oikeuden osallistua jäsenosuuspankin hallintoon ja päätöksentekoon.

POP Pankeilla oli 31.12.2019 yhteensä 89 (89) tuhatta jäsentä.

POP Osuudet

POP Pankki -ryhmän omaan pääomaan sisältyy myös jäsenosuuspankkien jäsenten tekemät sijoitukset jäsenosuuspankkien liikkeeseen laskemiin POP Osuuksiin. Osuuspankilla on sen sääntöjen mukaan ehdoton oikeus kieltäytyä POP Osuuksien koron maksusta ja pääoman palauttamisesta.

POP Pankki -ryhmän jäsenpankit laskivat liikkeeseen tilikaudella 2019 POP Osuuksia yhteensä 1 997 (5 708) tuhatta euroa. Tästä uusmyynnin osuus oli 1 489 (5 309) tuhatta euroa ja muunnettujen lisäosuuksien osuus 507 (399) tuhatta euroa. POP Osuuksia oli 31.12.2019 yhteensä 57 323 (55 326) tuhatta euroa.

Korkotavoite POP Osuuksille on 2,0–2,5 prosenttia. Maksettava korko vahvistetaan tilikauden päättymisen jälkeen osuuskunnan kokouksen päätöksellä hallituksen esityksestä. Korkotavoite voi muuttua vuosittain. POP Osuudet eivät anna jäsenelle äänivaltaa tai muita oikeuksia.

Jäsenosuus ja POP Osuus voidaan palauttaa 12 kuukauden kuluttua sen tilikauden päättymisestä, jonka aikana jäsenyys on päättynyt tai POP Osuus on irtisanottu. Jos jäsenosuutta tai POP Osuutta ei ole voitu palauttaa kokonaisuudessaan osuuskuntalain tai osuuspankkilain säännösten perusteella, voi palautus tapahtua jälkipalautuksena, jos se on kolmen seuraavan tilinpäätöksen perusteella mahdollista.

Lisäosuudet

Osuuspankkien kansallisessa tilinpäätöksessä omaan pääomaan sisältyvät lisäosuudet luokitellaan IFRS-tilinpäätöksessä velaksi. Lisäosuudet voidaan muuntaa POP Osuuksiksi, jotka luokitellaan IFRS-tilinpäätöksessä omaan pääomaan. Lisäosuuksista on kerrottu tarkemmin liitteessä 30.

Sidotut rahastot

Sidottuihin rahastoihin kuuluvat vararahasto, käyvän arvon rahasto ja muut sidotut rahastot. Vararahasto on muodostunut aiemmillä tilikausilla rahastoon siirretyistä voittovaroista sekä jäsenosuuspankkien arvonkorotusrahastosta ja luottotappiovarauksista siirretyistä osuuksista. Vararahastoa voidaan käyttää sellaisten tappioiden kattamiseen, joihin vapaa oma pääoma ei riitä.

Käyvän arvon rahasto sisältää käypään arvoon laajan tuloksen erien kautta kirjattavien rahoitusvarojen käyvän arvon muutoksen laskennallisella verolla vähennettynä. Käyvän arvon muutos voi olla positiivinen tai negatiivinen. Rahastoon merkityt vieraan pääoman ehtoista arvopapereista kirjatut erät siirretään tuloslaskelmaan, kun arvopaperista luovutaan. Vieraan pääoman ehtoiseen arvopaperiin kohdistuva odotettavissa oleva luottotappio merkitään tuloslaskelmaan ja käyvän arvon rahaston lisäykseksi. Käyvän arvon rahasto sisältää myös käypään arvoon laajan tuloksen erien kautta kirjattavien oman pääoman ehtoisten sijoitusten käyvän arvon muutoksen, jota ei myöhemmin luovutuksen yhteydessä siirretä tuloslaskelmaan.

Vapaat rahastot

Muut vapaat rahastot on muodostettu aikaisempien tilikausien voittovaroista ja ne perustuvat yhtiöjärjestykseen, sääntöihin tai yhtiökokouksen tai osuuskuntakokouksen päätökseen.

Kertyneet voittovarot

Kertyneet voittovarot ovat ryhmään kuuluvien yhteisöjen aiemmilta tilikausilta kertyneitä varoja, joita ei ole siirretty oman pääoman rahastoihin tai jaettu voitonjakona omistajille. Kertyneet voittovarot sisältävät myös ryhmään kuuluvien yhteisöjen erillistilinpäätöksiin sisältyvät vapaaehtoiset varaukset ja poistoeron laskennallisella verovelalla vähennettynä.

Erittely käyvän arvon rahaston muutoksista: 2019

(1 000 euroa)	Vieraan pääoman ehtoiset instrumentit	Oman pääoman ehtoiset instrumentit	Yhteensä
Käyvän arvon rahasto 1.1	162	-720	-559
Käyvän arvon lisäykset	9 707	849	10 555
Käyvän arvon vähennykset	-5 561	1 746	-3 815
Käyvän arvon rahastosta tuloslaskelmaan siirretyt	-686	-	-686
Käyvän arvon rahastosta ed.kauden voittovaroihin siirretyt	-	-1 094	-1 094
Odotettavissa olevat luottotappiot	299	-	299
Laskennalliset verot	-784	-156	-940
Käyvän arvon rahasto 31.12.	3 137	624	3 761

Erittely käyvän arvon rahaston muutoksista: 2018

(1 000 euroa)	Vieraan pääoman ehtoiset instrumentit	Oman pääoman ehtoiset instrumentit	Yhteensä
Käyvän arvon rahasto 31.12.2017 (brutto)	11 061	-	11 061
Laskennalliset verot 31.12.2017	-2 212	-	-2 212
Käyvän arvon rahasto 31 Dec 2017	8 849	-	8 849
IFRS 9 siirtymän vaikutus 1.1.2018 (brutto)	-7 043	214	-6 829
IFRS 9 siirtymän laskennalliset verot	1 340	-43	1 297
Käyvän arvon rahasto 1.1.	3 146	171	3 318
Käyvän arvon lisäykset	4 226	384	4 610
Käyvän arvon vähennykset	-6 082	-1 249	-7 331
Käyvän arvon rahastosta tuloslaskelmaan siirretyt	-972	-	-972
Odotettavissa olevat luottotappiot	-118	-	-118
Laskennalliset verot	-39	-26	-65
Käyvän arvon rahasto 31.12.	162	-720	-559

MUUT LIITETIEDOT

LIITE 33 Annetut vakuudet

(1 000 euroa)	31.12.2019	31.12.2018
Omien velkojen ja sitoumusten puolesta annetut		
Pantit	2 546	2 546
Kiinnitykset	3 841	400
Suomen Pankille annettu vakuus	20 740	16 805
Annetut vakuudet yhteensä	27 127	19 751

LIITE 34 Taseen ulkopuoliset sitoumukset

(1 000 euroa)	31.12.2019	31.12.2018
Takaukset	17 029	20 332
Luottolupaukset	246 135	218 609
Taseen ulkopuoliset sitoumukset yhteensä	263 164	238 941

Muut vastuusitoumukset

Pääomasijoitusrahastoihin liittyvät sijoitussitoumukset	3 500	1 000
Muut vastuusitoumukset yhteensä	3 500	1 000

LIITE 35 Eläkevelka

POP Pankki -ryhmällä on lakisäätöisen eläketurvan (TyEL) lisäksi etuusperusteisia eläkejärjestelyjä johdolle sekä sellaisille henkilöille, jotka ovat kuuluneet OP-Eläkesäätiöön. Näiden vakuutusten eläkeikä vaihtelee 60–65 vuoden välillä.

Vakuutusjärjestelyssä varojen määrä kuvastaa vakuutusyhtiön vastuulla olevaa osaa velvoitteesta ja se

lasketaan samalla diskonttauskorolla kuin velvoite. Järjestelyyn kuuluvat varat sisältävät 100% hyväksyttäviä vakuutuksia. Koska velvoitteet on vakuutettu, yhtiön vastuulle ei jää merkittäviä riskejä. Yhtiön vastuulle jää lähinnä työeläkeindeksiin sidottujen eläkkeiden korotukset sekä diskonttauskoron ja palkankorotusten muutosten vaikutus nettovelkaan.

(1 000 euroa)	31.12.2019	31.12.2018
Kauden työsuoritukseen perustuva meno	224	238
Aiempaan työsuoritukseen perustuva meno	-	579
Nettokorko	25	3
Kulut tuloslaskelmassa	249	819
Uudelleen määrittämisestä johtuvat erät	1 118	350
Laaja tulos ennen veroja	1 367	1 169
Velvoitteen nykyarvo 1.1.	19 966	19 049
Kauden työsuoritukseen perustuva meno	224	238
Aiempaan työsuoritukseen perustuva meno	-	579
Korkokulu	348	298
Vakuutusmatemaattiset voitot (-) / tappiot (+) kokemusperäisistä muutoksista	-533	1 615
Vakuutusmatemaattiset voitot (-) / tappiot (+) taloudellisten oletusten muutoksista	1 945	-599
Maksetut etuudet	-1 118	-1 213
Velvoitteen nykyarvo 31.12.	20 832	19 966
Järjestelyyn kuuluvien varojen käypä arvo 1.1.	18 433	18 543
Korkotuotot	323	295
Järjestelyyn kuuluvien varojen tuotto pl. korkokuluun/-tuottoon kuuluva erä	294	666
Maksetut etuudet	-1 118	-1 213
Järjestelyyn suoritettut maksut	458	142
Järjestelyyn kuuluvien varojen käypä arvo 31.12.	18 390	18 433
Velvoitteen nykyarvo	20 832	19 966
Järjestelyyn kuuluvien varojen käypä arvo	18 390	18 433
Taseessa oleva nettovelka 31.12.	2 442	1 533
Taseessa oleva nettovelka 1.1.	1 533	506
Kulut tuloslaskelmassa	249	819
Järjestelyyn suoritettut maksut	-458	-142
Uudelleenmäärittämiset muun laajan tuloksen erissä	1 118	350
Taseessa oleva nettovelka 31.12.	2 442	1 533
Vakuutusmatemaattiset oletukset		
Diskonttaus korko, %	0,70 %	1,80 %
Palkankehitys, %	2,00 %	2,00 %
Eläkkeiden nousu, %	1,39%/0,00%	1,76%/0,00%
Inflaatio, %	1,15 %	1,52 %

Herkkyysanalyysi - nettovelka

Alla olevassa taulukossa on esitetty oletusten muutosten vaikutukset nettovelkaan. Herkkyyksiä laskettaessa muiden oletusten on oletettu pysyvän ennallaan.

(1 000 euroa)	31.12.2019	31.12.2018
Diskonttauskoron muutos +0,5 %	-153	-90
Diskonttauskoron muutos - 0,5 %	172	100
Palkankehitys + 0,5 %	153	126
Palkankehitys - 0,5 %	-152	-125
Eläkkeiden nousun muutos + 0,5 %	1 294	1 173
Eläkkeiden nousun muutos - 0,5 %	-1 218	-1 107

Lakisääteisen eläketurvan (TYEL) varhennusvähennyksen kompensointi lisää eläkevelvoitetta ja sen vaikutus on esitetty erikseen erässä "Aikaisempaan työsuoritukseen perustuva meno".

Veloitteen painotettuun keskiarvoon perustuva duraatio on 14,1 (13,1) vuotta.

POP Pankki -ryhmä arvioi maksavansa etuus pohjaisiin eläkejärjestelyihinsä vuonna 2020 noin 310 (290) tuhatta euroa.

LIITE 36 Vuokrasopimukset

Ryhmä vuokralle antajana

POP Pankki -ryhmä on antanut vuokralle mm. omistamiaan asuin- ja liikehuoneistoja sekä maa-alueita.

Maksettavat vähimmäisvuokrat sisältävät ei-peruutettavissa olevien vuokrasopimusten perusteella maksettavat vähimmäisvuokrat. Toistaiseksi voimassa olevien sopimusten ei-peruutettavana osuutena käsitellään irtisanomisajan mukaista vuokraa.

Saatavat vähimmäisvuokrat

(1 000 euroa)	31.12.2019	31.12.2018
1 vuoden kuluessa	367	530
1–5 vuoden kuluessa	116	237
yli 5 vuoden kuluttua	1 601	1 764
Saatavat vähimmäisvuokrat yhteensä	2 084	2 531

Ryhmä vuokralle ottajana

POP Pankki -ryhmä on ottanut vuokralle pääasiassa toimitiloja, työsuhdeautoja ja toimistolaitteita. IFRS 16 -standardin käyttöönotossa 1.1.2019 POP Pankki -ryhmä kirjasi taseeseen 5 818 tuhannen euron käyttöoikeusomaisuuserän ja vastaavan vuokrasopimusvelan.

Varat / Käyttöoikeusomaisuuserät 31.12.2019

(1 000 euroa)	Toimitilat	Koneet ja kalusto	Yhteensä
+ IFRS 16 standardin käyttöönotto	5 134	688	5 822
+ Lisäykset	1 747	212	1 959
- Vähennykset	-491	-76	-567
Hankintameno 31.12.	6 390	824	7 214
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.			
+/- Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	166	40	206
- Poistot	-1 635	-309	-1 943
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.	-1 469	-269	-1 738
Kirjanpitoarvo 1.1.	5 134	688	5 822
Kirjanpitoarvo 31.12.	4 921	556	5 477

Sisältyvät taseessa erään aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet

Velat / Vuokrasopimusvelka

(1 000 euroa)	31.12.2019
Vuokrasopimusvelka 1.1	5 818
+ Lisäykset	1 871
- Vähennykset	-2 302
Vuokrasopimusvelka 31.12.	5 387

Sisältyvät taseessa erään Muut velat

Vaikutus rahoituksen rahavirtaan

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2019
Vuokrasopimuksista johtuva lähtevä rahavirta	-1 945

Vaikutus tuloslaskelmaan

(1 000 euroa)

1.1.–31.12.2019

Poistot

Toimitilat	-309
Koneet ja kalusto	-1 635
Poistot yhteensä	-1 943

Sisältyvät tuloslaskelmassa erään poistot ja arvonalentumistappiot aineellisesta hyödykkeistä.

Korkokulut vuokrasopimusveloista yhteensä 8

Sisältyvät tuloslaskelmassa korkokatteeseen.

Kulut alle 12 kk vuokrasopimukseen liittyen	12
Kulut arvoltaan vähäisiin omaisuuseriin liittyen	1 066
Yhteensä	1 078

Sisältyvät tuloslaskelmassa liiketoiminnan muihin kuluihin.

LIITE 37 POP Pankki -ryhmän tilinpäätökseen sisältyvät yhteisöt

POP Pankki -ryhmän rakenne on kuvattu liitteessä 1 POP Pankki -ryhmä ja yhdistellyn IFRS-tilinpäätöksen laajuus.

Laskentatekninen emoyhtiö

POP Pankki -ryhmän laskentateknisen emoyhtiön muodostavat jäsenpankit ja niiden taseen loppusumma (FAS).

Pankin nimi	Kotipaikka	Tase 31.12.2019 (1 000 euroa)	Tase 31.12.2018 (1 000 euroa)
Hannulan Osuuspankki	Hankasalmi	32 454	31 067
Honkajoen Osuuspankki	Honkajoki	56 560	55 188
Isojoen Osuuspankki	Isojoki	72 852	67 366
Jämijärven Osuuspankki	Jämijärvi	60 617	59 506
Kannonkosken Osuuspankki	Kannonkoski	57 654	55 408
Keuruun Osuuspankki	Keuruu	194 734	190 917
Konneveden Osuuspankki	Konnevesi	133 088	129 458
Kosken Osuuspankki	Koski Tl	177 612	172 793
Kurikan Osuuspankki	Kurikka	302 401	285 108
Kyrön Seudun Osuuspankki	Pöytyä	103 733	102 641
Kyrönmaan Osuuspankki	Isokyrö	273 592	261 186
Kyyjärven Osuuspankki	Kyyjärvi	79 847	76 910
Lammin Osuuspankki	Hämeenlinna	187 400	177 635
Lanneveden Osuuspankki	Saarijärvi	56 805	53 335
Lappajärven Osuuspankki	Lappajärvi	97 451	105 981
Lapuan Osuuspankki	Lapua	244 895	244 238
Lavian Osuuspankki	Pori	75 672	74 660
Liedon Osuuspankki	Lieto	130 355	123 703
Nivalan Järvikylän Osuuspankki	Nivala	93 597	89 950
Piikkiön Osuuspankki	Kaarina	132 694	137 980
Pohjanmaan Osuuspankki	Kauhava	470 037	465 913
Reisjärven Osuuspankki	Reisjärvi	176 776	161 188
Sievin Osuuspankki	Sievi	159 124	158 287
Siilinjärven Osuuspankki	Siilinjärvi	324 731	321 069
Suupohjan Osuuspankki	Kauhajoki	828 892	814 444
Tiistenjoen Osuuspankki	Lapua	42 626	40 588

POP Pankki -ryhmään yhdistellyt tytär- ja osakkuusyritykset

	Kotipaikka	Ryhmän omistusosuus	
		31.12.2019	31.12.2018
POP Pankkiliitto osk (Ryhmän keskusyhteisö)	Helsinki	100,0 %	100,0 %
Bonum Pankki Oy (POP Pankkiliitto osk:n kokonaan omistama tytäryhtiö)	Espoo	100,0 %	100,0 %
POP Holding Oy	Helsinki	100,0 %	100,0 %
Suomen Vahinkovakuutus Oy (POP Holding Oy:n kokonaan omistama tytäryhtiö)	Espoo	100,0 %	100,0 %
Pajker AS	Audru, Viro	0,0 %	67,5 %
White Beach Development AS	Audru, Viro	72,5 %	72,5 %
Paikallspankkien PP-Laskenta Oy	Espoo	25,0 %	25,0 %

Yhteisjärjestelyt

Ryhmän alle 100 prosentin omistukset keskinäisissä kiinteistöosakeyhtiöissä ja asunto-osakeyhtiöissä on käsitelty POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksessä yhteisinä toimintoina. Yhtiöiden kautta hallinnoidaan sekä oman käytön tiloja että sijoituskiinteistöjä.

POP Pankki -ryhmään yhdistellyt yhteiset toiminnot (merkittävimmät kiinteistöyhtiöt)

	Ryhmän omistusosuus	
	31.12.2019	31.12.2018
Asunto Oy Keuruun Tarhiansuu	36,9 %	36,9 %
Asunto Oy Tampereen Kauppakatu 14	23,9 %	23,9 %
Asunto Oy Tampereen Koskilehmus	21,9 %	21,9 %
Kiinteistö Oy Kosken Pankkitalo	53,6 %	53,6 %
Kiinteistö Oy Lehto-Center	38,6 %	38,6 %
Kiinteistö Oy Liedon Torinkulma	62,5 %	62,5 %
Kiinteistö Oy Riihikuiva	82,7 %	82,7 %
Kiinteistö Oy Siilinjärven Pankkikeskus	66,5 %	66,5 %

Muutokset tytäryritysomistuksissa

Tilikaudella 2019 ei myyty eikä hankittu tytäryrityksiä. Pajker AS sulautui tilikaudella tytäryritykseensä White Beach Development AS:ään.

Määräysvallattomien omistajien osuudet tytäryrityksissä

POP Pankki -ryhmän oman pääoman eriin ei liity merkittäviä rajoituksia, jotka koskevat varojen käyttöä.

LIITE 38 Lähipiiritiedot

POP Pankki -ryhmän lähipiirin muodostavat tilinpäätökseen yhdistellyt yhtiöt, osakkuusyhtiöt ja johtoon kuuluvat avainhenkilöt perheenjäsenineen sekä hallintoelimet.

POP Pankki -ryhmän lähipiiriin kuuluvat POP Pankkiliitto osk:n hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenet sekä näiden läheiset perheenjäsenet. Lähipiiriin kuuluu myös POP Pankkiliitto osk:n toimitusjohtaja ja hänen

sijaisensa. Lisäksi lähipiiriin kuuluvat edellä mainittujen henkilöiden määräysvallassa olevat yritykset.

Alla on esitetty liiketapahtumat johtoon kuuluvien avainhenkilöiden ja muiden lähipiiriin kuuluvien tahojen kanssa. Johtoon kuuluvia avainhenkilöitä ovat hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenet sekä POP Pankkiliitto osk:n toimitusjohtaja ja hänen varahenkilönsä.

Liiketapahtumat lähipiiriin kuuluvien tahojen kanssa

(1 000 euroa)	Johtoon kuuluvat avainhenkilöt		Muut	
	31.12.2019	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2018
Varat				
Luotot	2 457	3 693	1 546	3 597
Odotettavissa olevat luottotappiot	6	-	5	-
Velat				
Talletukset	1 297	1 765	654	1 577
Taseen ulkopuoliset sitoumukset				
Luottolupaukset	81	99	29	-
Takaukset	142	4 696	50	4 767
Lähipiiriin sijoitukset muihin osuuksiin kuin jäsenosuuksiin	215	230	88	98

(1 000 euroa)	Johtoon kuuluvat avainhenkilöt		Muut	
	1.1.–31.12.2019	1.1.–31.12.2018	1.1.–31.12.2019	1.–31.12.2018
Tuotot ja kulut				
Korkotuotot	33	40	54	64
Korkokulut	5	8	3	3
Vakuutusmaksutuotot	14	12	6	4

Johtoon kuuluvien avainhenkilöiden saama kompensatio

(1 000 euroa)	1.1.–31.12.2019	1.–31.12.2018
Lyhytaikaiset työsuhde-etuudet	2 291	2 260
Työsuhteen päättymisen jälkeiset etuudet	103	47
Yhteensä	2 394	2 307

LIITE 39 Tilinpäätöspäivän jälkeiset tapahtumat

POP Pankkiliiton hallituksella ei ole tiedossa sellaisia tilikauden päättymisen jälkeisiä tapahtumia, joilla olisi olennaista vaikutusta POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksessä esitetyn informaation kannalta.

Allekirjoitukset

Olemme hyväksyneet lain talletuspankkien yhteenliittymästä tarkoittaman POP Pankki -ryhmän yhdistellyn tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen 31.12.2019 päättyneeltä tilikaudelta. Toimintakertomus ja tilinpäätös annetaan tiedoksi POP Pankkiliitto osk:n osuuskunnan kokoukselle 2.4.2020.

Espoossa, 13. helmikuuta 2020

POP Pankkiliitto osk
Hallitus

Juha Niemelä

Hallituksen puheenjohtaja

Soile Pusa

Hallituksen varapuheenjohtaja

Ari Heikkilä

Hallituksen jäsen

Petri Jaakkola

Hallituksen jäsen

Timo Kalliomäki

Hallituksen jäsen

Ilkka Lähteenmäki

Hallituksen jäsen

Marja Pajulahti

Hallituksen jäsen

TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

Helsingissä, 13. helmikuuta 2020

KPMG Oy Ab

Tiia Kataja

KHT

TILINTARKASTUSKERTOMUS

POP Pankkiliitto osk:n jäsenille

TILINPÄÄTÖKSEN TILINTARKASTUS

Lausunto

Olemme tilintarkastaneet talletuspankkien yhteenliittymästä annetun lain tarkoittaman POP Pankki -ryhmän yhdistellyn tilinpäätöksen tilikaudelta 1.1.–31.12.2019. Tilinpäätös sisältää yhdistellyn taseen, tuloslaskelman, laajan tuloslaskelman, laskelman oman pääoman muutoksista, rahavirtalaskelman ja liitetiedot.

Lausuntonamme esitämme, että yhdistelty tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan POP Pankki -ryhmän taloudellisesta asemasta sekä sen toiminnan tuloksesta ja rahavirroista EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti.

Lausuntonamme on ristiriidaton POP Pankkiliitto osk:n hallitukselle annetun lisäraportin kanssa.

Lausunnon perustelut

Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvän tilintarkastustavan mukaisia velvollisuuksiamme kuvataan tarkemmin kohdassa *Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa*.

Olemme riippumattomia POP Pankki -ryhmän tilinpäätökseen yhdisteltävistä yhteisöistä niiden Suomessa noudatettavien eettisten vaatimusten mukaisesti, jotka koskevat suorittamamme tilintarkastusta ja olemme täyttäneet muut näiden vaatimusten mukaiset eettiset velvollisuutemme.

POP Pankki -ryhmään kuuluville yhteisöille suorittamamme muut kuin tilintarkastuspalvelut ovat parhaan tietomme ja käsityksemme mukaan olleet Suomessa noudatettavien, näitä palveluja koskevien säännösten mukaisia, emmekä ole suorittaneet EU-asetuksen 537/2014 5. artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja kiellettyjä palveluja. Suorittamamme muut kuin tilintarkastuspalvelut on

esitetty POP Pankki -ryhmän yhdistellyn tilinpäätöksen liitetiedossa 12.

Käsityksemme mukaan olemme hankkineet lausuntonemme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä.

Olenaisuus

Tarkastuksemme laajuuteen on vaikuttanut soveltamamme olenaisuus. Olenaisuus on määritetty perustuen ammatilliseen harkintaamme ja se ohjaa tarkastustoimenpiteiden luonteen, ajoituksen ja laajuuden määrittämisessä, sekä todettujen virheellisyyksien vaikutusten arvioimisessa suhteessa tilinpäätökseen kokonaisuutena. Olenaisuuden taso perustuu arvioomme sellaisten virheellisyyksien suuruudesta, joilla yksin tai yhdessä voisi kohtuudella odottaa olevan vaikutusta tilinpäätöksen käyttäjien tekemiin taloudellisiin päätöksiin. Olemme ottaneet huomioon myös sellaiset virheellisyydet, jotka laadullisten seikkojen vuoksi ovat mielestämme olennaisia tilinpäätöksen käyttäjille.

Tilintarkastuksen kannalta keskeiset seikat

Tilintarkastuksen kannalta keskeiset seikat ovat seikoja, jotka ammatillisen harkintamme mukaan ovat olleet merkittävimpiä tarkastuksen kohteena olevan tilikauden tilintarkastuksessa. Nämä seikat on otettu huomioon tilinpäätökseen kokonaisuutena kohdistuessa tilintarkastuksessamme sekä laatiessamme siitä annettavaa lausuntoa, emmekä anna näistä seikoista erillistä lausuntoa. EU-asetuksen 537/2014 10 artiklan 2 c -kohdan mukaiset merkittävät olennaisen virheellisyyden riskit sisältyvät alla kuvattuihin tilintarkastuksen kannalta keskeisiin seikkoihin.

Olemme ottaneet tilintarkastuksessamme huomioon riskin siitä, että johto sivuuttaa kontroleja. Tähän on sisältynyt arviointi siitä, onko viitteitä sellaisesta johdon tarkoitushakuisesta suhtautumisesta, josta aiheutuu väärinkäytöksestä johtuvan olennaisen virheellisyyden riski.

TILINTARKASTUKSEN KANNALTA KESKEISET SEIKAT

KUINKA KYSEISIÄ SEIKKOJA KÄSITELTIIN TILINTARKASTUKSESSA

Lainat ja saamiset asiakkailta (tilinpäätöksen liitteet 2, 4, 6, 7, 15, 16, 18 ja 20)

- Saamiset asiakkailta, yhteensä 3,6 mrd. euroa, on POP Pankki -ryhmän yhdistellyn taseen merkittävin erä muodostaen 80 % taseen loppusummasta.
- POP Pankki -ryhmä on soveltanut saamisten arvonalentumisten kirjaamiseen 1.1.2018 alkaen IFRS 9 Rahoitusinstrumentit –standardia.
- Odotettavissa olevien luottotappioiden laskennassa käytetään oletuksia, arvioita ja johdon harkintaa, jotka liittyvät muun muassa odotettavissa olevien luottotappioiden todennäköisyyden ja määrän, sekä luottoriskin merkittävän kasvun määrittämiseen.
- Saamisten tasearvon merkittävyydestä, arvostamisessa käytettävien laskentamenetelmien monimutkaisuudesta ja johdon harkinnasta johtuen saamiset asiakkailta on tilintarkastuksen kannalta keskeinen seikka.
- Olemme arvioineet saamisten kirjaamiseen ja valvontaan liittyviä periaatteita ja kontroleja.
- Olemme arvioineet odotettavissa olevien luottotappioiden laskentamalleja ja laskennassa käytettyjä keskeisiä oletuksia, sekä testanneet odotettavissa olevien luottotappioiden laskentaprosessiin ja luottoriskimalleihin liittyviä kontroleja. Tarkastukseen on osallistunut IFRS- ja rahoitusasiantuntijoitamme.
- Olemme pyytäneet POP Pankki -ryhmän tilinpäätökseen yhdisteltyjen yhteisöjen tilintarkastajilta lausunnon siitä, että tilinpäätökseen yhdistellyissä yhteisöissä on noudatettu POP Pankkiliitto os:n antamia ohjeistuksia saamisten arvostamisesta.
- Lisäksi olemme arvioineet saamia ja odotettavissa olevia luottotappioita koskevien liitetietojen asianmukaisuutta.

Sijoitusomaisuus (tilinpäätöksen liitteet 2, 4, 6, 8, 15, 16, 17, 18 ja 21)

- Sijoitusomaisuuden tasearvo on 0,6 mrd. euroa käsittäen pääasiassa käypään arvoon arvostettavia sijoituksia.
- Rahoitusinstrumenttien käypäarvo määritellään joko toimivilta markkinoilta saatavien hintanoteerauksien avulla, tai jos toimivia markkinoita ei ole, POP Pankki -ryhmän omia arvostusmenetelmiä käyttäen. Käy-

vän arvon määrittämiseen liittyy harkintaa erityisesti niiden instrumenttien osalta, joiden markkina-arvoa ei saada julkisista markkinanoteerauksista.

- Tasearvon merkittävyydestä johtuen sijoitusomaisuus on määritelty tilintarkastuksen kannalta keskeiseksi seikaksi.
- Olemme arvioineet POP Pankki -ryhmän soveltamien tilinpäätösperiaatteiden ja arvostusmenetelmien asianmukaisuutta.
- Tarkastustoimenpiteisiimme on sisältynyt mm. käypään arvoon arvostettavien rahoitusvarojen arvostusprosessiin liittyvien kontrollien testausta.
- Tilinpäätöstarkastuksen yhteydessä olemme verranneet sijoitusomaisuuden arvostamisessa käytettyjä käypiä arvoja ulkopuolisiin hintalähteisiin.
- Lisäksi olemme arvioineet sijoitusomaisuutta koskevien liitetietojen asianmukaisuutta.

Taloudelliseen raportointiin liittyvä kontrolliympäristö ja tietojärjestelmät

- POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksen oikeellisuuden kannalta keskeiset raportointiprosessit ovat järjestelmäriippuvaisia. Tietojärjestelmien merkitys on keskeinen niin jatkuvuuden ja häiriötilanteiden hallinnan kuin taloudellisen raportoinnin oikeellisuuden näkökulmasta.
- Merkittävimmät riskit liittyvät tiedon eheyteen ja luottamuksellisuuteen sekä palveluiden häiriöttömyyteen.
- Taloudellisen raportoinnin tietojärjestelmäympäristöllä sekä yksittäisten tietojärjestelmien sovelluskontroleilla on siten merkittävä vaikutus valittavaan tilintarkastustapaan.
- Olemme muodostaneet käsityksen taloudelliseen raportointiin liittyvistä tietojärjestelmistä ja niiden kontrolliympäristöstä sekä testanneet niihin liittyvien kontrollien tehokkuutta muun muassa ulkoisilta palveluorganisaatioilta saatujen varmennusraporttien avulla.
- Tarkastustoimenpiteisiimme on sisältynyt aineistotarkastustoimenpiteitä sekä data-analyysyjä taloudellisen raportoinnin eri osa-alueisiin liittyen.

Tilinpäätöstä koskevat hallituksen ja toimitusjohtajan velvollisuudet

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat yhdistellyn tilinpäätöksen laatimisesta siten, että tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti

liitetiedoissa tarkemmin kuvatulla tavalla ja täyttää lakisäätöiset vaatimukset. Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat myös sellaisesta sisäisestä valvonnasta, jonka ne katsovat tarpeelliseksi voidakseen laatia tilinpäätöksen, jossa ei ole väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyyttä.

Hallitus ja toimitusjohtaja ovat tilinpäätöstä laatiessaan velvollisia arvioimaan POP Pankki -ryhmän kykyä jatkaa toimintaansa ja soveltuviissa tapauksissa esittämään seikat, jotka liittyvät toiminnan jatkuvuuteen ja siihen, että tilinpäätös on laadittu toiminnan jatkuvuuteen perustuen. Tilinpäätös laaditaan toiminnan jatkuvuuteen perustuen, paitsi jos POP Pankki -ryhmä aiotaan purkaa tai toiminta lakkauttaa tai ei ole muuta realistista vaihtoehtoa kuin tehdä niin.

Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa

Tavoitteenamme on hankkia kohtuullinen varmuus siitä, onko tilinpäätöksessä kokonaisuutena väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyyttä, sekä antaa tilintarkastuskertomus, joka sisältää lausuntonamme. Kohtuullinen varmuus on korkea varmuustaso, mutta se ei ole tae siitä, että olennainen virheellisyys aina havaitaan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti suoritettavassa tilintarkastuksessa. Virheellisyyksiä voi aiheutua väärinkäytöksestä tai virheestä, ja niiden katsotaan olevan olennaisia, jos niiden yksin tai yhdessä voisi kohtuudella odottaa vaikuttavan taloudellisiin päätöksiin, joita käyttäjät tekevät tilinpäätöksen perusteella.

Hyvän tilintarkastustavan mukaiseen tilintarkastukseen kuuluu, että käytämme ammatillista harkintaa ja säilytämme ammatillisen skeptisyyden koko tilintarkastuksen ajan. Lisäksi:

- Tunnistamme ja arvioimme väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvat tilinpäätöksen olennaisen virheellisuuden riskit, suunnittelemme ja suoritamme näihin riskeihin vastaavia tilintarkastustoimenpiteitä ja hankimme lausuntonme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä. Riski siitä, että väärinkäytöksestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, on suurempi kuin riski siitä, että virheestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, sillä väärinkäytökseen voi liittyä yhteistoimintaa, vä-

rentämistä, tietojen tahallista esittämättä jättämistä tai virheellisten tietojen esittämistä taikka sisäisen valvonnan sivuuttamista.

- Muodostamme käsityksen tilintarkastuksen kannalta relevantista sisäisestä valvonnasta pystyäksemme suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet mutta emme siinä tarkoituksessa, että pystyisimme antamaan lausunnon POP Pankki -ryhmän sisäisen valvonnan tehokkuudesta.
- Arvioimme sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuutta sekä johdon tekemien kirjanpidollisten arvioiden ja niistä esitettävien tietojen kohtuullisuutta.
- Teemme johtopäätöksen siitä, onko johtokunnan ja toimitusjohtajan ollut asianmukaista laatia tilinpäätös perustuen oletukseen toiminnan jatkuvuudesta, ja teemme hankkimamme tilintarkastusevidenssin perusteella johtopäätöksen siitä, esiintyykö sellaista tapahtumiin tai olosuhteisiin liittyvää olennaista epävarmuutta, joka voi antaa merkittävää aiheutta epäillä POP Pankki -ryhmän kykyä jatkaa toimintaansa. Jos johtopäätöksemme on, että olennaista epävarmuutta esiintyy, meidän täytyy kiinnittää tilintarkastuskertomuksessamme lukijan huomiota epävarmuutta koskeviin tilinpäätöksessä esitettäviin tietoihin tai, jos epävarmuutta koskevat tiedot eivät ole riittäviä, mukauttaa lausuntonme. Johtopäätöksemme perustuvat tilintarkastuskertomuksen antamispäivään mennessä hankittuun tilintarkastusevidenssiin. Vastaiset tapahtumat tai olosuhteet voivat kuitenkin johtaa siihen, ettei POP Pankki -ryhmä pysty jatkamaan toimintaansa.
- Arvioimme tilinpäätöksen, kaikki tilinpäätöksessä esitettävät tiedot mukaan lukien, yleistä esittämistapaa, rakennetta ja sisältöä ja sitä, kuvastaako tilinpäätös sen perustana olevia liiketoimia ja tapahtumia siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan.
- Hankimme tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä POP Pankki -ryhmään kuuluvia yhteisöjä tai liiketoimintoja koskevasta taloudellisesta informaatiosta pystyäksemme antamaan lausunnon POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksestä. Vastaamme tilintarkastuslausunnosta yksin.
- POP Pankki -ryhmän yhdistellyn tilinpäätöksen tarkastus perustuu POP Pankkiliitto osk –konsernin ja jäsenyhteisöjen tilinpäätöksiin sekä tilintarkastuskertomuksiin, jotka on annettu POP Pankki -ryhmän yhdistellyn tilinpäätöksen tarkastusta varten.

Kommunikoimme hallintoelinten kanssa muun muassa tilintarkastuksen suunnittelusta laajuudesta ja ajoituksesta sekä merkittävistä tilintarkastushavainnoista, mukaan lukien mahdolliset sisäisen valvonnan merkittävät puutteellisuudet, jotka tunnistamme tilintarkastuksen aikana.

Lisäksi annamme hallintoelimille vahvistuksen siitä, että olemme noudattaneet riippumattomuutta koskevia relevantteja eettisiä vaatimuksia, ja kommunikoimme niiden kanssa kaikista suhteista ja muista seikoista, joiden voi kohtuudella ajatella vaikuttavan riippumattomuuteemme, ja soveltuvissa tapauksissa niihin liittyvistä varotoimista.

Päätämme, mitkä hallintoelinten kanssa kommunikoituista seikoista olivat merkittävimpiä tarkasteltavana olevan tilikauden tilintarkastuksessa ja näin ollen ovat tilintarkastuksen kannalta keskeisiä. Kuvaamme kyseiset seikat tilintarkastuskertomuksessa, paitsi jos säädös tai määräys estää kyseisen seikan julkistamisen tai kun äärimmäisen harvinaisissa tapauksissa toteamme, ettei kyseisestä seikasta viestitä tilintarkastuskertomuksessa, koska siitä aiheutuvien epäedullisten vaikutusten voitaisiin kohtuudella odottaa olevan suuremmat kuin tällaisesta viestinnästä koituva yleinen etu.

MUUT RAPORTOINTIVELVOITTEET

Tilintarkastustoimeksiantoa koskevat tiedot

Olemme toimineet osuuskuntakokouksen valitsemana tilintarkastajana vuodesta 2012 alkaen yhtäjaksoisesti 8 vuotta.

Muu informaatio

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat muusta informaatiosta. Muu informaatio käsittää toimintakertomuksen. Tilinpäätöstä koskeva lausuntomme ei kata muuta informaatiota.

Velvollisuutenamme on lukea muu informaatio tilinpäätöksen tilintarkastuksen yhteydessä ja tätä tehdessämme arvioida, onko muu informaatio olennaisesti ristiriidassa tilinpäätöksen tai tilintarkastusta suorittaessa hankkimamme tietämyksen kanssa tai vaikuttaako se muutoin olevan olennaisesti virheellistä. Velvollisuutenamme on lisäksi arvioida, onko toimintakertomus laadittu sen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Lausuntonamme esitämme, että toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat yhdenmukaisia ja että toimintakertomus on laadittu toimintakertomuksen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Jos teemme suorittamamme työn perusteella johtopäätöksen, että toimintakertomuksessa on olennainen virheellisyys, meidän on raportoitava tästä seikasta. Meillä ei ole tämän asian suhteen raportoitavaa.

Helsingissä 13. helmikuuta 2020

KPMG OY AB

Tiia Kataja

KHT

POP Pankki
Lähellä ihmistä